

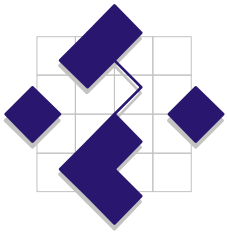
УРБАНИСТИЧКИ ЗАВОД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, а. д. БАЊА ЛУКА

Ж.Р. 551001-00012392-04 код Нова Бањалучка Банка а.д.; Ж.Р. 5620990000060440 код Развојна Банка Југоисточне Европе; Основни суд Бања Лука, регистарски уложак 1-345-00, МБ. 1101790; Дјелатност 74.200; ПИБ 401013220009; ЈИБ 4401013220009; Уписани улог 2.128.077 КМ

ИЗМЈЕНА И ДОПУНА УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНА ГРАДА БРЧКО (II)

Бањалука, јули 2007. године

Ул. Саве Мркаља 16, 78000 Бања Лука; тел: +387 51 21 66 14; факс: +387 51 21 65 57;
e-mail: uzbl@iu-rs.com, www.iu-rs.com

УРБАНИСТИЧКИ ЗАВОД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, а. д. БАЊА ЛУКА

Ж.Р. 571010000026157 код Комерцијална Банка а.д.; Ж.Р. 551001-00012392-04 код Нова Бањалучка Банка а.д.; Основни суд Бања Лука, регистарски уложак 1-345-00, МБ. 1101790; Дјелатност 74.200; ПИБ 401013220009; ЈИБ 4401013220009; Уписани улог 2.128.077 КМ

ВРСТА ДОКУМЕНТА: ИЗМЈЕНА И ДОПУНА УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНА
ГРАДА БРЧКО (II)

ИНВЕСТИТОР: ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА

НОСИЛАЦ ИЗРАДЕ: УРБАНИСТИЧКИ ЗАВОД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ,
а.д. БАЊАЛУКА

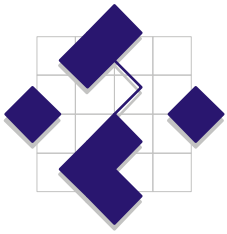
ВЕРИФИКАЦИЈА: .....

УЧЕСНИЦИ НА ИЗРАДИ: ЉИЉА ДМИТРОВИЋ, дипл. инж. арх.
ГОРДАН МИЛИНКОВИЋ, дипл. инж. геод.
МИЛЕ ВУЈАЧИЋ, дипл. инж. геол.
ВУК СУБОТИЋ, дипл. инж. грађ.
ДУШКО БУРГИЋ, грађ. техн.
РИСТО СТЈЕПАНОВИЋ, дипл. инж. грађ.
мр МИЛАН ПРЖУЉ, дипл. инж. ел.
РАДЕ ПЕЈИЋ, инж. ел.
СТЕВО ЖДРЊА, дипл. инж. маш.
ДАРКО ЈОВАНИЋ, дипл. инж. шум.
СЛАВИЦА ПОПОВИЋ, дипл. ек.
СЛАЂА ПАВЛОВИЋ, инж. пољ.
САША МИЋИЊ, дипл. инж. техн.
ДРАГАН ОЛУЈИЋ, дипл. правн.
НАТАША БАЈИЋ, арх. грађ. техн.
ДРАГАНА БАБИЋ, арх. грађ. техн.
ЂУРАЋ МРАКИЋ, арх. грађ. техн.
ДОБРИЛА РАДИЋ, арх. грађ. техн.
ЖЕЉКО РОСИЋ, маш. техн.
АЛВИР ПАВЛЕ, ел. техн.
БОЖО РАДУМИЛО, дрвно-прерађ. техн. - копирант
САША МИЋИЊ, копирант

ТЕХНИЧКИ РУКОВОДИЛАЦ мр БРАНКИЦА МИЛОЈЕВИЋ, дипл. инж. арх.

ДИРЕКТОР

ДАЛИБОР БЈЕЛИЦА, дипл. инж. арх.

УРБАНИСТИЧКИ ЗАВОД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, а. д. БАЊА ЛУКА

Ж.Р. 5710100000026157 код Комерцијална Банка а.д.; Ж.Р. 551001-00012392-04 код Нова Бањалучка Банка а.д.; Основни суд Бања Лука, регистарски уложак 1-345-00, МБ. 1101790; Дјелатност 74.200; ПИБ 401013220009; ЈИБ 4401013220009; Уписани улог 2.128.077 КМ

САДРЖАЈ :

ТЕКСТУАЛНИ ДИО ПЛАНА

А. УВОДНИ ДИО

I ПОДАЦИ О ПЛАНИРАЊУ

1. Важећи просторни план
2. Одлука о изради просторног плана
3. Плански период
4. Носилац припреме и носилац израде плана
5. Примијењена методологија
6. Јавни увид и стручна расправа о нацрту плана
7. Преглед информационо-документационе основе плана

Б. СТАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА

I ТЕРИТОРИЈА, СТАНОВНИШТВО И НАСЕЉА

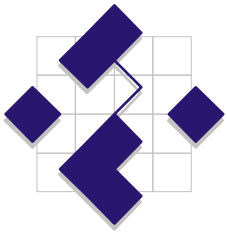
1. Територија и везе са сусједним просторима
2. Становништво
3. Организација простора, просторне цјелине, насељска структура, систем центара и урбанизација
4. Становање и станови

II ПРИРОДНИ УСЛОВИ И РЕСУРСИ

1. Географски положај, рељеф, клима и друге природне карактеристике простора
2. Пољопривредно земљиште
3. Шуме и шумско земљиште

III ИНФРАСТРУКТУРА

4. Саобраћајна инфраструктура
5. Енергетска инфраструктура
6. Хидротехничка инфраструктура
7. Телекомуникациона инфраструктура
8. Комунална инфраструктура

УРБАНИСТИЧКИ ЗАВОД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, а. д. БАЊА ЛУКА

Ж.Р. 5710100000026157 код Комерцијална Банка а.д.; Ж.Р. 551001-00012392-04 код Нова Бањалучка Банка а.д.; Основни суд Бања Лука, регистарски уложак 1-345-00, МБ. 1101790; Дјелатност 74.200; ПИБ 401013220009; ЈИБ 4401013220009; Уписани улог 2.128.077 КМ

IV ПРИВРЕДНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ

9. Основни индикатори развоја општине
10. Привредна структура
11. Просторна организација привреде

V. ЈАВНЕ СЛУЖБЕ И ДРУГЕ ДРУШТВЕНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ

12. образовање и наука
13. Култура и религија
14. Здравство
15. Социјално старање
16. Комуналне дјелатности
17. Управа
18. Спорт
19. Остале друштвене службе и дјелатности

VI ЖИВОТНА СРЕДИНА

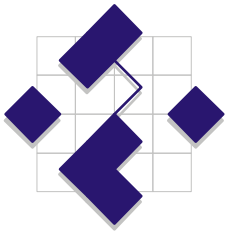
20. Вода, тле и ваздух
21. Урбани стандард
22. Природне вриједности и културно-историјска добра
23. Заштита од елементарних непогода, техничких опасности и ратних дејстава

V. ПОТРЕБЕ, МОГУЋНОСТИ И ЦИЉЕВИ ОРГАНИЗАЦИЈЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА

- I ЦИЉЕВИ ПЛАНА
- II СТАНОВНИШТВО
- III СТАНОВАЊЕ
- IV ПРИВРЕДНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ
- V ЈАВНЕ СЛУЖБЕ И ДРУГЕ ДРУШТВЕНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ
- VI ИНФРАСТРУКТУРА
- VII ЖИВОТНА СРЕДИНА

Г. ПЛАН ОРГАНИЗАЦИЈЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА

- I ОСНОВНА КОНЦЕПЦИЈА ИЗМЈЕНА И ДОПУНА ПРОСТОРА
- II СТАНОВАЊЕ
- III ПРИВРЕДНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ
- IV ЈАВНЕ СЛУЖБЕ И ДРУГЕ ДРУШТВЕНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ
- V ИНФРАСТРУКТУРА
- VI ЖИВОТНА СРЕДИНА
- VII КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКО НАСЉЕЂЕ

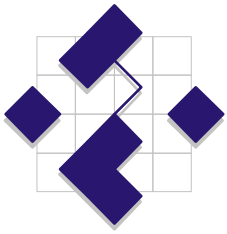
УРБАНИСТИЧКИ ЗАВОД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, а. д. БАЊА ЛУКА

Ж.Р. 5710100000026157 код Комерцијална Банка а.д.; Ж.Р. 551001-00012392-04 код Нова Бањалучка Банка а.д.; Основни суд Бања Лука, регистарски уложак 1-345-00, МБ. 1101790; Дјелатност 74.200; ПИБ 401013220009; ЈИБ 4401013220009; Уписани улог 2.128.077 КМ

Д. ОДЛУКА О СПРОВОЂЕЊУ ПЛАНА

ГРАФИЧКИ ДИО ПЛАНА

1. ИЗВОД ИЗ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ
2. ОБУХВАТ ПЛАНА
3. ИЗВОД ИЗ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНА БРЧКО 1996.-2006.
4. ИЗВОД ИЗ ИЗМЈЕНЕ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНА БРЧКО 1996.-2006.
5. ПЛАН НАМЈЕНЕ ПОВРШИНА
6. ПЛАН САОБРАЋАЈА
7. ПЛАН ХИДРОТЕХНИКЕ
8. ПЛАН ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКЕ
9. ПЛАН ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈА
10. ПЛАН ТЕРМОЕНЕРГЕТИКЕ
11. СИСТЕМ ЗЕЛЕНИХ ПОВРШИНА
12. КАРТА ВАЛОРИЗАЦИЈЕ КУЛТУРНО-ИСТОТРИЈСКОГ НАСЉЕЂА

А. УВОДНИ ДИО

I ПОДАЦИ О ПЛАНИРАЊУ

1. Важећи просторни план

Основ за другу измјену Урбанистичког плана града Брчко, је био «Просторни план Брчко дистрикта Босне и Херцеговине 2007.-2017. година», који је повјерен кући « VENETO PROGETTI » s.c.r.l. из Италије, усвојен јуна 2007. године на Скупштини Брчко дистрикта Босне и Херцеговине.

Такође, основ су биле и претходно урађени Урбанистички план града Брчко 1996.-2006. године и измјене Урбанистичког плана урађене 2004. године.

С обзиром на паралелну израду Просторног плана за дистрикт Брчко у току израде Нацрта плана, остварена је сарадња са ауторима ПП-а те размијењени потребни подаци и информације.

2. Одлука о изради Урбанистичког плана

Измјена и допуна Урбанистичког плана града Брчко, у односу на УП града Брчко из 1983. - 1992. године, донесена је 24. септембра 1997. године на сједници СО Брчко за период од 1996.-2006. године.

С циљем континуираног усклађивања Плана са достигнутим степеном урбаног развоја у новим околностима, потребама и могућностима, урађен је Нацрт измјене и допуне Урбанистичког плана Брчко, а којим је измијењена и допуњена Измјена и допуна Урбанистичког плана града Брчко из периода 1996.- 2006. година.

3. Плански период

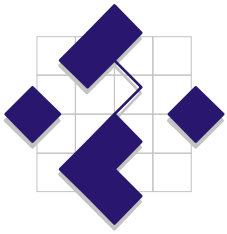
Плански период Измјена и допуна урбанистичког плана Брчко (II) је 2007-2017. година.

4. Носилац припреме и носилац израде плана

Наручилац Плана - носилац припреме је Брчко дистрикт Босне и Херцеговине, а извршилац - носилац израде плана, Урбанистички завод Републике Српске, а.д. Бањалука.

5. Примјењена методологија

План је урађен у складу са Законом о просторном уређењу («Сл. гласник Брчко дистрикта БиХ », бројеви 9/03, 23/03 и 15/04) .

С обзиром на паралелну израду Просторног плана за дистрикт Брчко, који је повјерен кући «VENETO PROGETTI» s.c.r.l. из Италије, у току израде Нацрта плана, остварена је сарадња са ауторима ПП-а те размијењени потребни подаци и информације који су се односили на инфраструктуру, у првом плану на саобраћајну инфраструктуру, хидротехничку инфраструктуру, гасификацију те намјену површина и дистрибуцију садржаја.

Пројектни задатак за израду измјена и допуна Урбанистичког плана града Брчко, број 06-364-003619/04 од 22.11.2004. године представљао је основ у даљој процедури измјена и допуна Плана.

6. Јавни увид и стручна расправа о Нацрту плана

Нацрт плана достављен је у даљу процедуру 29.3.2006. године.

План је био стављен на јавни увид у трајању од 30 дана у периоду од 25.4.2006. год. до 25.5.2006. год.

У шестом мјесецу 2006. године достављене су примједбе на План у писаној форми. С обзиром на околности у којима је План рађен, примједбе су пристизале до 8.6.2007. године, прослијеђене путем надлежног одјељења.

Све пристигле примједбе и сугестије су евидентирани, размотрене, оправдане прихваћене и уграђене у кориговани Нацрт плана, а неоправдане примједбе нису прихваћене уз образложење става носиоца израде Плана.

7.6.2007. године одржана је јавна расправа у Брчко дистрикту.

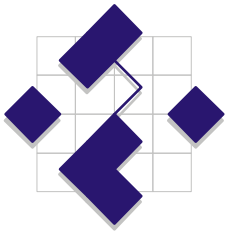
Након јавне расправе, достављене су примједбе и сугестије на Нацрт плана. Примједбе су размотрене; оправдане прихваћене и уграђене у Приједлог плана, а за примједбе које нису могле бити прихваћене, дато је образложење става носиоца израде Плана.

Кориговани Приједлог плана, достављен је носиоцу припреме, односно наручиоцу, Плана - Брчко дистрикту Босне и Херцеговине, 9.7.2007. године у даљу процедуру.

7. Преглед информационо-документационог основа Плана

Коришћена документација за хидротехничку фазу израде Урбанистичког плана:

- Просторни план Брчко дистрикта Босне и Херцеговине 2007.-2017. година,
- Урбанистички план Брчко, Урбанистички завод СР Босне и Херцеговине, Сарајево 1983. год.
- Урбанистички план Брчког 1996. – 2006., измјена и допуна, Урбанистички завод Републике Српске Бањалука, 1997. год.
- Измјена и допуна Урбанистичког плана града Брчко, Урбанистички завод Републике Српске, Бањалука 2004. год.

- Водопривредне смјернице за израду урбанистичке документације, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, сектор водопривреде, Бијељина 1999. год.
- Просторни план Босне и Херцеговине за период од 1981. до 2000. године
- Просторни план Републике Српске, етапни план 1996. – 2001. година, Урбанистички завод Републике Српске, Бањалука 1996. године
- Дугорочни програм снабдијевања питком водом становништва и привреде у СРБиХ, Сарајево, 1988. године
- Дугорочни програм развоја водопривреде Босне и Херцеговине у периоду од 1986. до 2000. године
- Студија регионалног снабдијевања водом централног дијела сјеверне Босне (РО Водопривреда БиХ, Завод за водопривреду Сарајево, 1980. године)
- Идејни пројекат за пречишћавање отпадних вода града Брчко, Завод за водопривреду Сарајево, 1981. год.
- Физибилити студија развоја водоснабдијевања Брчког до 2015. године, „ВОДИНГ _ 92“, Београд 1998. год.
- Основне карактеристике водопривреде СР БиХ, Р.О. “Водопривреда” БиХ, ООУР Завод за водопривреду” Сарајево, 1980. године
- Карте водних објеката, издање Завод за водопривреду Босне и Херцеговине и Војно Географски институт Београд,
- Елаборат о геомеханичким испитивањима на локацији депоније отпада «Трешњица» Брчко, «НИС ПРОМЕТ», д.о.о. Брчко у кооперацији са Рударским институтом Тузла, април 2004. год.
- Идејни пројекат санитарне депоније за дистрикт Брчко, «Водинг – 92» Брчко, август 2004. год.

II АНАЛИЗА РЕАЛИЗАЦИЈЕ ИЗМЈЕНЕ И ДОПУНЕ УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНА БРЧКО ИЗ 1997. И ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ УРБАНОГ УРЕЂЕЊА

Низ околности, политички, економски, социјални и други услови, довели су до промјена које су се директно одразиле на простор, становништво, стамбени и привредни фонд, инфраструктуру и функције града.

Постојећа планска документација постала је примјењива само у неким сегментима, док је дио документације захтијевао знатне промјене.

У погледу реализације Урбанистичког плана града Брчко 1983. - 2000. до тренутка актуелизације Плана из 1997. год. диференцирана су 2 временска периода.

- Период између 1983.-1992. год. био је период мирнодопског развоја града који је обезбиједио основне претпоставке просторног и општег друштвено-економског развоја којег је, као таквог, једино могуће реално сагледати кроз призму реализације тада важећег плана.

Оно што представља карактеристику претходног Плана је била намјера да се реално сагледају потребе и могућности према којима је створен просторни оквир за развој града до 2000. год.

У том смислу, подржана је постојећа урбана матрица уз одређена, не радикална побољшања у области дистрибуције и облика становања, величине индустријске зоне, њене корелације са околним простором, реконструкције у области саобраћајне и остале инфраструктуре.

Реализација Плана до 1992. год. није имала значајних резултата, како у области побољшања ефеката просторне дистрибуције садржаја, тако и у сфери реконструкције саобраћајне и остале инфраструктуре, што је, између осталог, била посљедица свеукупног нивоа друштвено-економског развоја.

И поред незадовољавајућих резултата у погледу реализације плана, овај период је обиљежио континуитет и интегритет просторног, политичког и општег друштвено-економског развоја, што је била неопходна претпоставка валидности Плана.

- Период од 1991.-1995. год, поред политичких, оставио је велике посљедице у области економије, демографије, екологије, социологије, изграђене физичке структуре.

У претходном периоду измијењена је физичка структура града. Страдао је стамбени фонд, али и остала градска инфраструктура (школске зграде, здравствени објекти, вјерски објекти и објекти културе, објекти централних функција, индустријски капацитети, елекгроенергетски водови, хидротехничке инсталације, топлификациони систем и др).

У наредној табели дат је приказ оштећених станова:

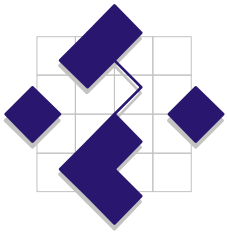
Насељено мјесто	Број станова			Број уништених - оштећених станова 1996.			Број очуван-их станова	Степен (%) очувано сти стан.
	1981.	1991.	1996.	Уништено	Оштећено	Свега		
Брчко	9002	12750	12700	744	5579	6377	6377	50,2

Промјене настале у изграђеној физичкој структури града које су се односиле на индустријске објекте и капацитете, уз све пратеће проблеме, оставиле су дубоке посљедице и на економску основу града.

Стање у којем се она сада налази је посљедица промјена које су се десиле на овом простору, а њен будући развој зависиће у великој мјери од свеукупних друштвено-политичких односа на ширем простору.

Значајан сегменат у сагледавању чинилаца који су битно промијенили улазне параметре за израду пројекције просторног развоја је, свакако, демографски аспект. У протеклом периоду дошло је до миграције становништвана на широј територији, што се одразило и на демографску структуру Брчког.

Стање урбаног уређења Брчког, данас представља наслијеђена урбана матрица у

УРБАНИСТИЧКИ ЗАВОД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, а. д. БАЊА ЛУКА

Ж.Р. 571010000026157 код Комерцијална Банка а.д.; Ж.Р. 551001-00012392-04 код Нова Бањалучка Банка а.д.; Основни суд Бања Лука, регистарски уложак 1-345-00, МБ. 1101790; Дјелатност 74.200; ПИБ 401013220009; ЈИБ 4401013220009; Уписани улог 2.128.077 КМ

којој центар чини подручје старог језгра ослоњено на директни излаз на ријеку Саву колским и пјешачким путем, стамбене зоне које се простиру полицентрично и радијално дуж саобраћајница, јужно и југозападно од Саве, индустријска зона у источном дијелу те зелене површине које су у изграђеном простору интерполиране у физичку структуру као урбано зеленило различитих намјена.

Периферне зоне чини пољопривредно окружење.

III ПРОМЈЕНЕ РЕЛЕВАНТНИХ ФАКТОРА УРБАНОГ РАЗВОЈА У ПЕРИОДУ 1997.- 2005. год.

Претходно наведени фактори урбаног развоја (политички, друштвено-економски), значајно су промијењени у периоду од 1992.-1997. год.

ДОКУМЕНАТ НАЛОГА СУПЕРВИЗОРА О УСПОСТАВЉАЊУ БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ (8. марта 2000. године)

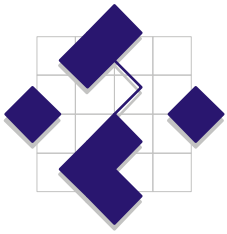
У складу са ставом 9 Коначне арбитражне одлуке за Брчко од 5. марта 1999. године и уз консултације са високим представником, овим проглашавам ступање на снагу Статута Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине.

Имајући у виду и фазу у којој је доношење Просторног плана дистрикта Брчко, чији је циљ проналажење рјешења за рационалан, функционално повезан, временски усклађен и хармоничан развој, водило се рачуна о контактним зонама Федерације БиХ и Републике Хрватске са Брчко дистриктом те су усаглашени посебно значајни инфраструктурни коридори.

Циљ Плана је да се остваре оптимални ефекти у привредном развоју и у животном стандарду становника у периоду до 2017. године, на који се Просторни план односи и да се истовремено створи бољи основ за позитиван развој у даљој будућности.

С обзиром на паралелну израду Просторног плана Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, град Брчко је добио врло значајно и специфично мјесто са становишта свог геостратешког положаја који утиче на нове развојне стратегије у области привреде, комерцијалних дјелатности, грађевинарства, као и на правце развоја магистралних саобраћајница и основних објеката и мрежа примарних инфраструктурних система.

Стога је задатак био да се Измјеном и допуном Урбанистичког плана одреде смјернице просторног развоја Брчког у свјетлу нових потреба на локалном, градском плану, али и ширем - регионалном.

Б. СТАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА

I. ТЕРИТОРИЈА, СТАНОВНИШТВО И НАСЕЉА

1. Територија и везе са сусједним просторима

Обухват УП Брчко се простире на око 57.76 km² и дио је територије Брчко дистрикта. Укупна површина Дистрикта, иначе, износи 493 km².

Сам обухват заузима комплетна насеља:

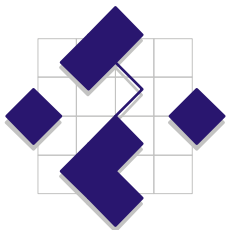
- Брчко,
- Грбавица,
- Поточари,
- Чађавац, највећи дио насеља,
- Брезик,
- Брод,
- Бродуша,
- Диздаруша,
- Грчица,
- Глухаковац,
- Мујкићи,
- Омербеговача и мањи дио насеља,
- Бодериште,
- Горице и
- Гредице.

Обухват УП Брчко је неправилног облика и простире се у правцу сјеверозапад – југоисток око 11 km, а сјевероисток – југозапад 5 - 5.5 km.

2. Насеља и становништво

Број становника 2004. год. у обухвату Плана се процјењује на 39088 становника, а 1991. год. је износио 45275 становника (укупно становништво).

Табела: Кретање броја становника на подручју обухвата УП Брчко у периоду 1991. –

2004. год.

НАСЕЉЕ	Број становника 1991. год.	Број становника 2004. год.
Брезик	413	620
Брод	1042	1231
Брчко	41406	33492
Горице	7	67
Грбавица	557	797
Гредице	30	310
Омербеговача	853	800
Поточари	893	1505
Чађавац	74	266
УКУПНО	45275	39088

Видљив је и велик пад броја становника у самом градском насељу, док су већина приградских насеља порасла у погледу популације (нарочито Гредице, Поточари и Чађавац).

II. ПРИРОДНИ УСЛОВИ И РЕСУРСИ

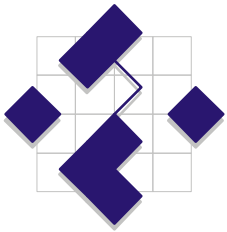
1. Географски положај, рељеф, клима и друге природне карактеристике простора

Природни услови нису обрађивани, с обзиром да није дошло до промјена те су задржани услови претходно обрађени Урбанистичким планом.

2. Пољопривредно земљиште

У односу на укупне земљишне површине, пољопривредно земљиште заузима око 21% од укупне површине урбаног подручја.

Табела 1. Пољопривредне површине

	Површина (ha)	Структура (%)
Пољопривредна површина	1223	21,1
Површина урбаног подручја	5776	100

Дистрикт Брчко је традиционално пољопривредно подручје, гдје су заступљена најплоднија и најперспективнија тла. Ради се о земљиштима чија је искључива намјена интензивна пољопривредна производња, то су пољопривредне површине уз долину ријеке Саве и Брке.

Од укупних пољопривредних површина резервисаних површина је око 261ha (21%), пољопривредно земљиште са становањем (пољопривредне површине чији се власници искључиво баве пољопривредном производњом и парцеле за индивидуално становање су у склопу пољопривредних површина) заузима површину око 131 ha (11%) и пољопривредно окружење заузима површину око 830 ha (68%).

2.1. Типска припадност и производна вриједност пољопривредног земљишта

У погледу типске припадности ради се претежно о земљиштима насталим на шљунку, пијеску те тла настала на глинама и иловачама. Тла на шљунцима највећим дијелом су настала на старијим и млађим наносима ријеке Саве и Брке, а њихова ефективна и потенцијална плодност зависи од дубине тла на шљунку. Што је она већа то им је и плодност, односно вриједност за биљну производњу већа.

Поред разлика у физичким и хемијским својствима сва тла на овом подручју уз одређене мјере представљају велики потенцијал за развој интензивне пољопривредне производње. Стога, заслужују и највећи степен заштите од изградње и коришћења у непољопривредне сврхе.

2.2. Природни услови

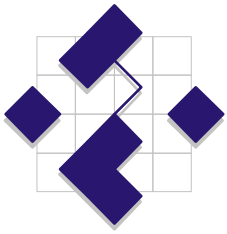
Климатске карактеристике

Клима је умјерено-континентална, средња годишња температура износи 11,2°C најтоплији мјесец је јуни (22,1°C), а најхладнији јануар (-2,7°C). Ово подручје спада у аридније крајеве са просјечном висином падавина око 750 мм. Цијело подручје дистрикта Брчко карактеришу један максимум и један минимум падавина у току године, а у осталим мјесецима висина се равномјерно повећава према максимуму и равномјерно смањује према минимуму (максимум је у периоду мај-јуни, а минимум у октобру).

2.3. Педолошки састав тла

На подручју Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, највеће пространство заузимају алувијалне наслаге на којима су се посредством климе и подземних вода развијао вегетациони покривач, који је онда са поменутиим факторима развијао педолошки слој земљишта у којима су се развијале, богатиле хумусне честице. Због тог је педолошки слој на подручју дистрикта Брчко и околине у свим нијансама представљен педолошким варијантама у којима преовладавају хумусне материје.

За урбанистику насеља ова констатација има посредног значаја јер се на таквом тлу, уз присуство велике количине подземних вода и континенталне климе може извршити пољопривредна преорјентација на производњу повртних култура у заштићеном

простору (стакленици и пластеници).

3. Шуме и шумско земљиште

Према еколошко – вегетационој рејонизацији БиХ, предметно подручје припада прелазно илирско-мезијској области, односно доњедринском подручју. Заузима сјевероисточни дио БиХ и припада подручју са карактеристичном континенталном климом. На падавине у вегетационом периоду отпада око 55% годишњих падавина, а однос падавина и потенцијалне евапотранспирације је веома неповољан, (око 0.82). Вегетациони период траје од 190 – 210 дана.

Са геоморфолошког становишта ово подручје је представљено алувијалном равни са типовима земљишта из одјељења аутоморфних и хидроморфних, чинећи самосталне ареале и земљишне комбинације.

Реална шумска вегетација представљена је састојинама храста лужњака и обичног граба (*Carpino betuli-Quercetum roboris*), који су распоређени мозаично у зависности од орографско-едафских и антропогених утицаја. Наиме, прекомјерне индустријске сјече у прошлости, каламитети инсеката и гљива, опадање нивоа подземних вода услед подизања насипа, условили су нестајање храстових стабала, тако да данас доста ових шума имају изглед грбових шикара. Мање површине припадају зоналној фитоценози врба и топола са пољским јасеном на рецентним флувисолима и карактеристичним за стално влажне енклаве уз обале водотока. Поред естетских ове састојине имају и изузетну заштитну функцију земљишта од испирања и одношења воденим токовима.

На простору обухвата шуме и шумска земљишта су углавном са правом власништва, са просјечном залихом дрвне масе која износи 100 т/ха.

Шумама и шумским земљиштем, на подручју обухвата, управља Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду Владе Брчко дистрикта Босне и Херцеговине.

III. ИНФРАСТРУКТУРА

1. Саобраћајна инфраструктура

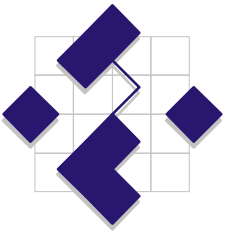
Промјене на плану свеукупних друштвено-економских односа, као и актуелна политичка ситуација условили су посебан геостратешки значај дистрикта Брчко, у саобраћајном смислу, који он данас има.

1.1. Постојеће стање

1.1.1. Друмски саобраћај

На простору града Брчко од ванградских елемената путне мреже постоје:

а) Тангенцијални путни правци:

- Магистрални пут М-14.1, који данас улази у градско подручје из правца Лончара (на западној страни) и излази из града у правцу Бијељине (на источној страни), користећи елементе градске мреже и само делимично транзитира шири градски центар, тако да фактички дјелује као два радијална уводно - изводна правца. Није изграђена обилазница (иначе планирана постојећим урбанистичким планом), којом би он био тангенцијалан у односу на град.

б) Радијални путни правци:

- Регионални пут Р - 458, Брчко - Челић - Лопаре - (Симин Хан), у правцу југоистока;
- Регионални пут Р - 460, Брчко - Буквик – Церик , у правцу југозапада; као два класична радијална уводно-изводна правца, чији су дијелови на градском подручју дио историјске саобраћајне матрице града.

Град Брчко се детерминише као моноцентрична градска агломерација коју одликују јаке тежње за концентрацијом интензивних садржаја у најужем центру града, што за посљедицу има интензивирање кретања путничким аутомобилима.

1.1.2. Жељезнички саобраћај

Постојећа жељезничка станица Брчко налази се на прузи Винковци - Брчко - Бановићи. Изграђена је у централној зони града, између ријеке Саве на сјевероисточној страни и ријеке Брке на западној страни. Веза сјеверног и јужног дијела града остварена је подвожњаком са источне стране станице и путним прелазом у нивоу са западне стране станице. У станици постоји осам станичних колосјека, магацински колосјек и депо. Индустијска зона у Брчком повезана је са станицом индустријским колосјеком, који пролази кроз центар града трасом бивше пруге Старо Брчко - Ново Брчко.

1.1.3. Водени саобраћај

Везано за водени саобраћај, у Брчком постоји потенцијално велики лучки капацитет уз ријеку Саву као значајан пут ријечног саобраћаја чије се компаративне предности у постојећем стању не користе у довољној мјери. Развојем привреде и укључивањем у међународне привредне токове може се у будућности очекивати интензивирање коришћења Луке, нарочито у систему интегралног транспорта.

С обзиром да је «Лука Брчко» лоцирана скоро у центру града повезана је са релативно развијеном мрежом инфраструктурних елемената друмског и жељезничког саобраћаја. Међутим, евидентан је недостатак капацитета који произилази из неадекватних елемената саобраћајне инфраструктуре, а који производе ограничења за њихово пуно и несметано коришћење.

Поред тога, неповољан је и положај индустријског колосјека за Луку који се практично протеже кроз градско ткиво.

2. Хидротехничка инфраструктура

2.1. Снабдијевање водом

УРБАНИСТИЧКИ ЗАВОД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, а. д. БАЊА ЛУКА

Ж.Р. 571010000026157 код Комерцијална Банка а.д.; Ж.Р. 551001-00012392-04 код Нова Бањалучка Банка а.д.; Основни суд Бања Лука, регистарски уложак 1-345-00, МБ. 1101790; Дјелатност 74.200; ПИБ 401013220009; ЈИБ 4401013220009; Уписани улог 2.128.077 КМ

За водоснабдијевање Дистрикта (града) Брчко се углавном, за сада користе воде које се захватају из бушених бунара на пет локалитета (изворишта): извориште “Плазуље” (које још представља окосницу водоводног система Брчко) и четири “градска” изворишта (извориште “Савски мост”, извориште “Бимекс”, извориште “Прњавор” и извориште “Вранкићка”)

Извориште “Плазуље” је за сада главно извориште дистрикта Брчко. На њему је лоцирано 11 цијевних бунара појединачног капацитета 10 л/сек., укупног капацитета изворишта до 110 л/сек.

Основни подаци о извођењу бунара и пијезометара на изворишту Плазуље се даје у наредној табели:

број бунара или пијезометра	координате		датум извођења	пречници	дубина бушења	дубина уградње	кота филтера
	y-6500000	x-4900000					
Б-1	60480	73786	април 1982.	1200/800	51,30	48,00	54,80
Б-2	60630	73415	април 1982.	1200/800	52,0	51,0	54,00
Б-3	60285	73967	децембар 1982.	1200/800	51,0	49,0	54,40
Б-4	60074	74268	јул 1986.	1000/600	55,0	48,5	54,20
Б-5	60090	74740	1986.	1000/660	55,0	53,1	52,65
ПБ-1	60375	73722	јануар 1981.	444/205/168	64,0	54,5	52,20
ПБ-2	61327	72843	јануар 1981.	444/205/168	75,0	60,0	55,50
П-3	60155	73666	април 1982.	164/2”	57,0	45,3	
П-4	60264	73338	април 1982.	164/2”	51,0	47,5	
П-5	60626	73436	април 1982.	164/2”	51,0	44,5	
П-6	60559	73228	април 1982.	164/2”	57,0	50,5	
П-7	60111	74271	април 1982.	164/131/2”	45,5	41,5	
П-8	60053	73838	април 1982.	164/131/2”	51,5	47,5	
П-9	60273	73986	април 1982.	164/131/2”	49,5	48,6	
П-12	60451	74396	новембар 1986.	164/3”	50,0	45,0	
П-13	60984	73105	новембар 1986.	164/131/3”	41,0	40,5	

Бунари Б₁, Б₂ и Б₃ су изведени и опремљени 1983. године, бунари Б₄ и Б₅ 1987. године, бунари Б₆, Б₇ Б₈, Б₉, Б₁₀ и Б₁₁ су грађени послје 1998. године.

Због “старења” бунара, односно смањеног капацитета предвиђено је бушење нових

бунара Б_{2А}, Б_{3А} и Б_{4А} на истим локалитетима.

Бунари на изворишту Плазуље су међусобно повезани у 3 групе (по 3 – 4 бунара) и потискују сирову воду до резервоара Плазуље запремине 850 м³.

У састав овог резервоара улази пумпна станица капацитета 60 – 120 л/сек. и инсталације за дезинфекцију (хлорисање) воде.

Главни потисни цјевовод од пумпне станице према граду, односно водоторњу «Вранкићка» је ПВЦ Ш 500 мм.

Извориште «Савски мост» је издашности око 10 л/сек. Састоји се од копаног бунара пречника 4,0 м, дубине око 25 м, (који сада има функцију сабирног бунара) и два бушена бунара дубине 38 до 40 м, са филтарском колоном од 323 мм.

Извориште "Бимекс" је издашности око 19 л/сек. Састоји се од копаног бунара пречника 4,0 м и дубине 25 м. Сада има функцију сабирног бунара у који се вода пумпа из 6 бушених бунара који имају филтерске колоне од 219 до 500 мм.

Извориште "Прњавор" је издашности око 15 л/сек. Састоји се од сабирног бунара пречника 600 мм који је снабђевен водом из 4 бушена и 2 артеска бунара.

Извориште "Вранкића земљиште" је издашности око 12 л/сек. Састоји се од 7 бунара дубине 30 - 40 м. Ови бунари у највећем дијелу су ван експлоатације.

Укупне садашње количине расположиве воде за град Брчко из свих организованих изворишта не могу задовољити потребе потрошача.

2.1.1.Квалитет воде

Према раније вршеним анализама, квалитет воде из постојећих бунара према досадашњим физичко-хемијским анализама не задовољава стандарде воде за пиће, тако да санитарне воде прије упуштања у снабдијевање потрошача треба третирати.

Нарочито је изражена висока концентрација жељеза и мангана која је већа и 5 - 6 пута од допуштених.

Висока концентрација поменутих елемената узрокују колмирање филтерских колона и смањење издашности црпилишта, а реакција наведених елемената са хлором узрокује знатну седиментацију у водоводној мрежи.

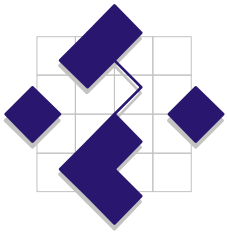
Бактериолошка вода из постојећих црпилишта уз уредно хлорисање је исправна за потрошњу.

На изворишту Плазуље је у међувремену урађено постројење за третман (дорату) захваћених подземних вода, тако да се може рачунати да је квалитет воде са локалитета овога изворишта задовољавајући по свим критеријумима.

2.1.2. Транспортни системи

Транспортни систем од изворишта до градске дистрибутивне мреже, односно резервоара ријешен је:

- "Плазуље" - дистрибутивна мрежа ПВЦ Ø 500 и Ø 400 мм укупне дужине L = 4000 + 3500 = 7.500 м.
- "Савски мост" - дистрибутивна мрежа лъевано-жељезне цијеви Ø 125 мм.
- "Бимекс" - дистрибутивна мрежа лъевано-жељезне цијеви Ø 200 мм.

- "Прњавор" - резервоар азбестне цементне цијеви $\varnothing$ 200 мм.
- "Вранкића земљиште" - дистрибутивна мрежа азбестне цементне цијеви $\varnothing$ 200 мм.

2.1.3. Дистрибутивна мрежа

Дистрибутивна мрежа је изграђена и прстенастог и гранатог система. Укупна дужина износи око 90 км, пречника од 50 - 300 мм, од материјала: љевано жељезне, челика, азбест цементне и ПВЦ док се у последње вријеме углавном користе цијеви од тврдог полиетилена (ПЕХД) са завареним спојевима.

Урбани простор град Брчко припада једној висинској зони водоснабдијевања. Притисци у водоводном систему се крећу у границама од 2,5 до 4,0 бара.

2.1.4. Резервоарски простор

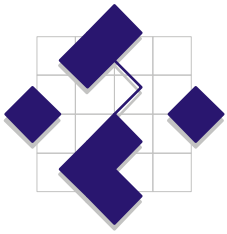
У урбаном дијелу града Брчко изграђена су три водоторња, смјештена у близини градских изворишта.

- На изворишту «Плазуље» изграђен је резервоар запремине 850 м^3 (у кога се потискује сирова вода из бунара),
- Код изворишта "Прњавор" изграђен је водоторањ запремине $V = 400 \text{ м}^3$ са котом прељева 124,50 м.н.м. и котом терена 95,00 м.н.м.
- Између изворишта "Бимекс" и индустријске зоне изграђен је водоторањ запремине $V = 400 \text{ м}^3$, са котом прељева 119,30 м.н.м. и котом терена 93,0 м.н.м.
- Између изворишта "Вранкића земљишту" изграђен је резервоар запремине $V = 500 \text{ м}^3$, са котом прељева 133,30 м.н.м. и котом терена 93,0 м.н.м.

Укупна запремина резервоара износи око 2150 м^3 , што је недовољно за потрошаче града Брчког.

Према досадашњим студијским анализама, као коначно рјешење обезбјеђивања потребних количина воде за снабдијевање Брчког разматрано је више варијантних рјешења:

- Према пројекту Студија регионалног снабдијевања водом централног дијела сјеверне Босне (РО Водопривреда БиХ, Завод за водопривреду Сарајево 1980.) основна изворишта представљају акумулације површинских вода на ријекама (Шибошница) са постројењима за кондиционирање, пумпним станицама, магистралним цјевоводима, главним резервоарским простором, дистрибуционим резервоарима у центрима потрошње. Реализација овог пројекта је за сада крајње неизвјесна.
- Према концепцији физибилити студије развоја водоснабдијевања града Брчко до 2015. године («Водинг-92» Београд 1998. године, у анализираних 10 варијанти, такође се заснива на регионалном систему. Доминантна изворишта санитарне воде чине подземне воде на изворишту Врбовац (200 до 400 л/сек.), изворишту Плазуље (110 л/сек.) и изворишту Јањарско поље у близини ријеке Дрине (380 –

575 л/сек.), које треба да представља основно извориште регионалног водоводног система за Бијељину, Угљевик и Брчко.

Реализација и овога пројекта је због великих трошкова коштања) за сада неизвјесна.

Као једна варијанта (варијанта 10) анализирана је варијанта захвата воде из ријеке Саве и њена прерада на постројењу «Сава» (на локалитеу изворишта Плазуље, капацитета 450 л/сек.). Реализација овог пројекта у дистрикту Брчко је у току.

2.2. Одвод отпадних и падавинских вода

Досадашњи начин прикупљања и одвођења отпадних и површинских падавинских вода ову проблематику је рјешавао парцијално.

Рађени су одговарајући канали за поједине нове стамбене блокове и индустријске објекте, тако да се најкраћим путем сведу у ријеку Саву. Комплетан канализациони систем за градско подручје не постоји, иако је досадашњим студијским и пројектним рјешењима рађена документација за градске канализационе колекторе и уређај за пречишћавање отпадних вода.

До сада су изграђени поједини канали сепаратног канализационог система.

Још увијек велики дио становништва испушта отпадне воде властитим каналима који воде у најближе водотоке (ријеку Саву, односно Брку те потоке Кукавица, Зовичица, Близна, Цигански поток и остале) или у септичке јаме (које су у већини случајева направилно димензионисане).

С обзиром на услове одвод и конфигурације терена, на мрежи фекалне и индустријске канализације потребно је изградити одређен број пумпних станица.

Падавинске воде прикупљају се посебним кишним колекторима и диспонирају у најближе водотоке и ријеку Саву преко више испуста без пречишћавања.

2.3. Водотоци у насељу, одбрана од поплава и регулације водотока

Град Брчко налази се на десној обали ријеке Саве, од 216 до 223 км њеног тока. Карактеристични водостаји ријеке Саве у Брчком су: мин = 165,00 м³/сек.; $Q_{ср}$ = 1.200,00 м³/сек.; мах = 3.900,00 м³/сек.

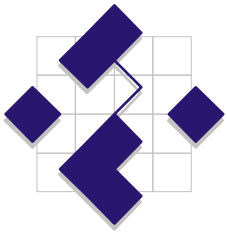
Ријека Сава према уредби о категоризацији вода на потезу Брчко има прописану II категорију.

Не представља значајну опасност од плављења градског подручја.

Индиректно ријека Сава може узроковати поплаве преко притока који се улијевају у ријеку Саву са узроковањем успора у притокама.

Коте великих вода ријеке Саве (за проток стогодишњег повратног периода – $Q_{1/100}$) на подручју града се крећу од 85,10 м.н.м. до 85,40 м.н.м.

Уз ријеку Саву низводно од новог жељезничког моста постоји ужи инундациони појас који плави стогодишња вода. Овај појас је и раније био врло интересантан па је урбанистичким планом, који је проширио градско подручје, добио значајну улогу. Предвиђени су објекти зимовника и постројења за пречишћавање отпадних вода. Простор ће се локално штитити од поплава: насипањем терена и и другим мјерама.

Проблеми одбране од поплава града Брчког, раније су били далеко више изражени него данас.

Брчко се налази на терасама са котом 86 до 95 м.н.м., тако да је град највећим дијелом изнад стогодишњих великих вода ријеке Саве. Поплаве које су се раније дешавале, биле су проузроковане коинциденцијом великих вода ријеке Саве и вода ријеке Брке, тако да су се услед високих водостаја у ријеци Сави, воде ријеке Брке разлијевале дуж корита. Регулација ушћа ријеке Брке је изведена 1973. године. Изведени су објекти заштите од поплава: насипи и парапетни зидови у дужини од око 1450 м. Овим радовима заштићен је дио градских површина које су биле плављене.

Потребно је напоменути да се један дио ових површина и даље плави, што је посљедица постојања депресије у брањеном подручју у који се изливају падавинске воде и воде ријеке Брке кроз изграђени канализациони систем (испусти у ријеку Брку су под успором, а коте шахтова које прате терен су ниске у односу на водостај у ријеци).

Рјешењима нивелационог плана и градске канализације ријешит ће се и проблем плављења ових површина.

Ријека Брка протиче кроз ужи центар града, а дужина њеног тока кроз градско подручје, износи више од 3,0 км. Према уредби о категоризацији вода, Брка спада у прописану II категорију, али ову категорију до израде сепаратног система канализационе мреже није могуће успоставити.

Укупна површина слива ријеке Брке износи око 220 км² највиша кота је на сјеверним падинама Мајевике 815,9 м.н.м.

Водомјерна станица на ријеци Брки налази се у мјесту Брод, кота "О" је 85,81 м.н.м.

На бази података ове станице срачунати су карактеристични водостаји ријеке Брке, који износе: $Q_{1/10} = 100,0 \text{ м}^3/\text{сек.}$; $Q_{1/100} = 245,0 \text{ м}^3/\text{сек.}$; $Q_{1/500} = 360,0 \text{ м}^3/\text{сек.}$

Са циљем одбране од поплава, изграђен је спојни канал поток Лукавац – ријека Брка, којим је извршено растерећење корита Лукавац, а сливно подручје ријеке Брке повећано за око 25%. На овај начин су избјегнуте поплаве у доњем току потока Лукавац, које су се раније дешавале.

Даљом урбанизацијом градских површина указаће се потреба за регулисањем узводних потеза ријеке Брке, као и осталих сталних и повремених водотока који се налазе на урбаном подручју (потоци Кукавице, Близна, Грчице, Цигански поток).

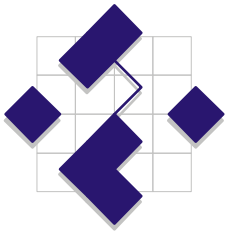
2.3.1. Мелиорације

На подручју које је предмет обухвата урбанистичког плана, мелиорациони радови су изведени на подручју званом Пљоштаре, за потребе Пољопривредног добра „Посавина“.

Изведен је низ одводних канала, којима се вишак воде са пољопривреднога земљишта одводи у доњи ток потока Лукавац.

Такође је изведен спојни канал Лукавац – Брка, чиме је третирано подручје заштићено од великих вода потока Лукавац.

2.3.2. Ерозије и бујице

На подручју обухвата плана (поред ријеке Саве) главни водоток је ријека Брка (њен доњи ток) која је изразито бујичарски водоток.

Од карактеристичних бујичних појава, нарочито је изражена ерозија обала, тако да је 1973. године корито ријеке Брке регулисано на потезу кроз центар града.

Дужина главног тока је 18 км, ката највише тачке 81,50 м.н.м.

У горњем дијелу тока терен је више планински, а у доњем дијелу тока равничарског карактера.

Главна притока јој је Маочка ријека горњи и средњи дио слива је највећим дијелом обрастао листопадним шумама (буква, храст, јавор, јасен) и нешто зимзелене шуме (јела).

Ријека Брка по својим карактеристикама спада у бујице „подриваче“ јер је развијена линијска ерозија која се манифестује у продубљивању корита и подривању обала. На мјестима гдје су неконтролисано исјечене узурпирани шумске површине јавља се површинска ерозија. Ова бујица приликом излијевања у горњем току, плави нања насеља, пољопривредне површине и оштећује локалне путеве. Стога је у горњем дијелу слива потребно предузимати заштитне мјере које ће спречавати појаву бујица: биолошке мјере (сађење одговарајућих врста дрвећа) те регулације токова и израду одговарајућих заштитних објеката (преграде од ломљеног камена, бетона, габијона и сл).

Водоток Тиња се једним дијелом налази на територији дистрикта Брчко.

Основне карактеристике слива су: површина 432,2 км², обим слива 110 км, надморска висина ушћа 113 м.н.м, највиша тачка на сливу је на 650 м.н.м., у горњем току слив је планинског, а у доњем току равничарског карактера.

Од укупне површине слива, око 1/3 се налази под шумама (храст, граб, клен, јавор, бријест), док остале површине заузимају пашњаци и ливаде. Од ерозионих процеса, развијена је линијска и површинска ерозија, која је све значајнија због проширења пољопривредног земљишта. Заштитне мјере које треба предузимати на горњим дијеловима слива Тиње су биолошке (пошумљавање, мелиорације шикара и пашњака) те израда грађевинских објеката (преградних зидова, плетера, габијона).

У доњем току се предвиђају радови на регулацији корита (повећање протока профила, израда насипа, заштита косина и сл).

2.4. Депонија отпада

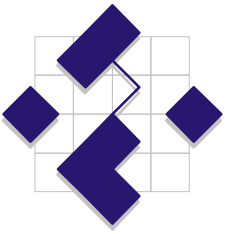
Досадашње одлагање отпада није се вршило по санитарним условима, односно на санитарној депонији, која треба да обезбједи минимално штетне услове по околину (на површинске и подземне воде, тле и ваздух).

1. Електроенергетска инфраструктура

3.1. Напајање

3.1.1. Основно напајање

Градско подручје Брчко снабдијева се електричном енергијом из електроенергетског система БиХ преко двије ТС 110/35/10 kV које су лоциране на југозападном и јужном

дијелу града, како је то приказано у графичком прилогу. На напојне ТС 110/35 kV пркључене су 3 дистрибутивне трафо-станице напонског нивоа 35/10 kV које трансформишу ел. енергију на дистрибутивни средњи 10 kV напон. Како се из наведеног види, основна концепција напајања на подручју града базирана је на трансформаторском систему развођења ел. мреже и то довод 110 kV и средњенапонски развод 35 и 10 kV.

С обзиром да су обје градске 110 kV трафо-станице напајане из најмање 2 правца, безбједност у снабдијевању ел. енергијом напојних трафо-станица је на високом нивоу. Иако је средњенапонска мрежа једним дијелом изведена са могућношћу двостраног напајања дистрибутивних ТС, безбједност у испоруци ел. енергије знатно је мања, јер су поједине дистрибутивне трафо станице и напојни срењенапонски каблови преоптерећени.

3.2. Резервно напајање

Град Брчко не располаже већим властитим извором ел. енергије, значи, да је град Брчко искључиви потрошач енергије и ел. енергијом се, углавном, снабдијева из електроенергетског система РС.

Потрошачи ел. Енергије, који морају имати непрекидно напајање, углавном, имају властите агрегате као изворе резервног напајања.

3.2.1. Основна концепција напајања

110 kV мрежа

Основна концепција напајања града Брчко је из 110 kV електроенергетског система РС.

Обје трафо-станице 110/x kV Брчко 1 и 2 двострано су укључене у електро-енергетски систем БиХ, што значи да су у затвореној 110 kV мрежи која обезбјеђује сигурност у снабдијевању потрошача ел. енергијом.

С обзиром да су обје напојне ТС 110/x kV Брчко 1 и 2 двострано укључене у напојни 110 kV систем, то значи да је снабдијевање ел. енергијом напојних трафо-станица 110/ x kV на врло високом нивоу.

Међутим, због једностраног напајања 35 kV трафо-станица и дотрајалости средњенапонских постројења, безбједност снабдијевања потрошача је далеко мања о чему се мора водити рачуна у планском дијелу овог документа.

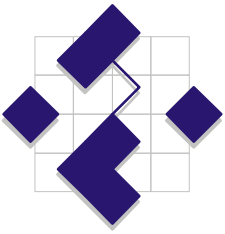
35 kV мрежа

На градском подручју егзистирају два 35 kV далековада преко којих се напајају ТС 35/10 kV Брчко 1 и ТС 35/10 kV Брчко 2, док се ТС 35/10 kV Брчко 3 напаја преко 35 kV кабла.

Трафо-станице 35/10 kV Брчко 2 и 3 повезане су 35 kV каблом, што значи, да су све три 35 kV трафо-станице напајане двострано о чему се мора водити рачуна у планском дијелу овог планског документа.

Поједине трафо-станице су у потпуности искоришћене (нпр. ТС 35/10 kV Брчко 1), тако да се у планском дијелу овог документа мора потражити рјешење за напајање новопланираних потрошача у рејону трафо-станице 35/10 kV Брчко 1.

У планском дијелу овог документа предложиће се рјешења и већа безбједност напајања 35 и 10 kV трафо-станица.

3.2.2. Средњенапонска мрежа

Средњенапонска мрежа изведена је већим дијелом у облику двостраног и мањим дијелом у облику једностраног средњенапонског напајања, чиме је омогућено да се све дистрибутивне градске трафо-станице 10/04 kV напајају двострано. У центру града средњенапонска мрежа изведена је са подземним 10 (20) kV кабловима, што обезбјеђује додатну безбједност у испоруци ел. енергије потрошачима. На периферији града средњенапонска мрежа изведена је, углавном, као надземна, гдје су дистрибутивне трафо-станице прикључене једним дијелом двострано, а мањи број једнострано, тако да се потрошачима на периферији града у већини обезбјеђује потпуна безбједност у испоруци ел. енергије.

3.2.3. НН мрежа

У центру града и појединим насељима која су наслоњена на центар нисконапонска мрежа изведена је као подземна и као таква је безбједна у напајању потрошача, док се индивидуални објекти у центру и на периферији града напајају, углавном, преко надземне НН мреже, која је мање безбједна од подземне НН мреже, тако да се у планском периоду мора повести више рачуна о снабдијевању потрошача преко НН мреже.

3.3. Трафо-станице

ТС 110/x kV

Обје напојне 110/x kV трафо-станице укључене су у 110 kV систем и распоређене по граду, а снаге су од 2x20 до 2x40 MVA и углавном постојећи капацитети могу задовољити, тако да се у планском периоду не мора размишљати о повећању снаге трансформаторских јединица у напојним трафо-станицама.

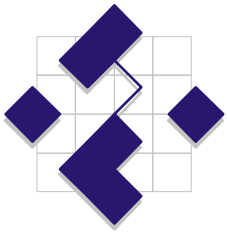
Због проширења града гдје се планским документима предвиђа изградња индустријских капацитета, стамбених и пословних објеката са планираним већим вршним оптерећењима, тако да је у планском периоду потребно ријешити проблем обезбјеђења ел. енергије за наведена подручја у граду, као што је подручје Лука, Царина, Боснаплод и индустријска зона, итд. гдје се очекује вршно оптерећење од око 14 MW.

ТС 35/10 kV

На подручју града постоје три ТС 35/110 kV снаге 2x8 MVA које су преко надземних 35 kV далековаода и подземних 35 kV каблова укључене двострано на напојне ТС 110/35/10 kV Брчко 1, односно 2.

Капацитети трафо-станица 35 kV дјелимично не задовољавају, јер је капацитет ТС 35/10 kV I већ искоришћен, тако да се у планском периоду мора наћи рјешење за обезбјеђење ел. енергије у рејону ове трафо-станице (Брчко I).

Дистрибутивне ТС 10/04 kV

Дистрибутивне трафо-станице дијеле се на трафо-станице за напајање индустрије и трафо-станице за напајање остале потрошње и домаћинства.

Индустријске трафо-станице напајају поред индустријских потрошача и остале потрошаче, док остале ТС напајају широку потрошњу и домаћинства. Индустријски потрошачи прикључени су на 0,4, 10 и 35 kV напон, што зависи о врсти и мјерењу потрошње.

Индустријске трафо-станице, углавном се напајају посебним средњенапонским кабловима и све су у затвореној мрежи. Како је написано у поглављу 2.2.3. средњенапонска градска мрежа је затворена и, углавном дистрибутивне трафо-станице могу се напајати из два парвца. Трафо-станице су распоређене по граду и, углавном су у објектима или фабричким халама те зидане и слободно стојеће разних типова и разних снага. У приградским насељима за напајање потрошача изграђене су и стубне трафо-станице које су једнострано прикључене на надземне 10 kV далеководе.

3.4. Оптерећење

Брчко се напаја из двије трафо-станице 100/x kV укупне снаге до 140 MVA чији капацитети могу задовољити потребе Дистрикта Брчко. На напојне трафо-станице прикључене су три градске дистрибутивне 35 kV трафо-станице инсталисане снаге 48 MVA.

3.4.1. Вршно оптерећење

Град Брчко напаја се из три дистрибутивне трафо-станице 35/10 kV укупне инсталисане снаге од 48 MVA.

Према подацима са терена максимално вршно оптерећење кретало се до 35 MW. Из предњег се јасно види да су постојеће три дистрибутивне ТС 35/10 kV недовољне за обезбјеђење ел. енергије за град Брчко. Ово се, нарочито, односи на ТС 35/10 kV Брчко I, чији су капацитети у потпуности искоришћени, тако да се за реализацију Луке и царине Брчко, као и зоне рада морају тражити нова рјешења за проширење постојећих капацитета у ТС 35/10 kV Брчко I. Овај проблем разматраће се у планском дијелу овог планског документа.

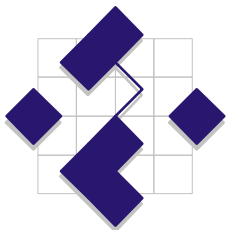
3.5. Потрошња – конзум

На градском подручју троши се више врста енергије: електрична енергија, течна гориво, чврсто гориво и гас. Из познатих разлога све се више прелази на чистије видове енергије, као што је гас и ел. енергија. Из тог разлога потрошња ел. енергије расте већим процентом од укупних потреба за потрошњом енергије. Наведено долази до изражаја у зимском периоду.

Кроз даље наведени табеларни преглед потрошње ел. енергије приказаће се кретање преузете и испоручене ел. енергије на градском подручју који је обухваћен Урбанистичким планом за период 2002.-2004. г.

Табела 2.5.1. Набавка, реализација и губици

УРБАНИСТИЧКИ ЗАВОД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, а. д. БАЊА ЛУКА

Ж.Р. 5710100000026157 код Комерцијална Банка а.д.; Ж.Р. 551001-00012392-04 код Нова Бањалучка Банка а.д.; Основни суд Бања Лука, регистарски уложак 1-345-00, МБ. 1101790; Дјелатност 74.200; ПИБ 401013220009; ЈИБ 4401013220009; Уписани улог 2.128.077 КМ

Обрачунски период	Набавка ел. ен. у kWh	Реализација ел. ен. у kWh	Губици	
			kWh	%
2002	198.898.074	148.635.589	50.262.485	25,27
2003	219.529.362	167.062.453	52.466.909	23,90
2004	229.577.374	172.573.861	57.003.513	24,83

Упоређујући потрошњу ел. енергије у посматраном периоду може се закључити да је потрошња ел. енергије за посматрани период расла у просјеку са стопом од око 12% у 2003. у односу на 2002. години да би се пораст потрошње ел. енергије у 2004. години смањио и износио свега 3,3% у односу на потрошњу у 2003. години. Из предњег се да закључити да пораст потрошње ел. енергије на подручју града варира и да, углавном, има тенденцију уклапања у државни просјек који је износио у 2004. години у односу на 2003. годину свега 1,2%.

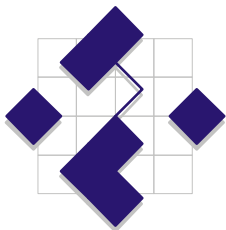
Поред пораста потрошње на подручју града важно је напоменути да су се губици у посматраном периоду кретали од 25,27% до 23,90% са тенденцијом смањења. Осим посматрања кретања потрошње на подручју града важно је посматрати учешће појединих категорија потрошача у укупној потрошњи, како је то приказано у датој табели 2.5.2.

Табела 2.5.2. Реализација по категоријама потрошача

Обрачунски период	Испоручена ел. ен. у	Реализација ел.енергије по категориј. потр. у kWh						Учешће домаћ.у укупној потр. %
		35 kV	10 kV	0,4 kV	Јавн.расвј.	Буџ. потрош.	Домаћинство	
2002	148.635.589	9.149.320	5.426.148	23.127.237	1.647.400	4.848.951	104.436.533	70
2002	167.062.453	10.480.000	7.017.327	24.403.899	5.703.533	8.001.397	111.456.297	66,7
2004	172.573.861	4.794.600	12.285.178	21.329.611	7.542.126	12.675.090	113.947.256	66,03

Из табеле 2.5.2 да се уочити да од укупне потрошње од 70% у 2002. до 66,03% у 2004. г. отпада на домаћинства, док на осталу потрошњу индустрија, јавна расвјета и остала службена потрошња, износи свега 33,7% до 30%. Наведени подаци показују да индустрија не ради, јер у нормалним условима је учешће домаћинстава у укупној потрошњи око 30 до 40%, а остатак отпада на индустрију и осталу потрошњу. Кроз табеларни преглед може се закључити да је укупна потрошња у граду расла у просјеку са 5,3%, док је потрошња истовремено у домаћинствима расла у просјеку 6,7%.

Поред наведених података у табелама 2.5.1. и 2.5.2. важно је приказати број

потрошача у категорији остале потрошње и домаћинства. Наведени подаци приказани су у табели 2.5.3.

Табела 2.5.3. Број потрошача у систему

Редни број	Период	Бр. потрош. остале потрошње (служб.потрошачи)	Годишњи Пораст %	Број потрошача – домаћинства	Годишњи Пораст %
1	2002	2.850		25.491	
2	2003	3.366	18,1	15.9726.7996	1,9
3	2004	3.802	12,95		3,2

Посматрајући повећање броја потрошача кроз табелу 2.5.3. уочљиво је да је број потрошача остале потрошње растао по стопи од 18 до 12% док је број домаћинства увећаван по стопи од 1,9 до 3,2%. Наведени показатељи говоре да се шире занатске радње трговине и остала мала привредна предузећа која спадају у осталу потрошњу.

Да би се заокружило посматрање потрошње у посматраном периоду кроз табелу 2.5.4. приказаће се потрошња по домаћинству.

Табела 2.5.4. Потрошња по домаћинству

Редни број	Период	Укупна потрошња у домаћинству kWh	Број домаћинства	Потрошња	Повећање потр. у дом. %
1	2002	104.436.533	25.491	4.087	
2	2003	111.456.297	25.976	4.291	0,8
3	2004	113.947.256	26.799	4.252	- 0,9

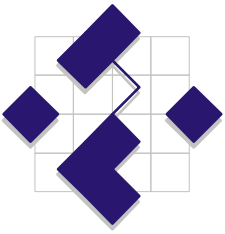
Посматрајући податке у табели 2.5.4. може се уочити да потрошња у домаћинствима стагнира или је у благом паду, што говори да је благи пад потрошње узрокован промјеном цијене електричне енергије.

Међутим, кроз статистичке податке често се посматра потрошња електричне енергије по становнику, што је испод државног просјека, чему треба посветити посебну пажњу у планском периоду овог документа.

1. Телекомуникациона инфраструктура

1. Стање

На подручју Урбанистичког плана Брчко инфраструктура из области телекомуникација изведена комбиновано, тј. један дио је изведен ваздушним путем, а други дио је

остварен полагањем каблова у ТТ канализацију или полагањем директно у земљу-ров.

Аутоматска телефонска централа (АТЦ) се налази у центру града и смјештена је у зиданом објекту у згради поште. Расположиви капацитети још увијек не могу да задовоље постојеће потребе за телефонским прикључцима.

АТЦ је као оптички привод спојена са оптичким каблом положеним уз саобраћајницу Брчо — Бијељина који је, уствари, магистарални вод оптичког кабла који повезује Нови Град са Требињем.

ТТ канализација је изведена са PVC цијевима $\varnothing 110/100\text{mm}$ кроз које су провучени ТФ и оптички каблови који напајају објекте и који повезују истурене степене - RSS-ове (телефонске централе) са предметног подручја са главном телефонском централом у Брчком.

У плановима телекома је реконструкција и проширење телефонске централе, као и проширење постојеће и изградња нове телефонске канализације.

Оцјена развоја телекомуникација у друштву доноси се на основу података о кришћењу скупа мрежа, система и уређења за приступ корисника телекомуникационим сервисима, као што су: фиксна телефонија, мобилна телефонија, системи кабловске телевизије, заступљеност рачунара, интернета итд.).

Телекомуникације се изразито динамично развијају и мијењају у времену, због чега се елементи телекомуникационог развоја и предвиђања не могу сагледавати само на основу једног стања, већ на основу анализа у току временског периода од минимално двије до десет година.

Телекомуникациони саобраћај има релативно мали и прихватљив утицај/потребе на простор. Осим тога, у поређењу са било којим саобраћајем, у релативно кратком времену околни простор се санира, поготово ако се користе рјешења полагања кабла под земљу и бежичне комуникације.

2. Поштанске мреже

2.1. Стање

У области комуникација један од најважнијих је поштанско-телефонско-телеграфски саобраћај.

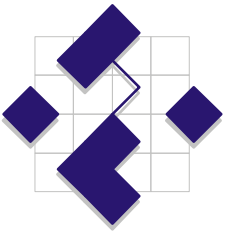
Данас се поштанско-телефонско-телеграфски саобраћај дијели на:

- поштански, који обухвата пријем, обраду и дистрибуцију поштанских пошиљки и
- телефонско-телеграфски саобраћај, који се бави преносом говорних сигнала, односно пријемом и отпремом писаних саопштења.

У оквиру Урбанистичког плана Брчког поштанско-телефонско-телеграфски саобраћај се одвија преко три оператера:

1. Поште РС, а.д. Бањалука,
2. БХ поште – Сарајево и
3. ХПТ поште – Мостар.

У Републици Српској поштански саобраћај од телекомуникационог се раздвојио још

УРБАНИСТИЧКИ ЗАВОД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, а. д. БАЊА ЛУКА

Ж.Р. 571010000026157 код Комерцијална Банка а.д.; Ж.Р. 551001-00012392-04 код Нова Бањалучка Банка а.д.; Основни суд Бања Лука, регистарски уложак 1-345-00, МБ. 1101790; Дјелатност 74.200; ПИБ 401013220009; ЈИБ 4401013220009; Уписани улог 2.128.077 КМ

1997. године и сада се поштански саобраћај одвија у оквиру акционарског друштва Српске поште, а.д. Бањалука.

На подручју УП Брчко Поште РС преко седам јединица поштанске мреже опслужују око 27000 домаћинстава. Поштанске јединице су:

- пошта 76101 – у центру града,
- пошта 76105 – у центру града,
- пошта 76106 – у центру града,
- пошта 76109 – Доњи Брезик,
- пошта 76212 – Крепшић,
- пошта 76216 – Брезово Поље,
- пошта 76218 – Ражљево.

На подручју УП Брчко БХ поште – Сарајево преко пет извршних јединица поштанске мреже опслужују око 20 000 домаћинстава.

Поштанске јединице су:

- пошта 76120 – центар града,
- пошта 76209 – Шаторовићи,
- пошта 76208 – Маоча,
- пошта 76207 – Горњи Рахић,
- пошта 76206 – Брка.

На подручју УП Брчко ХПТ - Мостар преко Оперативне јединице Равне Брчко и четири поштанске канцеларије опслужује се око 5 000 домаћинстава.

Поштанске јединице су:

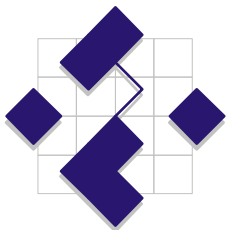
- поштанска канцеларија Горњи Зовик,
- поштанска канцеларија Бијела,
- поштанска канцеларија Сеоњаци,
- поштанска канцеларија Боће.

IV. ПРИВРЕДНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ

Основна обиљежја привреде

На економско стање у Брчко дистрику утицали су бројни унутрашњи и спољни фактори. У најзначајније спољне факторе спадају: рат, смањење тржишта, транзициона криза, стагнација свјетске привреде. Најважнији унутрашњи фактори су:

- рат, разне санкције и блокаде су изазвали заустављање производње, губитак тржишта и технолошко заостајање,
- привредно-системске грешке из претходног друштвено-економског система (спречавање развоја приватне иницијативе и форсирање индустријализације као јединог метода развоја),
- спор и неизвјестан процес приватизације,
- висок ниво сиве економије,
- неповољни финансијски услови инвестирања.

Привредна структура¹

Укупан број запослених на подручју Брчко дистрикта у 2004. години је износио 12.678 лица, што је 16,9% укупног броја становника. Стопа запослености становништва Дистрикта, као један од основних индикатора опште развијености, већа је од просјечне стопе запослености у БиХ (14,5% у 2004. години).

Међутим, изузетно велики проблем је висока стопа незапослености² која је у 2004. години износила 58,5%. Стварна ситуација се разликује од службених података. То је због тога што у великој мјери постоји развијен неформални сектор ("запосленост на црно") и вјероватно је да су многи од регистрованих незапослених лица привремено или трајно ријешили запослење.

Табела 1 Запосленост и незапосленост у Брчко дистрикту и БиХ у 2004. год.

	Брчко дистрикт	БиХ
Број запослених	12.678	624.552
Број незапослених	17.888	468.200
Број становника	75.150	4.315.529
Стопа запослености становништва	16,9	14,5
Стопа незапослености (број незапослених x 100/збир запослених и незапослених)	58,5	42,8

Табела 2 Број и структура запослености према дјелатностима у 2004. год.

	Број запослених	Структура запослености (%)
Пољопривреда и шумарство	183	1,4
Индустрија и енергетика	2.287	18,0
Грађевинарство	743	5,9
Саобраћај и везе	912	7,2
Трговина	4.336	34,2
Туризам и угоститељство	604	4,8
Остале дјелатности	3.613	28,5
Укупно	12.678	100,0

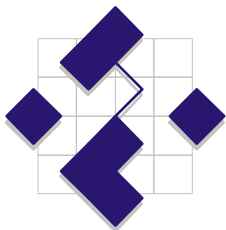
Претходна табела показује доминацију непроизводних дјелатности у укупној запослености Дистрикта, а посебно се издвајају трговина са 34,2% и остале дјелатности³ са 28,5%, док је индустрија на трећем мјесту са 18%.

Табела 3 Број и структура запослености према секторима дјелатности

¹ Због непостојања података на нивоу урбаног подручја, стање је приказано на нивоу дистрикта Брчко

² Стопа незапослености: број незапослених x 100/збир запослених и незапослених

³ У остале дјелатности улазе: финансијске дјелатности, образовање, здравство, државна управа и остале услужне дјелатности

УРБАНИСТИЧКИ ЗАВОД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, а. д. БАЊА ЛУКА

Ж.Р. 571010000026157 код Комерцијална Банка а.д.; Ж.Р. 551001-00012392-04 код Нова Бањалучка Банка а.д.; Основни суд Бања Лука, регистарски уложак 1-345-00, МБ. 1101790; Дјелатност 74.200; ПИБ 401013220009; ЈИБ 4401013220009; Уписани улог 2.128.077 КМ

	Број запослених	Структура запослености (%)
Примарни сектор	183	1,4
Секундарни сектор	3.030	23,9
Терцијарни сектор	9.465	74,7
Укупно	12.678	100,0

Структура запослености према секторима дјелатности показује високо учешће услужног сектора у укупној запослености са 74,7%, што је промјена структуре у односу на предратни период.

У 2004. год. остварени бруто домаћи производ (БДП) је износио 387.550.000 КМ и представља 2,9% укупног БДП-а Босне и Херцеговине. Допринос дистрикта Брчко стварању БДП-а БиХ се види у томе да Брчко учествује са 1,7% у броју становника БиХ, док у БДП-у учествује са 2,9%.

Табела 4 Бруто домаћи производ у Брчко дистрикту и БиХ у 2004. год.

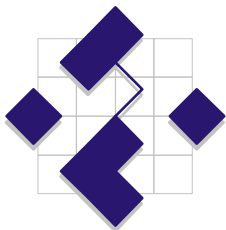
	Брчко дистрикт	БиХ
Бруто домаћи производ (у 000 КМ)	387.550	13.497.000
Број становника	75.150	4.315.529
Бруто домаћи производ по становнику	5.157	3.128
БДП Брчко/БДП БиХ	2,9	
Становништво Брчко/становништво БиХ	1,7	

Већа развијеност Брчко дистрикта у односу на БиХ се огледа и у вриједности БДП по становнику који је већи од државног за 65%.

Структура привреде Брчко дистрикта ће се представити структуром бруто домаћег производа (БДП) на бази додатне вриједности оствареног у 2004. год. и то по дјелатностима, као и према секторима дјелатности: примарни, секундарни и терцијарни.

Табела 5 Вриједност и структура БДП на бази додатне вриједности по дјелатностима у 2004. год.

	Бруто дод.вриједност (у 000 КМ)	Структура бр. дод. вриј. (%)
Пољопривреда и шумарство	27.682	10,6
Индустрија	23.530	9,1
Грађевинарство	30.115	11,6
Трговина	74.280	28,6

УРБАНИСТИЧКИ ЗАВОД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, а. д. БАЊА ЛУКА

Ж.Р. 5710100000026157 код Комерцијална Банка а.д.; Ж.Р. 551001-00012392-04 код Нова Бањалучка Банка а.д.; Основни суд Бања Лука, регистарски уложак 1-345-00, МБ. 1101790; Дјелатност 74.200; ПИБ 401013220009; ЈИБ 4401013220009; Уписани улог 2.128.077 КМ

Туризам и угоститељство	4.474	1,7
Саобраћај и везе	17.290	6,6
Остале дјелатности	87.393	33,6
FISIM ⁴	-4.684	-1,8
<i>Укупно по дјелатностима</i>	<i>260.080</i>	<i>100</i>
Порези на производе и услуге и увоз минус субвенције	127.470	
Бруто домаћи производ	387.550	

Претходна табела показује доминацију осталих дјелатности у привредном развоју Брчког са учешћем од 33,6% у структури бруто додатне вриједности. Трговина учествује са 28,6% и заједно са осталим дјелатностима остварује приближно 62% бруто додатне вриједности, што значи да су услужне дјелатности носиоци развоја Брчког.

Табела 6 Вриједност и структура БДП на бази додатне вриједности по секторима дјелатности

	Бруто дод. вриједност (у 000 КМ)	Структура бр. дод. вриј. (%)
Примарни сектор	27.682	10,6
Секундарни сектор	53.645	20,6
Терцијарни сектор	183.437	70,6
FISIM	-4.684	-1,8
<i>Укупно по дјелатностима</i>	<i>260.080</i>	<i>100</i>

Структура бруто додатне вриједности према секторима дјелатности показује доминацију терцијарног сектора са 70,6%.

Економску ситуацију данас карактерише измијењена привредна структура, посебно слабљење примарног и секундарног сектора и велико учешће услужних дјелатности, о чему говори претходна табела. Оваква привредна структура одговара развијеним земљама, док је на нашем нивоу развијености она неодговарајућа и потребно је далеко веће учешће индустрије, односно секундарног сектора. У условима у којима је висока стопа незапослености изузетно је неповољно развијати трговину и остале терцијарне дјелатности, јер оне имају мали потенцијал запошљавања.

3. Стање привредних дјелатности

Економски развој у Брчком се заснивао на повољном географском положају, пољопривредном сектору и прехранбеној индустрији. Од осталих дјелатности

⁴ FISIM (Financila Intermediation Services Indirectly Measured) представља разлику између потраживања по основу камата (активне камате) и обавеза по каматама (пасивне камате) за институционалне јединице финансијског посредовања. Овом ставком је извршена корекција бруто додатне вриједности.

издвајају се текстилна индустрија, индустрија обуће, индустрија грађевинског материјала и металопрерађивачка индустрија. Погодан географски положај је омогућио развој трговине и саобраћаја. На простору Брчко дистрикта нису постојали базни енергетски или хемијски индустријски комплекси.

Од индустријских грана биле су развијене: прехранбена индустрија, индустрија текстила и обуће, електроиндустрија, металопрерађивачка индустрија, папирна и графичка индустрија, индустрија грађевинског материјала и дрвна индустрија. Оваква структура индустрија има предности с аспекта заштите животне средине јер не постоји базни сектор индустрије.

Највећи проблеми у развоју индустрије су: технолошка заосталост, губитак тржишта, сировинска зависност од других региона.

Брчко је посебно имало развијену прехранбено-прерађивачку индустрију, при чему се издваја: производња уља, сточне хране, прерада и паковање воће, прерада меса, производња млинарско-пекарских производа, алкохола и сокова, производња, прерада и паковање љековитог биља.

Текстилна и индустрија обуће је у предратном периоду била најразвијенија индустријска грана према броју запослених, искоришћености капацитета и учешћу у извозу. Посљедњих година је дошло до губитка тржишта, смањења броја запослених, изузетно мале искоришћености капацитета.

Металска и електроиндустрија је била развијена у кооперацији са познатим холдинг-предузећима у БиХ. Поред ових великих прерађивачких капацитета, формиран је и велики број малих и средњих предузећа у приватном власништву.

Папирну и графичку индустрију је представљало једно државно предузеће, док је у послеријатном периоду формирано неколико малих предузећа.

Индустрија грађевинског материјала се развила на основу сировинског ресурса које посједује Брчко дистрикт (шљунак и пијесак из ријеке Саве).

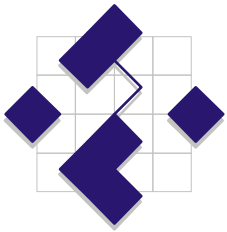
Грађевинарство је битна дјелатност на простору Брчког, јер је у структури бруто додатне вриједности у 2004. год. учествовало са 11,6% и представља трећу по значају дјелатност.

У предратном периоду Брчко је сматран трговачким центром ширег подручја са трговачком мрежом једном од најбоље организованих у бившој Југославији и учешћем трговине од 31% у оствареном приходу. Најзначајнија карактеристика великих предузећа је располагање великим складишним и продајним просторним капацитетима (табела 3).

Табела 7 Просторни капацитети трговине (у м²)

Предузеће Простор	Робна кућа	Велма (порушено 1.030 м ²)	Узор (оштећено 350 м ²)	Технограђа	Нова трговина	Меркур	Укупно
Продајни	7.500	422	1.050	957	495	-	10.424
Складишни	1.000	840	3.000	18.128*	-	15.000	37.968

Управни	200	-	250	-	427	1.500	2.377
Укупно	8.700	1.262	4.300	19.085	922	16.500	50.769

* већи дио отворени складишни простор за грађевински материјал

Мала и средња предузећа у области трговине су се у великом броју кренула развијати још крајем 80-тих година, да би пуни замах добила у послеријатном периоду. У 1999. год. је било регистровано 528 малих и средњих предузећа и она су остваривала 54,6% укупног прихода привреде Брчког.

На простору Брчког је био интензивно развијен ловни туризам. Угоститељско-туристичка понуда је сконцентрисана у два хотела, десетак мотела и већим бројем малих угоститељских објеката.

Повољан географски положај, развијена саобраћајна мрежа (друмски, жељезнички и ријечни саобраћај), значајни индустријски и трговачки капацитети представљају основу за интензиван развој саобраћаја и веза.

V. ЖИВОТНА СРЕДИНА

Вода, тло и ваздух

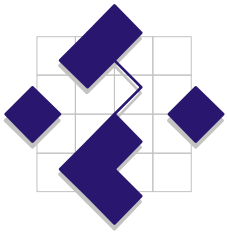
Процес планирања и израде планске документације је један од најбитнијих фактора развоја друштва. Анализирајући постојеће стање и сагледавајући потребе, а у складу са највишим критеријумима, Урбанистички план је докуменат дугорочног развоја у функцији интегралног третирања проблематике уређења простора и унапређења животне средине.

Иако планови развоја, како појединачно, тако и синтезно сами по себи садрже мјере заштите животне средине ипак је овај комплекс питања неопходно посматрати издвојено као концепт средине који мора бити уграђена у концепт цјелокупног развоја друштва.

Издвајање ове материје у посебан план, између осталог, има за циљ да у ширем разматрању појединачних компоненти средине експлицитно презентује и објасни појаву угрожености природе и урбане средине на конкретном подручју и у конкретним случајевима у сврху стицања општег сазнања о потреби и значају заштите и унапређења животне средине.

Приликом израде овог плана коришћена методологија је усклађена са важећим законским актима. У току израде су примјењивани критеријуми, препоруке, нормативи, услови и други чиниоци планерских поступака који су резултат стручног и научног истраживања, а чија је основна тежња усклађивање животне средине, друштвене заједнице и материјалних резултата њеног рада изражена управо кроз обликовање средине за човјека.

Спроведена анализа постојећег стања на подручју Брчког дала је општу слику стања животне средине посматрајући поједине сегменте, њихову међусобну повезаност и условљеност, као што су вода, тле, ваздух.

Важно је напоменути да се приликом израде овог документа није располагало довољним бројем адекватних података због непостојања система мониторинга на цијелом подручју предвиђеног обухватом.

1.1. Воде

У границама предметног обухвата најзначајније мјесто заузима водоток ријеке Саве те мањи водотоци, Брка, Дубоки поток, Цигански поток и Близна, који отичу према ријечи Сави.

Обала ријеке Саве је уређена мањим дијелом као и ток ријеке Брке од мјеста уливања у ријеку Саву и узводно у дужини од око 1500 м у смислу спречавања плављења од стране ријеке Саве. Обале водотока Дубоки поток, Цигански поток, Близна и дио ријеке Брке су неуређене, обрасле шибљем те долази до одлагања комуналног и грађевинског отпада и сл.

Наведени водотоци по својим хидролошким и хидрогеолошким карактеристикама у одређеним временским периодима у зависности од локалних климатских фактора изазивају плављења одређених површина земљишта.

Неуређеност саме обале представља могући извор негативних утицаја на саму животну средину са становишта санитарно-хигијенских и амбијенталних услова.

Снабдијевање подручја Брчког питком водом се врши са водоводног система из изворишта подземне воде на локалитету "Плазуље".

Урбано подручје насеља Брчко је претежно покривено водоводним системом док се насеља на рубном подручју снабдијевају из властитих извора, односно бунара.

Канализациони систем је изграђен у ужем градском језгру и испуштање се врши у ријеку Саву. У ширем подручју није изграђен канализациони систем те се одвод падавинских и фекалних вода врши у индивидуалне септичке јаме, што за посљедицу има инфилтрацију отпадних вода у тле, а самим тим и могућност негативних утицаја на подземне воде.

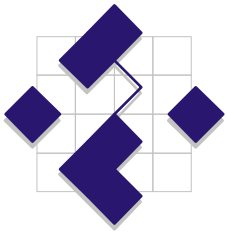
1.2.Тло

Квалитет земљишта на подручју обухвата је дефинисан његовом намјеном и његова деградација углавном настаје усљед свакодневних човјекских активности (деградација изљевањем нафте и других органских хемикалија-пестицида, фунгицида, као и, детерџената, непрописног одлагања отпада итд.)

О квантитативном изражавању поменутих утицаја је тешко говорити пошто сви они имају велику динамику промјене у различитим периодима годишњих доба, а и сама квантификација стања па и евентуалних утицаја није у ранијим периодима разматрана у предметном подручју.

Намјена површина, као и коришћење земљишних ресурса на простору Брчког претежно се одвија кроз интензивну пољопривредну производњу (ратарство, сточарство, воћарство), а истовремено је дефинисана кроз географске и климатске услове. Наведене активности се одвијају на мањим приватним парцелама и показују одређен степен утицаја на животну средину.

Девастација тла се, углавном, огледа у дјеловању директних и индиректних антропогених фактора. Недозвољено депоновање отпада различитог поријекла те узурпација пољопривредног земљишта за изградњу објеката су појединачни ефекти

таквог дјеловања.

Мрежу саобраћајница на дефинисаном подручју сачињавају магистралне саобраћајнице Бијељина-Шамац, регионалне саобраћајнице Брчко – Церик и Брчко – Лопаре те локални и некатегорисани путеви. Осим путних саобраћајница присутна је и жељезничка комуникација, пруга Бановићи – Брчко - Винковци. Лука Брчко представља највећу ријечну луку у Босни и Херцеговини. Концентрација привредних и других објеката (бензинске пумпе, угоститељски објекти, стамбени објекти) и фреквенција саобраћаја (теретни и путнички) најинтензивнији утицај на околину остварује се у зони магистралних саобраћајница.

Утицај на квалитет животне средине се огледа у повећаној концентрацији продуката сагоревања моторних горива и емисији насталих полутаната у непосредној зони саобраћајница, повишен ниво буке, неадекватан начин одвођења контаминираних атмосферских падавина са коловоза (различита уља и масти) те одлагање комуналног отпада уз саму саобраћајницу.

Специфичност у оквиру предметног простора у смислу деградације земљишта представља постојање неуклоњених минско-експлозивних средстава на одређеним локацијама.

1.3. Ваздух

Ниво квалитета ваздуха на подручју Брчког детерминишу различити географски, климатски, метеоролошки и други фактори.

Загађење ваздуха на подручју плана обично настаје емисијом полутаната у атмосферу као последица сагоревања различитих врста горива који се употребљавају најчешће у саобраћају или као енергенти, као и транспортом загађујућих материја из контактних зона и сусједних региона (регионални утицаји).

Због непостојања јединственог система топлификације, загријавање објеката се врши помоћу појединачних котловница у привредним објектима, као и пећи за загријавање у објектима индивидуалног становања. С обзиром на просторну локацију и број, ови извори загађења имају заједничку карактеристику просторног извора онечишћења ваздуха.

Појава буке, нарочито у урбаним срединама, је проблем коме се у последње вријеме посвећује све већа пажња. Не постојање адекватног система праћења и мјерења не омогућује приказ стања животне средине са становишта буке.

В. ПОТРЕБЕ, МОГУЋНОСТИ И ЦИЉЕВИ ОРГАНИЗАЦИЈЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА

I. ЦИЉЕВИ ПЛАНА

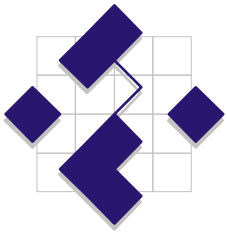
1. Основни циљеви просторног уређења града

Основни циљ измјене УП дистрикта Брчко је дефинисање реалних просторних могућности за њихов раст и развој града и стратегије које из њих произилазе.

Истовремено ово подразумијева успостављање хармоничног односа развоја града према природном и створеном окружењу, односно очување и унапређење животне средине.

Реализација основног циља подразумијева и сљедеће опште циљеве:

- дефинисање и реализовање квалитетних односа у границама ширег и ужег урбаног простора, као и ширем окружењу,

- формирање организованог и рационалног простора грађевинског земљишта, уз обезбјеђење једнаких услова за становање, рад и рекреацију и равномјерну дистрибуцију мреже пратећих садржаја за цијелу територију Плана,
- формирање и усавршавање урбане структуре града кроз дефинисање регулације и услова изградње и реконструкције за појединачне карактеристичне цјелине (зоне),
- утврђивање мјера заштите животне средине и заштите културно-историјског наслеђа,
- дефинисање смјерница и препорука у области земљишне политике,
- дефинисање мјера за реализацију плана у цјелини и његових етапа и дијелова.

2. Циљеви и правци привредног развоја Брчког

- убрзати привредни развој и подићи општи ниво развијености;
- брже и ефикасније рјешавање проблема незапослености;
- стално повећање извоза роба и услуга те повећање конкурентности;
- развој заснивати на начелима одрживог развоја.

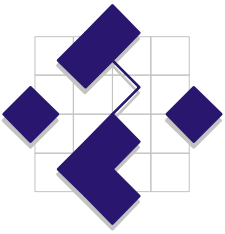
3. Саобраћај - основни циљеви

На основу анализе стања и очекиваног друштвено - економског развоја, Просторног плана Брчко дистрикта, за подручје измене УП-а Брчко дефинисани су сљедећи циљеви развоја саобраћајног система:

- Ефикасно повезивање будуће основне уличне мреже Брчког са мрежом магистралних и регионалних путева;
- Међусобно повезивање уводно - изводних путних праваца којим ће се обезбиједити раздвајање друмског саобраћаја различите оријентације (транзитни од изворно - циљног) и карактера (путнички од теретног саобраћаја);
- Формирање основне уличне мреже у функцији планираног размјештаја активности и становања, уз оптимално поштовање постојећих регулација и парцелације;
- Формирање новог концепта жељезничког саобраћаја који ће омогућити ефикасније повезивање Брчког са мрежом постојећих и планираних жељезничких пруга и подстаћи развој индустријске зоне и привреде Брчког у цјелини.
- Интегрисање инфраструктурних елемената воденог саобраћаја у саобраћајни систем града и региона, са циљем стварања услова за даљи развој и унапређење овог вида транспорта.

4. Хидротехника – основни циљеви

- даље побољшање у квалитету снабдијевања и обезбјеђење довољних

количина воде за пиће;

- дефинисање зона санитарне заштите и њихово адекватно спровођење на постојећем изворишту воде за пиће Плазуље, као и отварање нових изворишта, односно обезбјеђивање додатних недостајућих количина воде за пиће за потребе града Брчко;
- изградња канализације за цијела насеља и одговарајућег постројења за пречишћавање отпадних вода, паралелно реализовати са изградњом водоводне мреже, односно са изградњом насеља;
- регулација водотока у насељима с обзиром на ширење градских урбаних зона (исправљање траса водотока, формирање профила корита за спровођење великих вода стогодишњег ранга појаве);
- обезбиједити коришћење вода за остале потребе (угоститељство и туризам, спортови на води, риболов и сл.) као врло важан сегмент у цјелокупном развоју простора Дистрикта;
- заштита квалитета вода ријеке Саве и њених притока ће се моћи правилно спроводити само ако се рационално користе и третирају отпадне воде насеља и индустрије;
- обезбиједити оптималне услове за одлагање отпада на санитарну депонију.

5. Електроенергетика

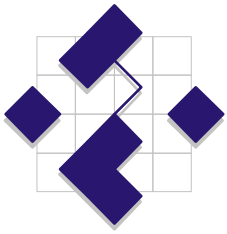
5.1. План потрошње електричне енергије

Посматрајући утрошену ел. енергију у границама обухвата у 2003. г. која је била на нивоу потрошње из 1980. г. и износила око 1300 kWh/становнику, може се закључити да се у плански период не може ући са већим амбицијама повећања потрошње ел. енергије.

На основу програмских елемената (који су обухваћени овим урбанистичким планом) и условима за димензионисање електроенергетских мрежа процијенити потрошњу енергије за плански период. Према условима планских потреба одредити боље услове обезбјеђења ел. енергије у границама обухвата УП града Брчко.

Планирање потрошње ел. енергије као и преносних система, углавном ће овисити о плановима развоја индустрије, пораста броја становника и осталих планских елемената које садржи Урбанистички план.

Овим планским документом треба планирати изградњу већег броја напојних тачака (дистрибутивних ТС) на градском и приградском подручју и на тај начин приближити напојне тачке потрошачима. Покушати ријешити да што већи број напојних тачака (дистрибутивних трафо-станица) буде укључен у затворену средњенапонску мрежу града. Ово се посебно односи на ТС 35/10 kV. Замијенити надземне водове са подземним средњенапонским кабловима са циљем што бољег снабдијевања

потрошача ел. енергијом. Планирати изградњу још једне до двије трафо-станице 35/10 kV у индустријској зони и зони постојеће пијаце на коју ће се свести постојећи 10 kV далеководи који снабдијевају потрошаче ван граница Урбанистичког плана Брчко.

На цијелом простору обухвата УП Брчко постојећу надземну НН мрежу замијенити подземном и надземном кабловском нисконапонском мрежом.

6. Телекомуникације

Даљи развој поштанског саобраћаја мора се огледати у његовом успјешнијем функционисању кроз увођење нових технологија и у овој области тако да се омогући:

- пренос физичког терета,
- пренос докумената електронским путем,
- пружање услуга путем јавних говорница,
- у условима либерализованог тржишта стварање услова за пружање телекомуникационих услуга (интернет и др.),
- формирање поштанске штедионице за депоновање новца и кредитирање становника кроз тржиште банкарско-финансијских услуга,
- реализација пројекта: хибридна пошта, сортинг центар, интернет-киоск, трезорско пословање и каталожка продаја.

Примјена нових технологија захтијеваће модернизацију свих шалтерских терминала и њихово увезивање у аутоматску обраду података.

7. Термоенергетика

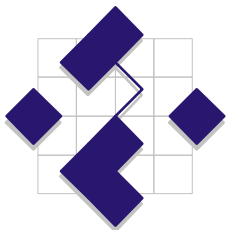
- обезбиједити оптимално напајање топлотном енергијом, водећи рачуна о заштити човјекове средине,
- обезбиједити снабдијевање широких потрошача и индустријских потрошача природним гасом.

8. Општи циљеви из области заштите и коришћења пољопривредног земљишта

- чување површина пољопривредног земљишта, јер се ради о најплоднијем и најпродуктивнијем пољопривредном земљишту,
- очување и побољшање бонитетне структуре пољопривредног земљишта,
- израда основе коришћења пољопривредног земљишта као засебног пројекта

У планском периоду један од основних задатака је очување постојећих пољопривредних површина као најплоднијих и најпродуктивнијих пољопривредних земљишта на којима ће се одвијати интензивна пољопривредна производња.

9. Основни циљеви који се односе на уређивање шума:

- заштита, њега и коришћење шума,
- очување постојећег биодиверзитета,
- хидрогеолошка заштита простора и
- унапређење биоеколошке функционалности

II СТАНОВНИШТВО

1. Пројекција броја становника

Пројекција броја становника одређене територије представља веома важан полазни елемент у процесу просторног и урбанистичког планирања. Према броју становника димензионишу се и остале компоненте простора, као што су стамбени фонд, привредни капацитети, техничка и друштвена инфраструктура итд.

Основне двије компоненте које утичу на пројекцију су природно и механичко кретање.

Табела : Пројекција броја становника на подручју обухвата УП Брчко у периоду до 2015. год.

ПРОЈЕКЦИЈА БРОЈА СТАНОВНИКА ДО 2015. год.				
ГОДИНА	2004.	2007.	2010.	2015.
БРОЈ СТАНОВНИКА	39088	39557	40154	41170
ГОДИШЊЕ СТОПЕ РАСТА (‰)		4	5	5

III. ИНФРАСТРУКТУРА

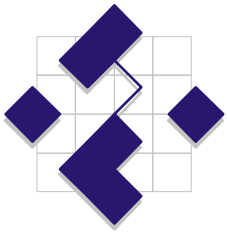
1. Саобраћај

1.1. Друмски саобраћај

Као последица констатоване просторне условљености дистрикта Брчко настала је планска мрежа саобраћајница која је усклађена са планском документацијом урађеном на другим нивоима.

2. Хидротехника

2.1. Хидротехничка инфраструктура – оцјена садашњег стања

У оквиру обухвата простора урбанистичког плана Брчко дистрикта, разматрана је и анализирана сљедећа хидротехничка проблематика са аспекта оцјене садашњег стања:

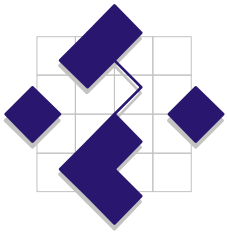
- Хидролошки ресурси (површинске воде – приказ водотока са основним карактеристикама, водомјерне станице, просјечни годишњи протоци, екстремни дневни минимални и максимални протоци; подземне воде – истраженост подземних вода, локалитети сталних врела и расположиви подаци о њиховој издашности; квалитет вода – класификација вода и категоризација водотока, образложење стања квалитета површинских вода, испитивања подземних вода и стање њиховог квалитета).
Највећи хидролошки ресурс су површинске воде ријеке Саве које имају примарну улогу у одвијању пловидбе, односно ријечног саобраћаја и луке. Приобаље Саве је такође значајно са значајним количинама подземних вода које се експлоатишу на више локалитета као изворишта воде за пиће и потребе индустрије. Ријека Сава је значајна и као главни реципијент површинских вода које се уливају путем изграђених канализационих система и као реципијент отпадних вода (које се, нажалост, још увијек уливају без претходног пречишћавања). Општа оцјена јесте да се расположивим хидролошким ресурсима на садашњем нивоу изграђености пратеће хидротехничке инфраструктуре, није поклањала довољна пажња везано за очување квалитета површинских и подземних вода.
- Заштита од вода и уређење водотока: стање и проблеми заштите од поплава, садашње и предвиђене мјере за заштиту од вода – поплава и уређење водотока, степен заштите, везе са општинским плановима одбране од поплава, и слично), објекти заштите од вода (пумпне станице, ободни канали и сл.).
- Ерозије и бујице (садашње стање ерозија, интензитет и обухват подручја, планиране мјере за спречавање ерозија, стање ерозија код водотока равничарских или брдских бујица, преглед значајних бујичних токова и заштита објеката у ерозионим подручјима). Општа је оцјена да су досадашње превентивне мјере на овој проблематици спроведене само у централном градском подручју (односно доњим токовима ријека Брке и Толисе те да је зацртане мјере потребно спроводити по цијелим сливовима водотока који утичу на квалитет простора у обухвату (а такође и ван обухвата) урбанистичког плана.
- Снабдијевање водом (за санитарне, пожарне, индустријске и друге потребе), број и просторни распоред становништва и индустрије као потрошача воде, начини снабдијевања - локални или регионални, процјена количина воде које се сада користе и процјене за будуће потребе, и њихови односи према расположивим ресурсима, локације водозавода – главне трасе цјевовода, резервоари, уређаји за кондиционирање, оцјена уклапања у регионални систем снабдијевања водом, разматрана и изведена техничка рјешења (односи према регионалном снабдијевању, резервације главних коридора и простора за објекте), зоне заштите изворишта (врела, отворени водотоци, језера, акумулације и сл.).
Садашњи начин снабдијевања водом са изворишта Плазуље (и осталих

изворишта у граду) је оцијењен као неодговарајући са аспеката расположивих капацитета, те неадекватних мјера санитарне заштите изворишта (пошто се изворишта налазе у градском подручју, које поред осталих проблема нема ријешено квалитетно одвођење и пречишћавање отпадних вода). Квалитетно снабдијевање града водом у будућности ће бити отежано уколико се не ријеша проблем захватања додатних количина воде и не предузму одговарајуће мјере на спречавању загађења подземних (и површинских) вода на постојећим и потенцијалним планираним извориштима (и ријеци Сави). Поред неопходне изградње канализационе мреже и одговарајућег третмана, како од канализације отпадних вода, тако и од кишне канализације, неопходно ће бити повести рачуна о активностима које имају утицаја на квалитет вода, односно коришћење вода и заштиту вода, које се догађају на цијелом сливу (како узводно тако и низводно). Поред загађења од отпадних вода насеља и индустрије, одлагања отпада, пажњу у будућности заслужују и остали загађивачи (коришћење пестицида у пољопривреди и слично). За цјелокупан простор постојећих и планираних изворишта воде за пиће је потребно успоставити одговарајуће зоне санитарне заштите те донијети одговарајући програм мјера за спровођење заштите квалитета подземних и површинских вода.

- **Канализација:** стање одвођења отпадних вода насеља и индустрије, системи одвођења (сепаратни, мјешовити), биланси количина, изграђеност канализационе мреже, пумпне станице, постројења за пречишћавање (резервисање потребног простора везано за степен загађености и категорију водотока – језера у коју ће се испуштати), разматрање евентуалних рјешења на регионалном нивоу.
Одвођење и третман отпадних вода насеља и индустрије у садашњем стању се може оцијенити као условно задовољавајуће само у ужем градском подручју. Није ријешено на задовољавајућем нивоу, у првом реду са становишта покривености простора канализационом мрежом и третманом (пречишћавањем) отпадних вода. Канализациона мрежа је изграђена само у ужем централном градском подручју. Сакупљене отпадне воде се уливају без пречишћавања на више локалитета у ријеку Саву и њене притоке. Још увијек није изграђено централно градско постројење за пречишћавање отпадних вода. Индустријске отпадне воде се такође упуштају у градску канализациону мрежу без одговарајућег претходног третмана или ако се врши одређени третман постојећа опрема је застарјела и не даје задовољавајуће ефекте пречишћавања. Површинске воде од падавина се у највећем дијелу инфилтрирају у терен, односно гравитационо отичу према водотоцима (ријеци Сави, односно њеним притокама). Систем кишне канализације (углавном се ради о мјешовитом систему) је изграђен само у ужим средишњим градским подручјима, гдје се врши одвод од падавина са саобраћајница.
- **Заштита вода:** категоризација водотока, преглед (локације, величина и терет) најзначајнијих загађивача, капацитети реципијента за пријем загађене воде, стање заштите вода, потребне мјере заштите, локалитети заштите, везе са регионалним системима, планови заштите површинских и подземних вода од загађивања.

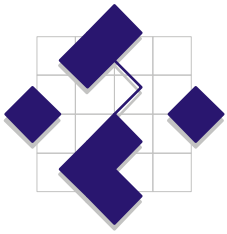

- Водене акумулације: прегледи изучаваних и изграђених акумулација, планирани водотоци за акумулације (запремина, максимална површина воденог огледала, максимална кота успора), намјене акумулација, постигнути или очекивани ефекти и значај акумулације, мјере заштите акумулације, регионалне, међуопштинске и остале везе према просторно - планској документацији. У досадашњим истраживањима за подручје Брчко дистрикта, интересантна је акумулација на ријеци Шибошници (налази се ван обухвата Урбанистичког плана).
- Пловидба: Будући да је ријека Сава у већем дијелу године пловна, изграђени (и планирани) капацитети луке Брчко представљају велике привредне потенцијале, како дистрикта Брчко, тако и ширих простора регије. Са друге стране је потребно спроводити додатне мјере на сталном одржавању (и оспособљавању) пловног пута ријеке Саве, који с обзиром на дешавања у задњих 15-ак година није на задовољавајућем нивоу квалитета.
- Експлоатација шљунка, пијеска и камена са обала и корита водотока, у садашњем степену искоришћености представља значајан привредни потенцијал, мада је ову активност потребно стално (и још више) потенцирати са становишта одржавања пловности кинете ријеке Саве.
- Рекреација на води, спортови на води (пливање, једрење, веслање, роњење, спортски риболов и сл.), у садашњој ситуацији се могу оцијенити као недовољно искоришћени, с обзиром на могућности које се пружају расположивим воденим ресурсима ријеке Саве. Један од врло важних чинилаца за унапређење ових активности јесте и одржавање квалитета водотока у прописаној категоризацији, односно спровођење мјера заштите водотока (изградња планираних канализационих колектора и постројења за пречишћавање отпадних вода насеља и индустрије).
- Закључна разматрања као завршни дио обраде водопривредних елемената и њихово систематизовање и уклапање у односу на цјелокупно уређење простора насеља на подручју обухвата урбанистичког плана Брчко дистрикта.
- Коришћена документација и извори података за обраду хидротехничке проблематике у Урбанистичком плану Брчко дистрикта, је јако важна за сагледавање постојећег стања, оцјену постојећег стања и предлагање планираних активности по појединим сегментима хидротехничке проблематика на простору обухвата урбанистичког плана.

IV. ЖИВОТНА СРЕДИНА

Савремени концепт заштите животне средине захтијева континуирано праћење степена аерозагађења, хидрозагађења, педозагађења, биљног покривача, фауне, хигијенског стања средине, здравственог стања људи, буке, вибрација, штетних зрачења и других појава и показатеља стања животне средине.

Општи критеријуми за заштиту животне средине полазе од међународно утврђених еколошких принципа који се могу свести на сљедеће:

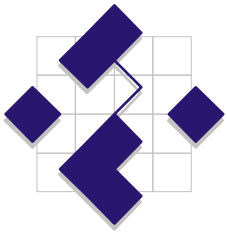
- Најбоља политика заштите животне средине заснована је на превентивним мјерама, што подразумијева благовремено спречавање еколошки негативних утицаја на животну средину, умјесто уклањања њихових посљедица;
- У процесу доношења одлука о изградњи привредних и инфраструктурних објеката мора се анализирати и јасно утврдити утицај њихове изградње и рада на квалитет животне средине.

Заштита животне средине овог плана постићи ће се остваривањем више општих и појединачних циљева, који се односе на:

- заштиту необновљивих ресурса,
- штедњу енергија и коришћење "најчистијих могућих технологија",
- смањење отпада и његова рециклажа,
- флексибилност процеса одлучивања да би се омогућила већа подршка локалним заједницама,
- разматрање тла као пуноправног ресурса,
- заштиту вода од загађења (свеобухватно каналисање и пречишћавање отпадних вода из насеља, заштита подземних и геотермалних вода);
- заштиту земљишта од загађења (кроз заштиту пољопривредног и грађевинског земљишта у будућим насељима и његовој ивичној зони, заштиту земљишта од загађења аероседимената, од депоновања отпадака, на свим, за то неподвижним мјестима итд.);
- заштиту ваздуха од загађења (кроз обезбјеђење јединственог система топлификације, контролисање аерозагађења од саобраћаја, као и поштовање мезо и микро климатских услова при избору локација за потенцијалне загађиваче, коришћењем алтернативних горива итд.);
- заштиту од буке (кроз адекватно планирање саобраћајница, саобраћајних токова и контролисања саобраћајне буке, као и различите мјере заштите. Планиране мјере заштите огледају се кроз правилно лоцирање извора буке у односу на пријемник, смањење стварања буке, правилно пројектовање заштитних зона, спречавање њеног ширења у околину, итд.);
- заштиту вегетације, при чему се мисли на вегетацију планирану УП-ом (заштиту од сјече, различитих болести и елементарних непогода, као и угрожавања пејзажних вриједности вегетације).

Основне потребе заштите се заснивају у заштити природних елемената животне средине и радом створених човјекских вриједности који могу битно да утичу на квалитет човјековог живота у њој при чему проистичу из потреба стварања комодитета, тј. комфора у једној урбаној цјелини, са једне стране, а са друге стране ради заштите животне средине и општих природних добара које су дате човјеку на располагање.

У том смислу неопходно је максималном заштитом и адекватним начином коришћења, постојећих природних ресурса унутар обухвата Плана, поштујући биодиверзитет као суштинску компоненту урбанизма, правилном диспозицијом загађивача, обезбиједити такве услове који ће обезбиједити заштиту екосистема, континуитет између урбане територије и територије која је опслужује те битно утицати на унапређење квалитета

УРБАНИСТИЧКИ ЗАВОД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, а. д. БАЊА ЛУКА

Ж.Р. 571010000026157 код Комерцијална Банка а.д.; Ж.Р. 551001-00012392-04 код Нова Бањалучка Банка а.д.; Основни суд Бања Лука, регистарски уложак 1-345-00, МБ. 1101790; Дјелатност 74.200; ПИБ 401013220009; ЈИБ 4401013220009; Уписани улог 2.128.077 КМ

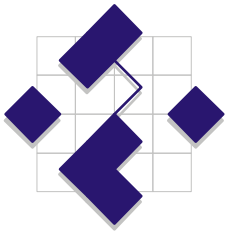
живљења и амбијенталних вриједности овог урбанистичког плана.

Г. ПЛАН ОРГАНИЗАЦИЈЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА

I. ОСНОВНА КОНЦЕПЦИЈА ИЗМЈЕНА И ДОПУНА ПЛАНА

Основна концепција Измјене и допуне Плана, урађена је са циљем континуираног усклађивања Плана са достигнутим степеном урбаног развоја, новим околностима,

44

потребама и могућностима.

Полазна основа за измјене и допуне Урбанистичког плана града Брчко, између осталог, је и потреба за:

- трасом планиране градске обилазнице,
- легализацијом бесправно изграђених избјегличких насеља на пољопривредном земљишту и заштитним зеленим површинама те нове инфраструктурне трасе и пунктови изведени или неопходни у простору.

Пројектни задатак за израду измјена и допуна Урбанистичког плана града Брчко, прослијеђен је под бројем 06-364-003619/04 од 22.11.2004. год.

1. Урбано и уже урбано подручје града

Укупна површина урбаног подручја, усклађена са Просторним планом Брчко дистрикта износи 5775,71 ха. Облик и положај граница приказан је на графичким прилозима.

Примарна инфраструктура је својим положајем у простору наметнула и обавезу планског понашања на цијелој површини.

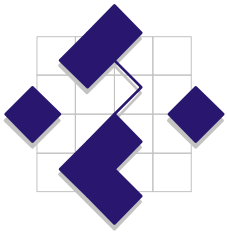
Наметнула је и реконструкцију, у првом реду, саобраћајне мреже.

Такође је редефинисана територија ужег урбаног подручја на 1641,30 ха.

Територија ширег урбаног подручја, планиране примарне инфраструктурне мреже, површина износи 4134,41 ха.

1.2. Граница урбаног подручја - опис

Граница урбаног подручја почиње на сјеверозападу града Брчко, односно на ријеци Сави, иде према југу и сијече парцеле означене као к.ч. број 1131 и 1123 КО Горице, и правцем до пута означеног као к.ч. број 1119 КО Горице. Правац граница иде поменутиим путем до магистралног пута Бањалука-Бијељина, гдје се ломи и иде у правцу југоистока магистралним путем до границе између катастарских општина Грбавица и Горице. Граница даље наставља границом катастарских општина Грбавица и Горице до тремеђе парцела означених као 1219 и 1213 КО Горице и катастарске парцеле означене као к.ч. број 17 КО Грбавица. Затим граница иде у правцу запада јужном међом катастарских парцела означених као к.ч. број 1219,1220,1269/1,1269/2 КО Горице, сијече катастарске парцеле означене као к.ч. број 1270 и 1271 КО Горице и поново излази на границу катастарских општина Горице и Грбавица. Одавде граница иде постојећом границом катастарских општина Грбавица и Горице у правцу југозапада, затим се одваја у правцу сјеверозапада јужном границом парцела означених као к.ч. број 1285,1286,1287,1296/2 КО Горице, затим западном границом парцеле 1296/1 КО Горице, сијече пут означен као к.ч. 1390 КО Горице, катастарске парцеле означене као к.ч. број 1350,1351,1352,1353/2 КО Горице и излази на поток Лукавац те узводно поменутиим потоком до границе парцеле број 473 КО Брод и потока Лукавац те средином поменуте парцеле у правцу југоистока до потока те узводно поменутиим потоком до границе катастарских општина Брка и Брод. Граница урбаног подручја иде даље границом катастарских општина Брод и Брка, низодно ријеком Брчком до потока који представља границу катастарских општина Брка и Брод. Граница урбаног подручја даље иде границом катастарских општина Брка и Брод до

средине катастарске парцеле број 537 КО Брод (Франино поље), даље у правцу истока, сијече пут означен као к.ч. број 570 КО Брод, јужном међом парцеле означене као к.ч. број 255 КО Беговача и долази до планираног аутопута (планиране обилазнице), југозападном међом парцеле означене као к.ч. број 673 КО Беговача, сијече поток и иде југозападном међом парцеле означене као к.ч. број 668 КО Беговача, сијече парцелу (пут) означену као к.ч. број 864 КО Беговача, пресијеца парцеле означене као к.ч. број 199,201 КО Беговача, Зовичку ријеку, парцела број 251 КО Беговача, парцеле 176,175,178,179,180,181 КО Беговача и долази на границу између катастарских општина Беговача и Бодериште, затим границу између катастарских општина Дубравице Доње и Поточари, границом између катастарских општина Станови и Поточари, катастарских општина Брезик и Станови и катастарских општина Брезик и Сандићи. Граница продужава и идентична је граници кат. општина Гредице и кат. општине Брезик до пута, односно катастарске парцеле означене као к.ч. број 875 КО Гредице (пут), те истим иде до пута - парцеле означене као к.ч. број 876 КО Гредице па источном границом парцела означених као к.ч. број 419 и 416 КО Гредице и правцем преко парцеле 394, пресијеца катастарску парцелу број 400, иде границом парцеле 399, 372, 375 до пута означеног као к.ч. број 877, који пресијеца и у правцу сјевера пружа се источном границом парцеле број 367 и 368 све КО Гредице, пресијеца попречно магистралног пута Бањалука - Бијељина, пресијеца парцелу 1629 КО Брчко 2 у правцу сјевера и излази на ријеку Саву, узводно ријеком Савом до локације одакпе је и почео опис границе урбаног подручја града Брчко.

1.3. Граница ужег урбаног подручја - опис

Намјена површина

Намјеном површина се, као што је то и у претходном плану покушано, настојало задржати на основним смјерницама постојећих праваца развоја без намјере да се радикалним корекцијама улази у њихове промјене.

Досадашња искуства, указују на неминовност усклађивања урбанистичког планирања и организације градске територије објективним могућностима средине на којој је и обавеза реализације истог.

Приликом утврђивања пројекције организације и уређења простора, настојао се избјећи приступ строгог зонинг система и јасне подјеле садржаја.

Искуства су показала да је неопходно ту структуру учинити флексибилнијом и пружити шансу компатибилним дјелатностима гдјегод је то могуће. То је нарочито актуелно у зонама становања гдје је тешко и непотребно одржати строги зонинг. Овакав приступ се уклапа у општеприхваћени тренд у области планирања "тзв. одрживи развој".

У склопу општег рјешења значајно мјесто има заштита животне средине. Она самој себи није циљ већ представља начин размишљања о уређењу простора у свим видовима и као таква треба да буде, не само уклопљена, већ, у духу својих принципа, треба и да утиче на рјешења.

II. СТАНОВАЊЕ

У концепцији просторне организације становања дошло је, у односу на претходни план, до лагане дисперзије и ширења ка периферији која има циљ да створи просторне могућности за смјештај становништва на територији града.

Осим тога, намјера је била да се разбије строга зонинг шема категорије колективног становања која у пракси није дала очекиване резултате, треба да уступи мјесто мјешовитој стамбеној изградњи уз пратеће компатибилне садржаје.

У погледу броја становника који су предвиђени овим планом, нисмо се могли руководити реалним демографским пројекцијама.

Расположиви подаци говоре да Брчко има 87.332 становника (по задњем попису становништва).

Основни подаци о становништу за град Брчко за претходни Урбанистички план коришћени су из пописа 1991. године који није у потпуности обрађен због распада статистичког система бивше Југославије.

Миграције у цјелини су у првој демографској прогнози апстраховане с обзиром да је немогуће одредити њихов обим и карактер и да ли се ради о трајним или привеченим миграцијама.

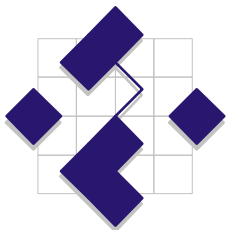
Због великих промјена у демографској структури становништва које су настале током протеклих година није било реалних основа за израду цјеловите и научно засноване демографске пројекције.

Због наведених констатација и немогућности утврђивања егзактних улазних елемената, стручни тим Урбанистичког завода је прихватио принцип просторне могућности будућег раста и развоја града у границама његовог урбаног подручја, што је већ евидентно на површинама запосједнутим, углавном, индивидуалном стамбеном градњом.

На основу утврђених зона становања и планиране густине насељености претходним Планом одређен је оријентациони број становника, што је приказано у наредној табели:

Врста стамбене зоне	Површина (ха)	%	Прос. густ. насељ. (ст./ха)	Број становника
Индивид. становн. (ужа урб. зона)	130,10	10,86	40	5204
Индивид. становн. (ван урбаног подручја)	500,78	41,80	25	12520

УРБАНИСТИЧКИ ЗАВОД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, а. д. БАЊА ЛУКА

Ж.Р. 5710100000026157 код Комерцијална Банка а.д.; Ж.Р. 551001-00012392-04 код Нова Бањалучка Банка а.д.; Основни суд Бања Лука, регистарски уложак 1-345-00, МБ. 1101790; Дјелатност 74.200; ПИБ 401013220009; ЈИБ 4401013220009; Уписани улог 2.128.077 КМ

Мјешовито становање (уже урб. подр.)	439,60	36,69	130	57148
Мјешовито становн. (ван урбаног подручја)	38,83	3,24	125	4853
Центар	39,96	3,32	110	4373
Стамбено-посл. зона	48,96	4,09	120	5875
	1198,23	100	75	89973

Наведеним Планом до краја планског периода предвиђало се смањење искоришћености грађевинског земљишта за 20 % те се рачунало на сљедећи број становника: $1198,23 \times 0,80 = 958,8 \text{ ха} \times 75 \text{ ст/ха} = 71894$ становника, односно 72000.

На основу достављених података Агенције за статистику БиХ, Подружнице/ Експозитуре Брчко, израдом Измјене и допуне Урбанистичког плана Брчко, располагали смо процјенама, датираним са 31.12.2003. год.

Према достављеним процјенама броја становника Брчко дистрикта БиХ укупно је 102.379 становника (без миграција 2003. и 2004. год.).

Од тога је присутно 74.960 становника, а привремено одсутно 27.419 становника.

Број домаћинстава је 22.852, с тим да је просјечно домаћинство 3,32 становника.

У градском насељу просјечна величина домаћинства је 3,11 становника.

У сеоским насељима просјечна величина домаћинства је 3,45 становника.

По типу насеља, у градском насељу живи 35.202 становника у 11.318 домаћинстава, тј. 46,96 % становника.

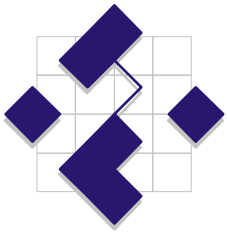
У сеоским насељима дистрикта Брчко живи 39.758 становника у 11.534 домаћинства, тј. 53,04% становника.

Имајући у виду ниске густине насељености и мале индексе изграђености на нивоу цијелог града, потребе за реконструкцијом и изградњом централне зоне и велики проценат неизграђених површина у оквиру урбаног подручја града, истражене су границе просторних могућности града за реализацију балансираног развоја.

Претпостављена је просјечна величина домаћинства од 3,32 члана, што значи да су на овом простору рачунали са 22.852 домаћинства.

Глобална задовољеност потреба за становима 1996. г. била је сљедећа:

Подручје	Број домаћинстава 1996.	Број очуваних станова	Глобална задовољеност потреба за становн.
----------	-------------------------	-----------------------	---

УРБАНИСТИЧКИ ЗАВОД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, а. д. БАЊА ЛУКА

Ж.Р. 571010000026157 код Комерцијална Банка а.д.; Ж.Р. 551001-00012392-04 код Нова Бањалучка Банка а.д.; Основни суд Бања Лука, регистарски уложак 1-345-00, МБ. 1101790; Дјелатност 74.200; ПИБ 401013220009; ЈИБ 4401013220009; Уписани улог 2.128.077 КМ

			Дефицит	Суфицит
Укупно општина	10.525	8.587	1.938	0
Град Брчко	7.803	6.377	1.426	0

На основу претпостављене просјечне величине домаћинства од 3,6 члана и принципа да оваква породица треба да има стан на крају планског периода 2006. године града Брчко би имао 19970 стамбених јединица.

Поред потреба које су биле акумулиране током прошлости постоје и потребе које ће се десити у току планског периода. Ове потребе се стварају годишње кроз:

- повећање броја становника и домаћинства природним прираштајем,
- миграцију становништва, односно повратак расељених лица у град из других мјеста,
- замјену уништеног стамбеног фонда,
- замјену дотрајалог постојећег стамбеног фонда по основу амортизационе стопе годишњег дотрајавања.

Према подацима из 2003. год. присутно становништво броји 22.052 домаћинства. Према нашим процјенама до 2015. год. са очекиваним повећањем за око 4285 домаћинства, присутно становништво броји око 24.255 домаћинства, односно 80.527 становника, рачунајући просјечно домаћинство од 3,32 становника.

На основу процјене, потребно би било обезбиједити у планском периоду, за свако домаћинство по 1 стан, што значи 24.255 станова.

Уколико је просјечна површина стана 83 м² (по становнику калкулисана површина европског стандарда 25 м²) у планском периоду је укупно (са постојећим стамбеним површинама) потребно обезбиједити 2.013.165 м² стамбене површине.

Просјечна густина насељености (планска) на површинама намијењеним становању износи 48 ст/ха.

Просјечна густина насељености на простору Урбанистичког плана износи 14 ст/ха.

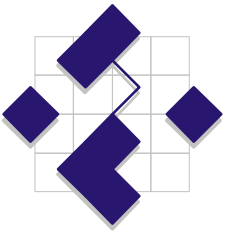
Према Урбанистичком плану, становање је дефинисано у више категорија:

1. становање густине до 120 становника на ха,
2. становање густине од 120 до 240 становника на ха.

1. Становање густине до 120 становника на ха

Становање густине до 120 становника /ха обухвата индивидуално становање (породичне куће, често комбиновање становања и пословања у дијелу објекта, најчешће приземне етажне са намјеном у оквиру компатибилних дјелатности).

Овај вид становања заузима 1.239,05 ха, што износи у оквиру укупног становања 67%, а у односу на укупан обухват урбанистичког плана 22%.

За просјечну величину стана у индивидуалној градњи треба примијенити стандард становања 30-35 м² по становнику.

2. Становање густине од 120 до 240 становника на ха

Становање густине до 120 до 240 становника /ха обухвата објекте индивидуалног становања и објекте вишепородичног (колективног становања) са компатибилним дјелатностима у дијеловима објеката - најчешће приземљима, тј. стамбено – пословна зона.

Овај вид становања заузима 546.31 ха, што износи у оквиру укупног становања (1840.26, 32,56) 30%, а у односу на укупан обухват Урбанистичког плана 9,6%.

За просјечну величину стана у вишепородичној (колективној) грањи треба примијенити стандард становања 20-25 м² по становнику.

Претпостављена величина домаћинства је 3,6 становника у домаћинству.

У односу на бонитет постојећих објеката, треба утврдити најмање 3 категорије: добар, средњи и лош.

Валоризацију бонитета објеката треба вршити у фази израде регулационих планова, а на основу егзактних критеријума:

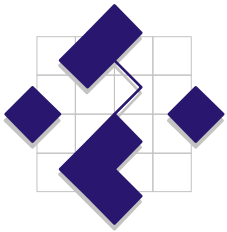
- година градње,
- врста материјала, инфраструктурна опремљеност,
- могућност доградње и надзиђивања и сл.

Предвиђено је да се лош стамбени фонд поруши.

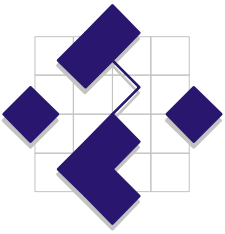
3. Препоруке за урбанистичко-техничке услове за изградњу нових и реконструкцију постојећих објеката за индивидуално становање

Код планирања изградње нових објеката и реконструкције постојећих објеката који се задржавају у зони индивидуалне стамбене изградње треба примијенити следеће услове:

- минимална грађевинска парцела унутар ужег урбаног подручја за слободностојеће објекте 300 м², максимални процент заузетости парцеле 45%,
- максимална грађевинска парцела за слободностојеће објекте унутар ужег урбаног подручја 500 м², максимални процент заузетости парцеле 45%,
- за објекте дуплекса и у низу, парцела може бити и мања, уколико обезбиједи нормално коришћење и изградњу у складу са минимално-санитарним и амбијенталним стандардима – 200 м²,
- величина грађевинске парцеле ван ужег урбаног подручја може варирати од 300-1000 м², са максималном заузетостошћу 35%,
- величина грађевинске парцеле за пољопривредна домаћинства (окућница) од 800-1500 м²,
- максимални процент заузетости парцеле 45% за стамбену изградњу,
- за изградњу пословних објеката максимални процент заузетости парцеле 70%,
- коефицијент изграђености за породичну стамбену изградњу : минимум 0,25, максимум 0,8,

- коефицијент изграђености за мјешовиту стамбену изградњу : минимум 0,50, максимум 1,6,
- коефицијент изграђености за вишепородичну (колективну) стамбену изградњу: минимум 1,00, максимум 3,00,
- коефицијент изграђености у изграђеним дијеловима насеља, може бити различито примијењен на појединачној грађевинској парцели, али не може прећи двоструку вриједност утврђену за зону,
- коефицијент искоришћености парцела за грађење објеката од општег интереса и сусједних парцела које имају другу намјену може бити различит,
- минимална ширина нове грађевинске парцеле за слободностојеће објекте 20 м,
- минимална ширина нове грађевинске парцеле за двојне објекте 13 м,
- минимална ширина нове грађевинске парцеле за ланчане низове кућа са атријумима зависно од типа 13,5 и 15 м,
- минимална ширина нове грађевинске парцеле за објекте у низу , зависно од типа 5,5 м и 7,5 м,
- грађевинске парцеле морају испуњавати услове инфраструктурне опремљености,
- за 1 стан потребно је обезбиједити 1 паркинг мјесто,
- препоручује се растојање објекта од сусједне парцеле 3,0м, уколико регулациони план није другачије рекао,
- минимална растојања новог објекта од сусједне парцеле дозвољава се 1,5 м, уколико се може испоштовати дистанца између објеката и ако Регулациони план није другачије рекао,
- максимална спратност објеката П+2+Пк, (10,5м), ако Регулациони план не каже другачије,
- максимална спратност објеката пољопривредних домаћинстава П+1+Пк (7,5 м),
- сутуренске етажне не улазе у лимитирану висину објеката,
- минимално растојање новог објекта од другог новог или постојећег објекта 6 м, уколико Регулациони план не каже другачије,
- грађевинску линију новог објекта поставити на уличну регулацију (спољна линија тротоара – крај тротоара према грађевинској парцели) уколико је таква постојећа грађевинска линија блока или на 6 м од уличне регулације (како би се добила могућност паркирања возила унутар парцеле),
- уколико на неком простору већина парцела има изграђене објекте постављене на одређену регулацију, а који се задржавају спроведбеним планским документом, на том потезу, односно простору регулацију нових објеката прилагодити постојећим,
- у приземљу стамбених објеката могуће је планирати локале са дјелатностима, које по свом садржају не угрожавају становање – компатибилне дјелатности,
- новопланирану изградњу прилагодити облику постојеће парцеле, конкретним условима на терену, поднебљу и традицији краја,
- све доградње морају да се ускладе по врсти материјала и начину спољне обраде са објектом који се дограђује како би представљали квалитетну архитектонску цјелину, односно фасаде се могу и ремодулирати у складу са важећим Регулационим планом,
- преорука : ограда на планираним парцелама - не треба прелазити висину 1м,
- у изузетним случајевима, у складу са локацијом, може се одобрити висина транспарентне ограде 1,5 м,
- за новопланиране стамбене објекте у ужем урбаном подручју , гаражу за путничко возило треба предвидјети у самом објекту,
- на грађевинској парцели у ужој урбаној зони није дозвољена изградња помоћних

објеката, већ их треба планирати у склопу објекта,

- на грађевинској парцели у широј урбаној зони дозвољена је изградња помоћних објеката, према конкретним условима на терену, у посљедњем дијелу парцеле, искључиво приземне спратности,
- постојећи приземни објекти који се задржавају могу се надзидати до максимално дозвољене спратности,
- нову изградњу уклопити у започете концепте и цјелине,
- могућа је примјена различитих модела породичне изградње (индивидуално - слободностојеће куће, двојне, куће у низу, посебан вид становања – вила на парцелама примјерене површине у складу са Регулационим планом).

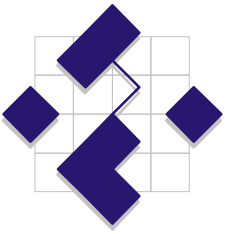
1. Препоруке за изградњу вишепородичних (колективних) стамбених објеката

Постојећа, као и планирана колективна изградња, концентрисана је претежно у централној зони.

- Постојеће стамбене објекте треба обновити кроз реконструкцију, адаптацију, уређење фасада и тамо гдје је могуће уређењем мансардних, односно косих кровова. На тај начин ће се обновити постојећи стамбени фонд.
У централном дијелу града добрим дијелом је то и урађено - надзиђивање, реконструкција и адаптација кровова и претварање у стамбени простор.
- Приземља је, по правилу, потребно намијенити компатибилним дјелатностима, на локацијама које су примјерене.

Код планирања изградње нових објеката и реконструкције постојећих објеката који се задржавају у зони вишепородичног и мјешовитог становања треба примјенити сљедеће препоруке:

- нове зграде планирати са спратношћу од П+3 до П+5,
- у најужем градском језгру вертикалну регулацију радити у складу са постојећом регулацијом,
- у зонама амбијенталних цјелина и под заштитом радити у складу са условима добијеним од надлежне институције за заштиту,
- минимална растојања у новим насељима, новог објекта од сусједног 1,5 - 2,0 висине објекта, уколико Регулациони план не каже другачије,
- у изграђеним дијеловима дозвољено је «лијеplење» објеката, тј. наслањање на постојеће, интерполација нових објеката између постојећих, тј. на начин како то утврди Регулациони план.
- Могућности постављана грађевинске линије новог објекта:
  - постављање на уличну регулацију (спољна линија тротоара – крај тротоара према грађевинској парцели) уколико је таква постојећа грађевинска линија блока,
  - унутар регулационе линије на дистанци коју утврде смјернице Регулационог плана (препорука 8 -10 м од уличне регулације),
- уколико је на неком простору већина изграђених објеката постављена на одређену регулацију, а задржавају се Регулационим планом, регулацију нових објеката прилагодити постојећим,
- у приземљу објеката могуће је планирати локале са дјелатностима, које по свом садржају не угрожавају становање – компатибилне дјелатности,
- новопланирану изградњу прилагодити облику постојеће парцеле, конкретним

условима на терену, поднебљу, традицији краја и савременом архитектонском изразу,

- препорука су коси кровови, чији нагиб може бити прилагођен и скривен атиком,
- битно је нове објекте вишепородичне изградње преко хоризонталне регулације уклопити у постојеће цјелине (са могућношћу везних елемената у приземљу) и вертикалне регулације, тамо гдје не прелази у постојећем стању, максимално планирану висину,
- све доградње морају да се ускладе по врсти материјала и начину спољне обраде са објектом који се дограђује да би представљали квалитетну архитектонску цјелину,
- за новопланиране објекте може се предвидјети гаража за путничка возила у самом објекту – на дворишној страни објекта или у подземној, односно сутеренској етажи,
- постојећи објекти могу се надзидати до максимално дозвољене спратности у складу са важећим планским документима,
- нову изградњу уклопити у започете концепте и цјелине,
- парцела за изградњу нове стамбене зграде – слободностојеће треба да буде минималне ширине 20 м, чиме се обезбјеђују предуслови за формирање градске куће – зграде са посебним идентитетом,
- у случају интерполације објеката дозвољава се ужа парцела,
- сви специфични случајеви градње, који се не могу сврстати у препоруке, дефинисаће планови нижег реда.

III. ПРИВРЕДНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ

Циљеви и правци привредног развоја Брчког

Основни циљеви развоја Брчког:

- убрзати привредни развој и подићи општи ниво развијености;
- брже и ефикасније рјешавање проблема незапослености;
- стално повећавање извоза роба и услуга, те повећање конкурентности;
- развој заснивати на начелима одрживог развоја.

Очекује се да ће развој привреде ићи у два правца. С једне стране одвијаће се у правцу реструктурирања постојеће производње, а с друге тећи ће процес бржег развоја малих и средњих приватних предузећа у свим дјелатностима. Производни програми малих и средњих предузећа су флексибилни и прилагодљиви брзим промјенама које долазе из окружења (тржишне и технолошке промјене) и омогућавају релативно лако сељење капитала из једне индустријске гране у другу, а такође су и локационо флексибилна. Мала и средња предузећа треба да постану доминантан облик пословања, али при томе мора постојати неколико већих предузећа због њиховог мултипликативног ефекта на развој привреде.

Један од основних потенцијала за развој Брчког представља лука и пловност ријеке Саве, те повезивање преко Дунава са свим већим европским индустријским и потрошачким центрима.

У одређивању праваца развоја предност треба дати пропульзивним индустријским

гранама и секторима. На основу критеријума као што су висок ниво продаје на домаћем тржишту, заинтересованост страних инвеститора, очекиван висок раст извоза и искуства осталих земаља у транзицији као пропулзивне издвајају се слjedeће индустријске гране:

- прехранбена индустрија (индустрија млијека, меса, поврћа, кондиторских производа и пића)
- хемијска индустрија (фармацеутска индустрија, базна хемија, боје и лакови, козметика, индустрија гуме, уља и мазива)
- металопрерађивачка индустрија (куглични лежајеви, одливци)
- електроиндустрија (телекомуникациони, расхладни и мјерни уређаји)
- неметали и грађевински материјал (блокови и керамика)
- индустрија папира и графичка дјелатност
- рециклажа сировина

Производне активности ће се одвијати на постојећим локацијама, планираним привредним зонама и ван привредних зона (унутар стамених насеља и на њиховим рубним дијеловима) и то у складу са заштитом животне средине.

Поред поменутих индустријских грана, у пропулзивне секторе се убрајају саобраћај и везе, туризам и угоститељство, грађевинарство и комуналне услуге.

На основу напријед приказане структуре привреде Брчког уочава се велико учешће пропулзивних грана и сектора. За пропулзивне гране, као што су прехранбена индустрија, металска и електро индустрија, индустрија грађевинског материјала, индустрија папира, саобраћај и везе, грађевинарство, туризам и угоститељство, постоји велики потенцијал за убрзани развој, а он се огледа у повољном географском положају града, задовољавајућим инфраструктурним, производним и пословним објектима, високој домаћој и извозној тражњи.

IV. ЈАВНЕ СЛУЖБЕ И ДРУГЕ ДРУШТВЕНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ

Ово поглавље обрађује сегменте:

- Централни садржаји

У складу са демографским пројекцијама, односно процјенама за плански период и усвојеним циљевима и смјерницама просторног уређења, утврђени су капацитети и дистрибуција објеката друштвених дјелатности неопходних за будући развој.

- Друштвене дјелатности:
  1. школство,
  2. здравство,
  3. социјалне установе,
  4. култура,
  5. физичка култура,
  6. комерцијалне дјелатности,
  7. здравство,
  8. социјалне установе.

Школство

На подручју које покрива Урбанистички план, према процјенама за 2003. године живе 35202 становника.

- Од овог броја становника предшколске дјеце (од 1-6 година) је 2112 дјеце.
- Школске дјеце (основно образовање 7-15 година) је 4224.
- Средњошколске дјеце је (од 15-18 година) је 4224.

Основно образовање

Потребе у капацитетима за дјецу школског узраста 7-15 година старости, утврђене су на основу процјене контингента становништва које чини 12% укупног броја становника и обухват од 100 % (сви су корисници основног образовања).

Укупно је потребно обезбиједити услове за школовање укупно 4224 дјеце за рад у једној смјени.

Потребни капацитети за 4224 дјеце износе:

- 102600 м² земљишта за комплекс,
- 25344 м² бруто грађевинске затворена површине објекта,
- 8448 м² учионичког простора (140-120 учионица – учионица 60 м²-70 м², 30 -35 ученика),
- 140 учионица или 120 учионица (зависи од броја ученика 30 или 35 у разреду).

Такође, потребно је са планерског аспекта напоменути, тежња да се рад у школама одвија само у једној смјени изискује повећање капацитета постојећих школа за 50% (што значи проширити школске комплексе да би се задовољио норматив од 25 м² по ученику и проширити постојеће школске објекте да би се задовољили нормативи за БГП објекта 6 м² по ученику, односно 2 м² по ученику за учионички простор, односно смањење броја полазника.

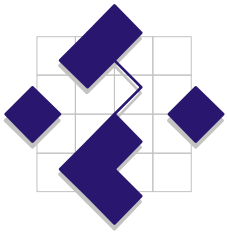
Средње образовање

Потребе у капацитетима за дјецу школског узраста 15-19 година старости, утврђене су на основу процјене контингента становништва које чини 12% укупног броја становника (4224 дјеце наведеног узраста) и обухват од 75 % (3168 дјеце) корисници средњег образовања.

Укупно је потребно обезбиједити услове за школовање укупно 3168 дјеце за рад у једној смјени.

Потребни капацитети за 3168 дјеце износе:

- 79200 м² земљишта за комплекс,
- 19008 м² бруто грађевинске површине објекта
- 6336 м² учионичког простора (106 - 91 учионица сз радом у једној смјени)

Здравство

Ради рјешавања проблема доступности примарне здравствене заштите, планира се задржавање постојећег медицинског центра, центра за прву помоћ уз могућност формирања нових специјалистичких амбуланти.

До краја временског хоризонта Плана повећаће се ниво услуга у здравству.

Тражени просторни нормативи на овом нивоу здравствене заштите.

- куративна – дом здравља (рејон),
- сви специјалистички прегледи,
- 0,2-0,5ха,
- објекат 500-2000 м²,
- БРП-а 0,05 -0,2 м²/ст.

Социјалне установе

Предшколско васпитање и образовање

Потребе у капацитетима за дјецу предшколског узраста утврђене су на основу процјене континента становништва које чини 6% укупног броја становника (2112 дјеце) и обухват од 40 % (корисници 844 дјеце).

Укупно потребни капацитети за 844 дјеце износе:

- 25320 м² земљишта за комплекс (30,00 м²/ по дјетету),
- 6330 м² површина објекта (7,5 м²/ по дјетету),

(у старим дијеловима града површина комплекса калкулише се са 20 м²/по дјетету, а површина објекта калкулише се са 5,5 м²/по дјетету).

Могуће је у приватном сектору у адекватним просторима, реализовати више мањих капацитета за смјештај предшколске дјеце.

Дом за пензионере и стара лица

Повећање броја угрожених лица изискује ангажман друштва те би била пожељна изградња:

Дома за пензионере и стара лица (13-15% од укупног броја становника изнад 65 година старости, за 3% ове категорије треба обезбиједити смјештај).

Према расположивим подацима за 138 корисника треба обезбиједити смјештај.

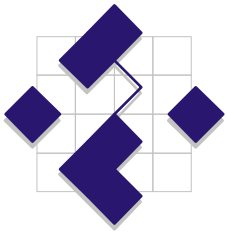
Изградња посебних објеката за њихове потребе захтијева погодне просторе у близини зелених површина, мирнијих амбијенталних површина.

Капацитети су утврђени према критеријуму 15-20 м² по особи у старим дијеловима града, а у новим 20-25 м², што значи 2070 м² или 2760 м².

Ђачки дом

За ученике који се школују ван мјеста становања родитеља, потребно је обезбиједити адекватан смјештај.

Капацитети су утврђени према критеријуму 17-30 м² по ученику у новим дијеловима

града.

Култура (духовна и свјетовна)

Анализом стања у области културе и усвојеним нормативима за изградњу појединих објеката, потребе становништва ће се задовољити изградњом:

- универзалне дворане (25 м²/1000 становника) површине 880 м²,
- библиотеке и читаонице за одрасле (25 м²/1000 становника) површине 880 м²,
- биоскопа (40 м²/1000 становника) површине 1400 м²,
- мање дворане (15 м²/1000 становника) површине 525 м² и
- библиотеке (12,5 м²/1000 становника) површине 438 м², што износи укупно 4123 м².

Физичка култура

Дефицитарна су мања спортска игралишта и игралишта за дјецу у оквиру стамбених зона, а за пројектовано становништво потребна је укупна површина од 0,35 ха, 01 м²/становнику).

Очигледан је недостатак затворених спортских простора.

Постојеће спортске дворане налазе се у оквиру основних и средњих школа и недовољне су са аспекта коришћења становништва у току цијелог дана и у току цијеле године, као и коришћења за чланове спортских клубова.

У оквиру стамбених насеља, регулациони планови даће локације малих спортских терена унутар стамбених блокова.

Комерцијални садржаји

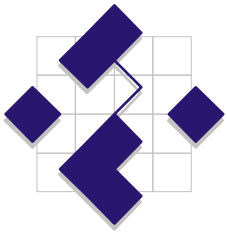
Циљеви развоја комерцијалних дјелатности

Основни циљеви дугорочног развоја комерцијалног сектора односе се на подизање квалитета услуга, проширење асортимана услуга и роба, повећање нивоа опремљености корисника услуга и побољшање територијалне алокације капацитета.

Комерцијалне дјелатности по својој природи теже концентрацији на централним подручјима и локацијама, гдје се испољавају фактори кумулиране атрактивности (на бази концентрације истородних и разноврсних садржаја), приступачности, атрактивности и др.

Поред постојећег главног градског центра, на подручју УП-а се у складу са различитим потенцијалима простора планирају се нови секундарни центри, као и више локалних центара лоцираних, прије свега, у стамбеним зонама у којима је данас изразитији недостатак ових садржаја, односно у зонама где се планира интензивнија стамбена изградња.

Највећа концентрација комерцијалних садржаја ће и даље бити у I централној зони, која располаже највећим рентним потенцијалом. Имајући у виду, како садашње, тако и предложиве будуће услове за изградњу, очекује се да ће се повећати површине намијењене комерцијалним садржајима. Са планираном

изградњом централно подручје ће на крају планског периода имати наглашенију комерцијалну функцију у односу на данас.

С обзиром да се ради о највреднијем градском простору, један од основних критеријума за избор и смјештај капацитета су могућности корисника да алиментирају све трошкове који оптерећују локацију (висина закупнине, накнаде за коришћење грађевинског земљишта, такса и др.)

Највећи дио ових површина користиће различити трговински садржаји, прије свега, намијењени задовољавању повремених потреба корисника, а потом угоститељски садржаји (реконструисани хотел и различити угоститељски капацитети), као и садржаји који прате савремено пословање (интелектуалне, финансијске и сличне услуге).

Трговина

Трговинска делатност, као једна од најзначајнијих компоненти развоја, поред функције опслуживања становништва, посебан значај треба да има у развоју привреде и афирмације Брчко као трговинско-прометног центра.

Ова дјелатност треба да преузме улогу носиоца интеграције пољопривреде, индустрије и туризма на подручју дистрикта Брчко са ширим окружењем.

Када је у питању подручје Брчко дистрикта, тј. подручје Урбанистичког плана циљеви развоја су сљедећи:

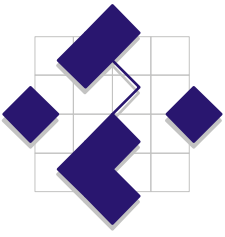
- даље проширење малопродајне мреже уз проширење асортимана и квалитета услуга,
- постепено реструктурирање малопродајне мреже на ужем урбаном подручју у складу са рентним потенцијалом централног подручја, путем измештања магацинске, административне и свакодневне прометне функције и
- виши ниво опремљености становништва периферних мјесних заједница основним свакодневним услугама.

Угоститељско-туристичка дјелатност

У складу са потребама реструктурирања привреде, туристичка дјелатност има једно од приоритетних мјеста у даљем развоју, упоредо развијајући различите видове туризма (рецептивни, пословни, рекреативни и трговинско-туристички). У том свјетлу треба посматрати и развој угоститељске дјелатности.

Циљеви развоја могу се свести на:

- проширење врсте угоститељских услуга, како у дијелу смјештајних (хотелских и др.) тако и ресторанских капацитета (посебно специјализованих капацитета),
- подизање нивоа опремљености капацитета и нивоа услуга,
- значајније коришћење рентних потенцијала у територијалној

УРБАНИСТИЧКИ ЗАВОД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, а. д. БАЊА ЛУКА

Ж.Р. 571010000026157 код Комерцијална Банка а.д.; Ж.Р. 551001-00012392-04 код Нова Бањалучка Банка а.д.; Основни суд Бања Лука, регистарски уложак 1-345-00, МБ. 1101790; Дјелатност 74.200; ПИБ 401013220009; ЈИБ 4401013220009; Уписани улог 2.128.077 КМ

алокацији угоститељских капацитета на ужем урбаном подручју (као и на осталом подручју општине,

- значајније коришћење свих просторних потенцијала (положајног, воденог и другог) у развоју и размјештају различитих угоститељских капацитета.

Занатске дјелатности

Циљеви развоја услужног занатства, глобално гледано, су у функцији задовољења потреба које се формирају у сектору становништва и у сектору привреде.

Када је у питању сектор становништва, циљеви развоја ове дјелатности односе се на:

- повећање броја пружалаца услуга и њихов равномјернији размјештај на градском подручју,
- равномјернију заступљеност појединих врста услуга, прије свега услуга саобраћаја и одржавању стамбеног фонда,
- развој бројних услуга намијењених потребама, прије свега, домаћинства усклађених са захтјевима које намеће савремени начин живота и рада,
- подстицање развоја тзв. интелектуалних услуга и
- формирање одговарајућих просторно-организационих форми уз коришћење свих просторних потенцијала (стамбећог фонда и др.).

Рекреација на води

С обзиром на близину ријеке Саве, град Брчко у погледу рекреације на води углавном је оријентисан на ову ријеку.

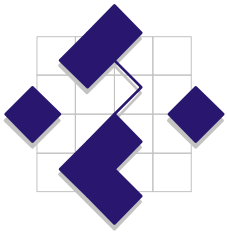
У посљедњем временском периоду, квалитет воде је нешто побољшан, с обзиром да је смањено загађење од индустрије, али је и даље присутан висок терет загађења од отпадних вода узводних насеља и градова, које се уливају у водотоке без претходног пречишћавања.

С обзиром на квалитет воде, не би се могло препоручити купање у ријечи, али је могуће одржавање других спортова на води (мотонаутика, веслање и сл).

Урбанистичким планом од 1983. године предвиђена је изградња спортско – рекреационог центра, у чијем се склопу налази и базен за пливање, што ће омогућити и рекреацију на води (пливање) и у зимском периоду.

На ријечи Сави (а донекле и на ријечи Брки) је заступљен као спорт на води и спортски риболов.

Зоне рада и индустрије

Зоне рада и индустрије овим планом дефинисана су са већим површинама на глобално гледано на два потеза:

1. потез уз ријеку Саву и
2. уз жељезничку пругу у ужем урбаном подручју – углавном постојећи капацитети са могућим промјенама унутар обухвата;

указала се потреба за просторним и функционалним проширењем «Луке Брчко»; предвиђено је да се постојећа лука повеже и прошири преко обалног појаса који је намијењен за коридор за смјештање саобраћајних система са проистором робно-транспортног центра;

3. потез уз аутопут (новопланирани комплекс индустријске зоне),
4. потез у јужном дијелу поред регионалног пута Брчко-Церик .

У зонама рада и индустрије могу се обављати све дјелатности, а што ће се дефинисати израдом регулационих планова.

Складиштења, прерада и производња одвијаће се у складу са условима предвиђеним за одређену технологију.

Спратност индустријских објеката ускладити са технолошким потребама.

- Лука,

Простор луке подразумијева зону рада и индустрије. У склопу ове зоне издвојен је комплекс «Лука Брчко».

- Резервисане површине

Резервисане површине су површине у простору и насељу којима се плански утврђују површине и инфраструктурне трасе, као резервисане површине од значаја за будући развој, чија детаљна намјена не мора бити и ближе утврђена.

Скупштине могу својом одлуком утврдити резервисане површине.

Резервисаним површинама одредиће се намјена у складу са потребама града које се укажу као приоритети, а чија намјена неће бити у колизији са околним простором.

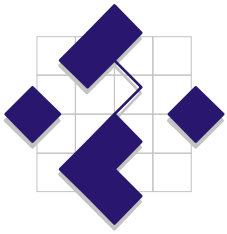
На захтјев надлежног органа за поменуте резервисане површине може се израдити посебан плански документ.

На резервисаним површинама се не дозвољава никаква изградња грађевина и уређаја, изузимајући текуће одржавање, доградњу у сврху обезбјеђења основних хигијенских услова, преградњу која нема карактер ове градње и конзервацију грађевине.

На резервисаним површинама, изузетно се може дозволити изградња основних комуналних инсталација и објеката друштвеног стандарда за неопходно одржавање постојећег дијела насеља.

На резервисаним површинама, може се утврдити и привремена намјена: зелене и рекреационе површине, шумска и пољопривредна земљишта, игралишта, површине за паркирање возила, отворене пијаци и слично.

Забрана грађења на резервисаним површинама траје до доношења одговарајућег плана, али не дужи од 5 година.

- Централни садржаји

У складу са демографским пројекцијама, односно процјенама за плански период и усвојеним циљевима и смјерницама просторног уређења, утврђени су капацитети и дистрибуција објеката друштвених дјелатности неопходних за будући развој.

V. ИНФРАСТРУКТУРА

КОМУНАЛНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ

Површине комуналних дјелатности обухватају површине и објекте :

- комуналних дјелатности,
- азил за псе и мачке,
- санитарне депоније,
- црпилиште Плазуље (дио црпилишта),
- систем за пречишћавање отпадних вода,
- гробља и мезарја,
- пијаце.

У дијеловима текста и графичким прилозима који се односе на техничку инфраструктуру ближе су утврђене карактеристике комуналних површина и објеката.

Укупна површина ове намјене је око 7030 м².

Азил за псе и мачке лоцира се у југозападном дијелу обухвата Плана на простору око 2052 м².

Досадашње одлагање отпада није се вршило по санитарним условима, односно санитарној депонији, која треба да обезбиједи минимално штетне услове по околину (на површинске и подземне воде, тле и ваздух).

Депоноване отпада врши се на привременим депонијама до реализације санитарне депоније која је лоцирана ван обухвата Урбанистичког плана.

Црпилиште Плазуље (дио црпилишта) обухвата водозахват изворишта Плазуље на површини од око 73000 м².

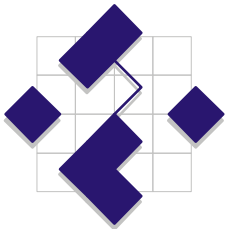
Систем за пречишћавање отпадних вода заузима површину од 7800 м².

Централни систем за пречишћавање лоциран је на платоу испод "кафилерије" који у природним може бити изложен плављењу 1/100 годишњих вода те ће га бити потребно додатно уредити (плато насути изнад ката великих вода ријеке Саве).

Комуникације

Комуникације обухватају саобраћајне површине (аутопут, магистралне саобраћајнице, регионални пут, градске саобраћајнице, сабирне улице, шеталишта, магистралну пругу, индустријски колосијек са прелазним рјешењем.

Свака комуникација обрађена је појединачно кроз тематске области.

Саобраћај

План - основни циљеви

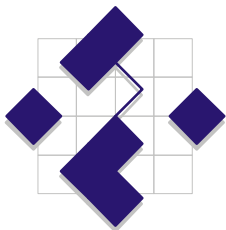
На основу анализе стања и очекиваног друштвено - економског развоја, Просторног плана Брчко дистрикта БиХ, за подручје измене УП-а Брчко дефинисани су сљедећи циљеви развоја саобраћајног система:

- ефикасно повезивање будуће основне уличне мреже Брчког са мрежом магистралних и регионалних путева;
- међусобно повезивање уводно - изводних путних праваца којим ће се обезбиједити раздвајање друмског саобраћаја различите оријентације (транзитни од изворно - циљног) и карактера (путнички од теретног саобраћаја);
- формирање основне уличне мреже у функцији планираног размјештаја активности и становања, уз оптимално поштовање постојећих регулација и парцелације;
- формирање новог концепта жељезничког саобраћаја који ће омогућити ефикасније повезивање Брчког са мрежом постојећих и планираних жељезничких пруга и подстаћи развој индустријске зоне и привреде Брчког у цјелини.
- интегрисање инфраструктурних елемената воденог саобраћаја у саобраћајни систем града и региона, са циљем стварања услова за даљи развој и унапређење овог вида транспорта.

4.4.2.1. Друмски саобраћај

У оквиру ванградске путне мреже на подручју града присутни су сљедећи елементи мреже са њиховим планерским карактеристикама:

Класификација	планерска карактеристика	Брза цеста	Р-458	Р-460
- Функционална	- даљински	+	-	-
	- везни	-	-	-
	- сабирни	-	+	+
	- приступни	-	-	-
- Административна	- магистрални		+	-
	- регионални	-	+	+
	- локални	-	-	-
- Према врсти саобраћаја	- пут за саобр.мот.возила	-	-	-
	- аутопут (брзи мот. саобраћај)	-	-	-
	- пут резер. за моторни саобраћај	+-	-	
	- пут за мјешовити саобраћај	-	+	-
- Према условима	- равничарски		+	+

терена	- брдовити	-	-	-	
	- планински	-	-	-	
- По карактеру	- градско-приградски		-	+	+
	- међуградски	+	-	-	
	- међуградско – туристички	-	-	-	

Градска путна мрежа

Основна подјела планиране градске путне мреже има двије категорије:

Основна функција

Примарна мрежа	саобраћајно повезивање (зона)
Секундарна	приступ локацијама непосредно уз дионицу улице

Према функционалној класификацији, примарна и секундарна путна мрежа, подијелена је на пет рангова како је приказано доњом табелом:

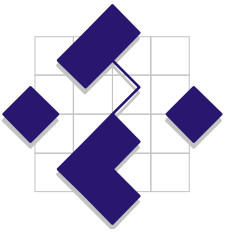
Мрежа	Ранг	Функција
Примарна	Градска магистрала (ГМ)	саобраћајно повезивање
	Градска саобраћајница (ГС)	
	Сабирна улица (СУ)	
Секундарна	Приступна улица (ПУ)	опслуживање локације
	Паркиралиште (П)	

- Напомене:
1. Сабирне улице су везни елемент између примарне и секундарне путне мреже.
  2. Предмет утврђивања у УП-у су ГМ, ГС, СУ.

3. Број саобраћајних трака на појединим ранговима је функција мобилности становништва, броја радних мјеста, степена моторизације (ПА/1000 становника), економског стандарда, просторног размјештаја основних градских садржаја и др. и утврђује се посебним саобраћајним анализама и прогнозама, а за мјеродавно саобраћајно оптерећење.

Дефиниције и описи појединих рангова градске путне мреже

Градске магистрале - ГМ су капацитетне саобраћајнице које пролазе кроз активно градско ткиво и ослањају се на ванградске путне правце, а служе за повезивање садржајно различитих градских цјелина и на којима се обавља брзи путнички

саобраћај, укључујући и јавни градски превоз. Користе се и за каналисање теретних токова.

На градским магистралама обезбјеђује се режим континуалног протока са површинским раскрсницама регулисаним свјетлосном координисаном сигнализацијом. Попречни профил садржи мин. 2 проточне возне траке (на изразито отпорећеним дионицама 2+2 возне траке) и без непосредне ивичне изградње урбанистичких садржаја на новопланираним дијеловима. Подружно вођење пјешачких и бицикличких токова је могуће, уз физичко одвајање од моторног саобраћаја.

Градске саобраћајнице - ГС, служе за повезивање појединих дијелова града са центром и зонама активности, могу се ослањати на ванградску путну мрежу регионалног значаја, намијењене су превасходно за јавни и индивидуални путнички саобраћај. Укрштања са другим саобраћајницама остварују површинским раскрсницама семафорски регулисаним, а у попречном профилу садрже мин. 2 возне траке за оба смјера вожње, изузетно 4 (на једном коловозу), на екстремно оптерећеним дијеловима. Ивична изградња је могућа, а вођење пјешачких и бицикличких токова смјешта се унутар регулационе ширине.

Сабирне улице - СУ, су везни елементи између примарне и секундарне путне мреже, дистрибутери су циљног и изворног саобраћаја у оквиру компактних урбанистичких зона. Садрже, по потреби паркирне капацитете у свом профилу, као и евентуалне терминалне пунктове јавног превоза. Ивична изградња, пјешачки и бициклички токови могући су непосредно уз коловоз, што их више оријентишу на функцију опслуживања него кретања.

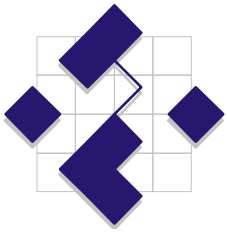
Приступне улице - ПУ, су елементи секундарне путне мреже који директно опслужују урбанистичке садржаје и најбројнија су категорија градских улица, намијењене искључиво индивидуалном и снабдјивачком саобраћају. Овдје спадају сви модалитети стамбених и пословно-трговинских улица, укључујући и модалитет "интегрисаног саобраћаја", код кога се не раздвајају функционалне површине по видовима саобраћаја, односно цијела површина се користи по условима и критеријумима пјешака. Овај функционални ниво није предмет утврђивања Урбанистичким планом, већ плановима којима се УП разрађује - регулационим плановима, плановима парцелације и УТУ и др.

Концепт путне мреже у УП-у града Брчко, формиран је на основу општих принципа међусобног повезивања ванградске и градске путне мреже, као и хијерархије елемената ова два нивоа мреже на третираном подручју.

У формирању просторног концепта, на дијелу постојећег континуално изграђеног градског ткива, поштовани су:

- историјска матрица постојеће саобраћајне мреже,
- просторне могућности коридора уз историјску матрицу улица, као и
- планирана намјена површина, односно просторни размјештај главних градских активности (централне активности) тог дијела простора са свим ограничењима које су из тога произлазиле.

На овом дијелу, у односу на ранији Урбанистички план, предузета су два радикалнија захвата:

- заснивање новог саобраћајног потеза, односно продужетак уводног пута из правца Лончара, од Болнице, преко ријеке Брке до "Кланца" - постојеће сточне пијаце,
- ослобађање приобалног дијела ријеке Саве у зони "Фицибајера" раније планиране јаке градске саобраћајнице, која се у континуитету водила од Плазуља до краја индустријске зоне, односно до пута за Брезово Поље на источном дијелу града.

На неизграђеним дијеловима, концепт саобраћајне мреже формиран је на тај начин да окосницу система саобраћајне мреже чини новопланирана брза цеста, као даљински и транзитни пут на подручју Урбанистичког плана и градска транзитница, у скоро идентичном концепту и положају какав је имала и у ранијем Урбанистичком плану, односно која је прихватала токове са магистралног пута М-14.1 и правца Лончара и спроводила их у континуитету, јужним ободом града, до излазног дијела истог магистралног пута у правцу Брезовог Поља и Бијељине.

С обзиром да се Урбанистичким планом утврђује само примарна градска мрежа, и да величина града искључује потребу за рангом градског аутопута, односно када се за 100% мреже сматра збир ГМ+ГС+СУ, остварени просјечан однос појединих рангова у мрежи своди се на:

Примарна мрежа	- ГМ	14,6 (км)	23,30%
	- ГС	25,6 (км)	4,90%
	- СУ (100%)	19,8 (км)	31,64%
	- РП (рег. путеви)	2,6 (км)	4,16%
Укупно:		62,6 (км)	100,00%

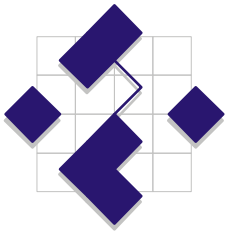
Предвиђено је да типски попречни профили саобраћајница имају свој максимални и минимални профил и диференцирани су по ранговима саобраћајница:

Ванградска путна мрежа:

- Аутопут:
Профил планираног аутопута у рангу и на правцу Бијељина - Брчко - Бањалука у профилу садржи двије коловозне траке (возну и претицајну од којих је свака ширине 3,75 м + зауставна трака 2,5 м + банкина 1,75 м, а смјерови су раздвојени раздјелним зеленим острвом ширине 4 м.).
Ширина путног појаса би се кретала од 40 до 60 м, што зависи од природног терена којом је траса положена, а зона експропријације би требала бити ширира по 2 м са сваке стране путног појаса.
- Магистрални пут:
Профил магистралног пута М14.1 у рангу сабирног има профил са јединственим коловозом од 7,00 м (2*3,50) ширине и обостраном банкином од по 1,50 м.
- Регионални путеви:
Регионални путеви Р-458 (Брчко - Лопаре) и Р-460 (Брчко - Грачаница) у рангу сабирног пута има профил са јединственим коловозом од 6,50 м (2*3,25) ширине и обостраном банкином од 1,00 м.

Градска путна мрежа:

- Градске магистрале:

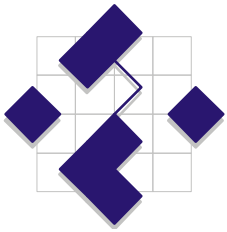
1. Максимални профил примењује се у новоградњи и нелимитираним просторним условима, а садржи 11,00 м коловоза (2,00 + 2*3,50 + 2,00), обострано зеленило од по 1,50 м, обостране бицикличке стазе од по 2,00 м и обостране тротоаре од по 3,00 м. Овај профил се примјењује када се у оквиру њега организује и паркинг (управно или косо паркирање).
  2. Минимални профил се примјењује у лимитираним просторним условима - при реконструкцији саобраћајница и садржи јединствени коловоз од 7м (2*3,50) и обострани тротоар од по 2,50 м.
- Градске саобраћајнице:
    1. Максимални профил садржи јединствени коловоз ширине 6,50 м (2*3,25), обострани заштитни зелени појас од по 1,50 м, обостране бицикличке стазе од по 2,00 м и обостране тротоаре од по 2,00 м ширине.
    2. Минимални профил садржи јединствени коловоз ширине 6,50 м (2*3,25) и обостране тротоаре од по 2,00 м.
  - Сабирне улице:
    1. Максимални профил садржи јединствени коловоз ширине 6,00 м (2*3,00), обострани заштитни зелени појас од по 1,50 м ширине, обостране бицикличке стазе од по 2,00 м и обостране тротоаре од по 2,00 м ширине.
    2. Минимални профил садржи јединствени коловоз ширине 6,00 м (2*3,00) и обострани тротоар од по 2,00 м.
  - Приступне улице:
    1. Максимални профил садржи јединствени коловоз од 5,50 м (2*2,75) ширине и обострани тротоар од по 1,50 м.
    2. Минимални профил садржи јединствени коловоз од 4,50 м ширине и једностранни тротоар од 1,50 м.

Раскрснице

Раскрснице путева треба третирати на сљедећи начин у зависности од функционалног нивоа и ранга путева који се укрштају:

- укрштања АП са свим путним правцима изводити као денivelисане раскрснице,
- укрштања брзе цесте и ГМ (РП) треба изводити као денivelисане раскрснице са површинским укрштањем на споредном правцу,
- укрштања ГМ са ГМ и ГМ са ГС треба изводити каналисањем саобраћајних токова и свјетлосном сигнализацијом (координисаном на главним правцима),
- укрштања ГС и ГС треба изводити каналисањем саобраћајних токова и свјетлосном сигнализацијом по потреби,
- укрштања ГС и СУ треба изводити каналисањем саобраћајних токова док свјетлосна сигнализација није неопходна,
- укрштања СУ и СУ треба изводити без каналисања и свјетлосне сигнализације.

Посебно треба водити рачуна на свакој од раскрсница о њиховом адекватном

осветљењу, означавању, троугловима прегледности и осталим елементима за безбједно вођење саобраћаја.

Паркирање

У зонама индивидуалног становања простор за паркирање треба обезбиједити у оквиру парцела у гаражама или на отвореном простору, са стандардом од 1ПМ/стан. Уз колективно становање треба достићи стандард од 1ПМ/стан, углавном на издвојеним вануличним паркинзима.

Простор за паркирање возила у околини јавних садржаја треба рјешавати генерално кроз ванулично паркирање или краткотрајно (улично) паркирање, а по потреби и јавним паркинг гаражама.

4.4.2.2. Жељезнички саобраћај

Генералним пројектом жељезничке пруге Бијељина - Брчко - Шамац израђеним 1997. године дефинисана је дугорочна концепција развоја жељезничког чвора Брчко.

Према концепцији рјешења у чвор Брчко уливају се четири пруге: Бијељина - Брчко, Шамац - Брчко, Винковци - Брчко и Бановићи - Брчко. У чвору су предвиђене двије жељезничке станице - Брчко путничка и Брчко теретна. Индустрија Брчког повезана је жељезницом помоћу индустријских колосијека преко теретне станице, ван центра града.

Станица Брчко путничка

Постојећа станица Брчко реконструисаће се у савремену путничку станицу за локални и даљински саобраћај. У станици ће се заустављати сви путнички возови, а кроз станицу ће пролазити теретни возови на правцима Бијељина - Шамац и Винковци - Бановићи. Поред комерцијалних операција, обављаће се и пограничне операције са путницима у међународном саобраћају.

Индустријски колосијек из путничке станице кроз центар града биће укинут. Постојећа постројења и капацитети за локални робни рад (магацин денчане робе и колосијек за утовар и истовар колске робе) преселиће се у нову теретну станицу.

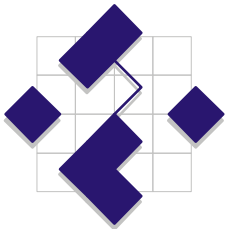
Станица Брчко теретна

На планираној прузи Бијељина - Брчко, ван центра града у долини ријеке Близне, поред фарме свиња, предвиђена је изградња нове теретне станице.

Пројектом је предвиђено да се у овој станици обављају сви потребни задаци у теретном саобраћају, да се врше све неопходне пограничне операције са теретним возовима, да се обавља локални робни рад и да се у овој станици заустављају и локални путнички возови, с обзиром на положај теретне станице у односу на насеље и удаљеност од путничке станице.

4.4.2.3. Водени саобраћај

Имајући у виду значај и улогу «Луке Брчко» не само за град Брчко него и за шири регион, као и очекивано интересовање привреде за повећање и проширење спектра робних токова ријечним транспортом, намеће се неопходност уклапања Луке у модеран интегрални саобраћајни систем, који ће допринијети минимизацији трошкова транспорта по јединици превоза.

У том смислу треба посматрати жељезничку, друмску и ријечну мрежу саобраћајница која је од утицаја на концепцију развоја саме Луке.

Капацитете саобраћајних система друмског, жељезничког и воденог саобраћаја треба интегрално посматрати, објединити са складишним капацитетима и ускладити са технолошким процесом и организацијом рада унутар Луке.

5. Хидротехничка инфраструктура – планирана рјешења

1. Снабдијевање водом

Према овом урбанистичком плану, основно извориште за снабдијевање водом Брчког је извориште Плазуље са постојећим бунарским капацитетима подземних вода (110 л/сек.) и фабриком воде са захватањем воде из ријеке Саве (чија изградња је у току, укупно планирани капацитет 330 л/сек.). Дакле, укупно планирани капацитет изворишта Плазуље је 440 л/сек.

Постојећи субартески бунари на локалитетима «Бимекс», «Прњавор», «Вранкићка» те планирани бунари (на локалитету стамбеног насеља «Брезик» - зона рада и индустрије те бунар у МЗ Пљошtare, односно на локалитету стамбеног насеља Грбавица), такође ће остати у употреби у наредном периоду (док се не стекну услови да се подручја не буду могла снабдијевати водом са централног изворишта у Плазуљама).

Вода са постројења за третман воде из ријеке Саве ће се водити према југу (према будућој индустријској зони Брчко дистрикт југ – 160 л/сек.) и према истоку – 110 л/сек. (да би се покрио и источни дио Дистрикта, који тренутно није покривен осим насеља Брезово Поље, гдје се налази резервоар капацитета 200 м³ и дистрибуциона мрежа).

Урбани простор Брчког припада у висинском смислу једној зони водоснабдијевања са притисцима од 2,5 – 4,5 бара.

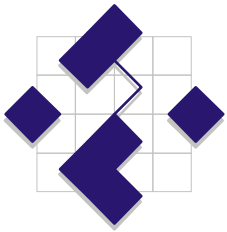
5.2. Процјена потреба воде

На основу прогнозе становништва у ужем урбаном подручју и урбаном подручју утврђене су укупне потребе воде у границама обухвата Урбанистичког плана.

- специфична потрошња воде на дан по становнику у ужем урбаном подручју $q = 350$ л/ст./дан,
- специфична потрошња по становнику на дан у осталом урбаном подручју $q = 250$ л/ст./дан,
- коефицијент дневне неравномјерности износи $K_d = 1,3$.

Прогноза потребне воде за уже урбано подручје и урбано подручје извршена је на

основу сљедећих претпоставки:

број становника на подручју обухваћеним Планом за пројектни плански период у урбаном подручју 80.527 становника, у осталом подручју 21.872 становника, укупно на 102.000 становника.

Прогноза потрошње воде до планираног периода 2015. године даје се за урбано подручје и остала подручја:

- Средња дневна потрошња воде у урбаном подручју:
 $Q = 80.527 \times 350 \times 1,3 : 86.400 = 424 \text{ л/сек.}$
- Средња дневна потрошња у осталом подручју:
 $Q = 21.872 \times 250 \times 1,3 : 86.400 = 82 \text{ л/сек.}$
- Пораст потрошње воде у јавним комуналним дјелатностима и индустријским погонима биће сразмјерна порасту броја становника.

Према садашњим студијским анализама, предлаже се обезбјеђење недостајуће количине воде захватањем површинских вода из ријеке Саве (до 450 л/сек.).

Извориште "Плазуље" може обезбиједити уз оптимално црпљење 110 л/сек. воде за пиће уз санацију постојећих и довођење у функцију планираних црпилишта.

5.3. Квалитет воде

На изворишту Плазуље је већ изграђен и пуштен у функцију систем за «дораду» захваћене подземне воде (одстрањење вишка жељеза и мангана и бактериолошко третирање са хлорисањем), тако да квалитет воде одговара стандардима воде за пиће.

Потребне мјере на доради квалитета воде је потребно спровести и на осталим извориштима (такође и на планираном захвату површинских вода из ријеке Саве).

5.4. Транзитни цјевоводи

Главни транзитни цјевовод од увођења додатних количина у систем, представља изградња цјевовода Ш 600 мм од планираног постројења за прераду ријечне воде «Сава» (капацитета до 450 л/сек.) на локалитету «Плазуље» до планираног резервоара (водоторња) «Вранкићка 2».

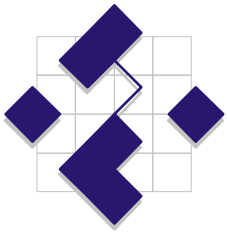
Остали транзитни цјевоводи унутар урбаног подручја изводе се прстенастим системом.

Заштитни коридор транзитних цјевовода износи 3,0 м са сваке стране од осовине цијеви.

5.5. Дистрибутивна мрежа

Дистрибутивна мрежа изводи се прстенастим и гранатим системом, опремљена је свим потребним арматурама и хидрантима за заштиту од пожара.

Минимални пречник новог јавног водовода износи $\varnothing$ 150 мм, а постојеће цјевоводе

мање од наведеног пречника треба реконструисати у већи пречник.

Сви цјевоводи изводе се од материјала који не угрожавају квалитет питке воде, а постојеће цјевоводе од азбест-цементних цијеви замјенити цијевима које гарантују исправни стандард питке воде.

5.6. Резервоарски простор

Поред постојећег резервоарског простора којима располаже град укупне запремине од око 2150 м³, за оптимално снабдијевање санитарном водом граду Брчком потребно је још минимум око 4.700 м³ запремине резервоарског простора.

Ако се гради водоторањ у урбаном простору града предвиђа се са запремином од $V = 3.000 \text{ м}^3$, висине око 133,0 м.н.м.

Изградњом резервоара у урбаном подручју запремине $2 \times 2500 = 5.000 \text{ м}^3$ задовољила би се минимална запремина резервоарског простора за потрошаче урбаног простора. Максимална потреба резервоарског простора за потрошаче у урбаном простору износи $V = 9.200 \text{ м}^3$.

5.7. Одвод отпадних и површинских вода

Планом је дефинисан одвод отпадних и површинских падавинских вода изградњом канализационе мреже раздјелног система: постојећи мјешовити системи се претварају у раздјелне (постојећи канали ако испуњавају хидрауличке захтјеве задржавају функцију фекалних канала, док се за одвод падавинских вода граде посебни канали).

Укидају се сви појединачни изливи фекалних вода у водотоке. Фекалне воде одводе се посебним канализационим колекторима у планирани систем за пречишћавање, а потом се пречишћена вода испушта у реципијент - ријеку Саву.

Димензионисања фекалних канализационих колектора директно су у вези са потрошњом санитарних вода. Због равничарског простора и мјестимичних денivelација планиране су и препумпне станице фекалних вода.

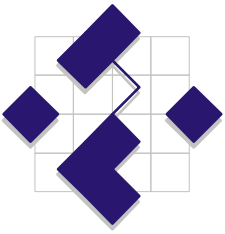
Све индустријске технолошке воде које се не могу због загађености испустити и канализационе колекторе, претходно треба третирати.

Предузећа која врше транспортне услуге и ремонт возила, морају имати уграђене одговарајуће таложнице за пијесак и сепараторе за издвајање уља. Такође је потребно пречишћавати воде од сепарације пијеска прије њиховог испуштања у ријеку Саву.

Централни систем за пречишћавање лоциран је на платоу испод "кафилерије" који у природним може бити изложен плављењу 1/100 годишњих вода те ће га бити потребно додатно уредити (плато насути изнад ката великих вода ријеке Саве).

Реципијент пречишћених вода је ријека Сава, која је узводно и низводно од улива ефлуента сврстана у другу категорију водотока.

Изливи кишних колектора ће се изводити у најближе водотоке. За димензионисање кишних колектора и прорачун мјеродавних вода елементи су: интензитет падавина 130 л/сек./ха; повратни период 2 године; вријеме трајање 15 минута.

5.8. Одбрана од поплава и регулација водотока

Велике воде ријеке Саве не представљају сталну опасност од плављења градског подручја директно, изузев тзв. стогодишњих катастрофалних појава великих вода.

Међутим индиректно, ријека Сава при високим водостајима проузрокује успоре на притокама које се у њу уливају на подручју града.

Све те притоке су периодично бујичног карактера (нарочито ријека Брка).

Феномен поплава се на тај начин јавља што заштитни насип против изливања високих вода ријеке Саве, постаје насип – брана за акумулацију уливних водотока, тако да се успорени водотоци притока разлијевају и плаве подручје ужег и ширег градског подручја.

Подручје заштите пејзажног аспекта моћи ће се у сваком случају проширити или сузити плановима нижег реда који се односе на подручје које је потребно заштити, све у складу са Законом о заштити вода и посебним прописима који регулишу ову област.

5.9. Ерозија и бујице.

Највеће посљедице ерозије тла, као посљедица оборинских вода огледају се у кориту ријеке Брке која је изразито бујичног карактера.

Стога је потребно извршити регулацију водотока у равничарском доњем току, а у горњем току притока извршити биолошке захвате: пошумљавање, мелиорацију шикара и пашњака те изградити грађевинске објекте (преграда, зидова, плетера, габиона).

Предузетим радњама избјегао би се исталожени нанос у доњем току водотока, а ефикасност протока у регулисаном кориту не би се умањивао.

У доњем дијелу водотока треба изградити регулацију корита да би се добило повећање протокног профила, израда насипа и заштита косина.

Овим заштитним мјерама спријечила би се ерозија корита водотока, а и угрожена земљишта би се заштитила од одношења и стерилизације.

Заштита од подземних вода

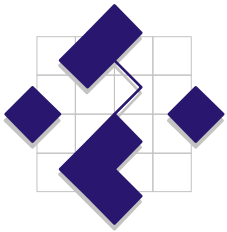
Подземне воде на простору града угрожавају подрумске просторије у депресивним подручјима само при високом водостају ријеке Саве.

Регулацијом оближњих водотока (потока) и изградњом планираних система канализационе мреже отклонила би се опасности од угрожавања објеката од подземних вода.

5.10. Заштита воде за пиће

Једно од најважнијих активности потребно је спровести у заштити од загађења подземних вода које представљају главни извор снабдијевања потрошача питком водом. Заштита се односи нарочито на постојећа изворишта “Плазуље” и изворишта унутар града и потенцијално извориште “Врбовец” западно од “Плазуља”.

На постојећим извориштима санитарне мјере заштите се спроводе само на подручју уже зоне. Потребно је планским документом успоставити све три зоне заштите (шира зона заштите, ужа зона заштите и зона непосредне заштите) према закону о водама.

5.11. Заштита водотока и загађивања

Највеће загађење ријеке Саве и осталих водотока чине отпадне воде индустријских капацитета, а и неконтролисано диспонирање фекалних вода.

Изградњом канализационог система и планираног градског система за заједничко пречишћавање градских и индустријских отпадних вода уз предтретман индустријских отпадних вода највећих загађивача, ријешило би се питање загађења водотока од загађења.

5.12. Водене акумулације

На подручју града Брчко не постоје изграђене (нити планиране) водене акумулације (према Студији регионалног водоснабдијевања сјеверне Босне, Завода за водопривреду Сарајево, 1980. год.).

Без обзира што реализација овог пројекта (односно његових појединих сегмената) још увијек озбиљно није почела, овај локалитет је један од дугорочних рјешења као извориште воде за Брчко треба и даље на њега рачунати, поготово имајући на уму чињеницу да су постојећи локалитети изворишта подземне воде недовољни, да се налазе у градском подручју гдје нису обезбијеђене основне мјере на заштити изворишта (односно нису успостављене прописане зоне санитарне заштите изворишта, а тешко их је спроводити због тога што су на локалитетима изворишта изграђени многи објекти).

Према до сада спроведеним истражним радовима основне хидролошке карактеристике на локалитету планиране акумулације Шибошница су:

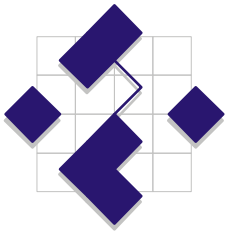
- средњи годишњи проток ријеке Шибошнице $Q_{sr} = 1,17 \text{ м}^3/\text{сек.}$;
- укупна запремина акумулације $V_{uk} = 18,61 \times 10^6 \text{ м}^3$;
- корисна запремина акумулације $V_{kor} = 12,30 \times 10^6 \text{ м}^3$
- кота максималног успора 236,20 м.н.м.;
- кота нормалног успора 234,20 м.н.м.;
- површина акумулационога простора $1,6 \times 10^6 \text{ м}^2$;
- висина бране износи 35,20 м;
- количина воде расположива за водоснабдијевање износи $0,0632 \text{ м}^3/\text{сек.}$, док је за водопривредни минимум потребно $0,098 \text{ м}^3/\text{сек.}$

Локација акумулације се налази на територији друге општине. За евентуалну реализацију овога пројекта је потребно обезбиједити знатна финансијска средства и потребан је дужи временски период.

5.13. Санитарна депонија

Одлагању отпада свих врста град Брчко треба посветити и предузети значајну пажњу за његово збрињавање.

Одлагање отпада на депонији треба да се врши по «санитарним условима» уз минимално штетне утицаје по околину (на подземне и површинске воде, тле, ваздух, визуелне ефекте) и мора да садржи сљедеће садржаје: простор за одлагање отпада са водонепропусном подлогом, дренажним системом за прикупљање процједних вода, постројењем за третман процијеђених вода из отпада (филтрата), ободне канале за спречавање дотицања вода са околног терена на простор за одлагање отпада, ограду

около комплекса депоније, капију са улазном рампом, пратећи објекат у чијем саставу су портирница, просторије за рад и смјештај радника са санитарним чвором, гардероба и алатница, канцеларија за руководиоца депоније и остало особље (сервисни објекат), колска вага са компјутерским системом за евиденцију возила и њихове тежине, плато за прање и дезинфекцију возила са пјесколовом и сепаратором уља и масти, резервоар техничке воде, трафо-станица, паркинг за прљава возила, паркинг за чиста возила.

Одлагању отпада свих врста град Брчко треба посветити и предузети значајну пажњу за његово збрињавање.

Депонованем отпада из градског простора на депонију ријешено би се градски простор од великог броја дивљих постојећих депонија, а посебно би се заштитиле подземне воде од даљег загађења и очувала здрава животна средина у граду.

5.14.Пловидба

Чињеница да је ријека Сава пловна на потезу кроз град Брчко те тиме представља вриједан привредни потенцијал (економичан транспорт разних врста роба).

До данас нису искоришћене све погодности које пружа ријечни саобраћај због недовољног капацитета «Луке Брчко» и њеног претоварног пункта.

Што се тиче пловног пута ријеке Саве, на потезу кроз Брчко нема значајнијих препрека (спрудишта, плићака, засипања кинете).

Према Идејном пројекту регулације ријеке Саве (Хидропројект Загреб 1964. год.) дефинисани су елементи и габарити пловног пута за потез кроз Брчко: ширина кинете 75 м, минимални радијус кривина 500 м, дубина у пловном путу при 95% води 3,5 м: трајност нивоа воде 95% су утврђени у Хидролошкој студији ријеке Саве (Савезни хидрометеоролошки завод Београд 1969. год.) и иста у Брчком износи 76,10 м.н.м.

Кинета пловног пута је трапезног облика са нагибом косина по правили 1:3 (зависно од врсте материјала).

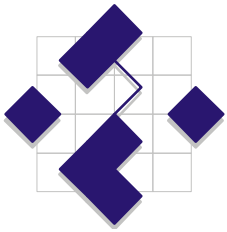
Перспективно се предвиђа пловидба Савом тегљачима носивости 18000 тона (димензије дужина 85 м, ширина 11 м, дубина гажења 2,5 м).

На ријечи Сави пловидбени период износи око 310 дана годишње (средњи просјек), што представља доста дуг период. Ипак на ширем потезу од Раче до Шамца (на којем се налази и Брчко) временско трајање ограничења пловидбе може да износи и до 80 дана годишње због ниских водостаја или таложења наноса у кинети пловног пута.

Експлоатација шљунка за привредне потребе на ријечи Сави се дозвољава само из кинете пловног пута уколико је иста затрпана материјалом (на подручју Дистрикта Брчко, такве локације су на км 221 – 223 и км 28 – 232).

Према подацима наведеним у Урбанистичком плану из 1983. год. промет разних роба усмјерених преко «Луке Брчко» 1978. год. је износио 1.078.000 тона, процијењен за 1985. год. 2.975.000 тона. Наравно да су ови сви токови били обустављени, односно поремећени дешавањима од 1991 – 1995. год.

Поменути Урбанистичким планом је резервисан простор за проширење луке, магациноског простора и зимовних бродова. Овај потез ријеке Саве ће требати регулисати паралелно са изградњом луке (продубљавање кинете, израда

обалоутврда и других објеката).

5.15. Експлоатација шљунка

Експлоатација шљунка и пијеска на подручју дистрикта Брчко се врши на локацијама Брчко км 223 и код км 228 – 232 тока ријеке Саве.

Багероване материјала се врши из кинете пловног пута чија је траса предложена у Идејном пројекту регулације ријеке Саве за пловидбу (Хидропројект Загреб, 1964. год.). Одступања од датих елемената су могућа само уз претходно прибављену сагласност надлежних органа за водпривреду и ријечни саобраћај.

5.16. Рекреација на води

С обзиром на близину ријеке Саве, град Брчко у погледу рекреације на води, углавном је оријентисан на ову ријеку.

Узимајући у обзир дешавања у последњем временском периоду, квалитет воде је нешто побољшан, с обзиром да је смањено загађење од индустрије, али и даље је присутан висок терет загађења од отпадних вода узводних насеља и градова, које се уливају у водотоке без претходног пречишћавања.

С обзиром на квалитет, не би се могло препоручити купање у ријечи, али је могуће одржавање других спортова на води (мотонаутика, веслање и сл).

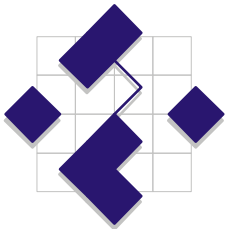
Урбанистичким планом од 1983. год. предвиђена је изградња спортско – рекреационог центра, у чијем се склопу налази и базен за пливање, што ће омогућити и рекреацију на води (пливање) и у зимском периоду.

На ријечи Сави (а донекле и на ријечи Брки) је заступљен као спорт на води и спортски риболов.

5.17. Закључна разматрања

- За простор урбаног дијела, везано за област хидротехнике, као приоритет се намеће даље побољшање у квалитету снабдијевања и обезбјеђење довољних количина воде за пиће.
- Као један од изузетно важних приоритета се намеће хитно дефинисање зона санитарне заштите и њихово адекватно спровођење на постојеће изворишту воде за пиће Плазуље, као и отварање нових изворишта, односно обезбјеђивање додатних недостајућих количина воде за пиће за потребе града Брчко.
- Изградња канализације за цијела насеља и одговарајућег постројења за пречишћавање отпадних вода, требало је да се реализује паралелно са изградњом водоводне мреже, односно са изградњом насеља.
- Извођење радова на регулацији водотока у насељу се такође јавља као неодложива потреба, с обзиром на ширење градских урбаних зона (исправљања траса водотока, формирање профила корита за спровођење великих вода стогодишњег ранга појаве).

- Коришћење вода за остале потребе (угоститељство и туризам, спортови на води, риболов, и сл.) се, такође намеће као врло важан сегменат у цјелокупном развоју простора Дистрикта.
Заштита квалитета вода ријеке Саве и њених притока ће се моћи правилно спроводити само ако се рационално користе и третирају отпадне воде насеља и индустрије и ако се отпад одлаже на санитарну депонију.

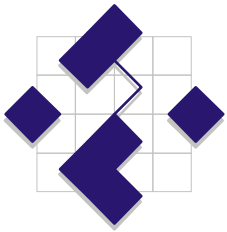
Коришћена документација за хидротехничку фазу израде Урбанистичког плана

- Урбанистички план Брчко, Урбанистички завод СР Босне и Херцеговине, Сарајево 1983. год.
- Урбанистички план Брчког 1996. – 2006., измјена и допуна, Урбанистички завод Републике Српске Бањалука, 1997. год.
- Измјена и допуна Урбанистичког плана града Брчко, Урбанистички завод Републике Српске, Бањалука 2004. год.
- Водопривредне смјернице за израду урбанистичке документације, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, сектор водопривреде, Бијељина 1999. год.
- Просторни план Босне и Херцеговине за период од 1981. до 2000. године
- Просторни план Републике Српске, етапни план 1996. – 2001., Урбанистички завод Републике Српске, Бањалука 1996. године
- Дугорочни програм снабдијевања питком водом становништва и привреде у СРБиХ, Сарајево, 1988. године
- Дугорочни програм развоја водопривреде Босне и Херцеговине у периоду од 1986. до 2000. године
- Студија регионалног снабдијевања водом централног дијела сјеверне Босне (РО Водопривреда Бих, Завод за водопривреду Сарајево 1980.)
- Идејни пројекат за пречишћавање отпадних вода града Брчко, Завод за водопривреду Сарајево, 1981. год.
- Физибилити студија развоја водоснабдијевања Брчког до 2015. године, „ВОДИНГ _ 92“, Београд 1998. год.
- Основне карактеристике водопривреде СР БиХ, РО “Водопривреда” БиХ, ООУР Завод за водопривреду” Сарајево, 1980. године
- Карте водених објеката, издање Завод за водопривреду Босне и Херцеговине и Војно-географски институт Београд,
- Елаборат о геомеханичким испитивањима на локацији депоније отпада «Трешњица» Брчко, «НИС ПРОМЕТ», д.о.о. Брчко у кооперацији са Рударским институтом Тузла, април 2004. год (коришћен је са аспекта геологије и екологије).
- Идејни пројекат санитарне депоније за дистрикт Брчко, «Водинг – 92» Брчко, август 2004. год. (Елаборат о геомеханичким испитивањима ..... и Идејни пројекат санитарне депоније....., коришћени су са аспекта геологије и екологије)

6. Електроенергетска инфраструктура

6.1. Енергија

6.1.1. План потрошње електричне енергије

Постматрајући утрошену ел. енергију у границама обухвата у 2003. г. која је била на нивоу потрошње из 1980. г. и износила сса 1300 kWh/становнику, може се закључити да се у плански период не може ући са већим амбицијама повећања потрошње ел. енергије.

На основу програмских елемената (који су обухваћени овим урбанистичким планом) и условима за димензионисање електроенергетских мрежа процијенити потрошњу енергије за плански период. Према условима планских потреба одредити боље услове обезбјеђења ел. енергије у границама обухвата УП града Брчко.

Планирање потрошње ел. енергије, као и преносних система, углавном ће зависити од планова развоја индустрије, пораста броја станаовника и осталих планских елемената које садржи Урбанистички план.

Овим планским документом треба планирати изградњу већег броја напојних тачака (дистрибутивних ТС) на градском и приградском подручју и на тај начин приближити напојне тачке потрошачима. Покушати ријешити да што већи број напојних тачака (дистрибутивних трафо-станица) буде укључен у затворену средњенапонску мрежу града. Ово се нарочито односи на ТС 35/10 kV. Замјенити надземне водове са подземним средњенапонским кабловима, са циљем што бољег снабдијевања потрошача ел. енергијом. Планирати изградњу још једне до двије трафо-станице 35/10 kV у индустријској зони и зони постојеће пијаце на коју ће се свести постојећи 10 kV далеководи који снабдијевају потрошаче ван граница Урбанистичког плана Брчко.

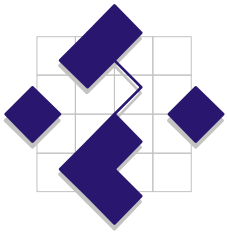
На цијелом простору обухвата УП Брчко постојећу надземну НН мрежу замијенити са подземном и надземном кабловском нисконапонском мрежом.

6.2. Инфраструктура

6.2.1. Електроенергетика

Према социјално-економској анализи Брчко дистрикта из 1999. г. тачка 3.2.1.1. до 3.2.7. индустријски капацитети због своје пријератне предимензионисаности, губљења традиционалних тржишта, заостајања у процесу развоја, ратних дешавања, лошег управљања доведени су до нивоа искоришћености капацитета од 5-10%, а многи погони уопште нису активирани, иако имају раднике и инфраструктуру.

Због наведеног се не очекује да ће у планском периоду потрошња индустријских капацитета достићи пријератну потрошњу ел. енергије. Осим тога, због посљедица рата и цијене и потрошња ел. енергије у домаћинствима је знатно смањена у односу на предратну потрошњу. Према наведеним подацима и броју становника од 73213 потрошња ел. енергије у 2004. г. износила је 1556 kw. Међутим очекивати је да ће на крају планског периода усљед повећања броја становника на око 80.527 у 2015. г., те оживљавања привреде и повећања индустријске потрошње адекватно порастати и потрошња ел. енергије у границама обухвата. Ако се пође од претпоставке да ће усљед пораста броја становника на 80527 и пораста индустријске потрошње по стопи од 3% на крају планске године потрошња ел. енергије ће достићи потрошњу ел. енергије из периода 1980. до 1985. г.

Према томе, очекивати је да ће укупна потрошња на крају планске године уз пораст од 3,3% достићи предратну потрошњу од око 240.449.044 kWh или 2986 kWh/становнику.

Ако се зна да се пораст потрошње на нивоу државе креће са 1,2 до 1,3% може се закључити да се на подручју града ушло са амбициознијим планом потрошње ел. енергије, јер се очекује оживљавање постојећих и изградња нових привредних капацитета у границама обухвата предметног Урбанистичког плана.

Посматрајући реално очекивану потрошњу ел. енергије од 3000 kWh/становнику годишње може се закључити да је знатно мања од планиране потрошње у предратним документима, кад се улазило у план и са 7000 kWh/становнику на крају 2000. године. Међутим, у овај плански докуменат се улази са мање амбиција од предратних планова. Интересатно је напоменути да постојећи капацитети због дотрајалости не могу обезбиједити ел. енергију планиране потрошње, о чему се мора повести рачуна као планирања изградње нових енергетских капацитета.

6.2.2. Планирани капацитети

6.2.3. Прелазно рјешење

Посматрајући постојећу 35 и 10 kV кабловску мрежу и распоред постојећих ТС јасно се види да у граду има подручја која су слабо покривена напојним тачкама. Да би се предње превазишло потребно је приближити напојне тачке потрошачима и на тај начин повећати сигурност у испоруци и квалитету ел. енергије. Значи, по граду је потребно полагати нове ВН каблове и изградити нове 35 и 10 kV дистрибутивне ТС. На дијеловима обухвата гдје је планирано ширење града изградњом стамбено-пословних блокова и индустријских капацитета сложени су надземни 35 и 10 kV далеководи. Са циљем припреме терена за нову градњу потребно је постојеће надземне водове замијенити подземним ВН кабловима, како је назначено у графичком прилогу.

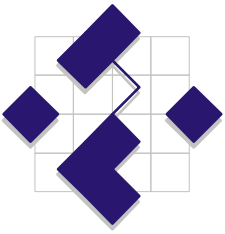
Надземне водове измјестити и замијенити подземним ВН кабловима према програму Електродистрибуције и потреби чишћења терена, а с циљем изградње нових стамбено-пословних и индустријских објеката.

6.3. Преносни капацитети

На основу планских потреба потрошње треба димензионисати и реконструисати сва постојећа и изградити нова планска постројења преко којих ће се омогућити реализација наведених елемената потрошње. Потребно је извршити ремонтовање постојећих и планирање нових преносних мрежа, како примарних, тако и секундарних, а све са циљем преноса већих снага које ће бити потребног капацитета и према постојећим потрошачима.

6.3.1. Високонапонски капацитети

- Напојни 110 kV водови

С обзиром да су обје напојне ТС 110/x kV Брчко 1 и 2 вишеструко укључене у затворену високонапонску (110 kV) мрежу то је обезбјеђење планираих капацитета и у планском периоду обезбијеђено, што се тиче напојних водова. У планском периоду предвиђају се само текућа одржавања.

6.3.2. Напојне ТС 110/x kV Брчко 1 и 2

Напојне трафо-станице 110/x kV укупног капацитета од 120 MVA, димензионисане и изграђене за предратне капацитете града Брчко, задовољиће и у наредном планском периоду до 2015. г. јер се не очекује да ће вршно оптерећење на крају планског периода бити већи од инсталисаних капацитета ТС 110/x kV Брчко 1 и 2.

6.3.3. 35 kV постројења

- Трафо-станице 35/10 kV

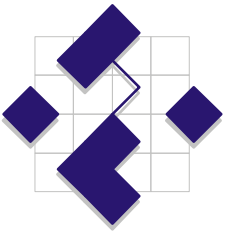
Иако укупни капацитети дистрибутивних трафо-станица од 48 MVA могу задовољити планиране капацитете, ипак се мора размишљати о повећању капацитета на 35 kV нивоу. Постојећи капацитети трафо-станице 35/10 kV Брчко 1 искоришћени су тако да се за напајање планираних капацитета Луке, Царине и зоне рада морају тражити нова рјешења. С обзиром да се са ове трафо-станице напајају потрошачи у насељима источног дијела Дистрикта, као што су Грчица, Брезово поље, Сандићи, Ражљево итд. то се овим планским документом предвиђа изградња нове 35/10 kV трафо-станице која ће преузети напајање наведених насеља у источном и југоисточном дијелу Дистрикта.

Преузимањем напајања напријед наведених насеља на источном и југоисточном дијелу Дистрикта ослободиће се један дио капацитета у ТС 35/10 kV Брчко 1, тако да ће се моћи на исту прикључити потрошачи Луке и зоне рада.

Новопланирана 35/10 kV трафо-станица треба да се гради у рејону насеља Гредица, како је то приказано у графичком прилогу. На нову ТС 35/10 kV свешће се сви постојећи и новопланирани 10 kV водови (каблови и далеководи) који напајају насеља на истоку и југоистоку дистрикта Брчко.

- 35 kV далеководи

Све три трафо-станице 35/10 kV Брчко 1, 2 и 3 напајају се једнострано преко надземних и подземних 35 kV далековода и каблова. Напојни 35 kV далековод који напаја 35/10 kV трафо-станицу Брчко 1 мора се измјестити и положити кабал 35 kV за напајање постојеће ТС 35/10 kV Брчко 1. Од ове трафо-станице изграђен је 35 kV далековод, смјер Брезовог Поља. И овај далековод треба да се измјестити, односно замијенити 35 kV каблом. 35 kV кабал положити од ТС Брчко 1 до новопланиране ТС 35/10 kV Гредица. Са циљем сигурности напајања постојећих 35/10 kV трафо-станица Брчко 2 и 3 морају се међусобно повезати са 35 kV каблом и све морају бити у 35 kV кабловском прстену. Значи, постојеће ТС 35/10 kV морају бити прикључене на напојне ТС 110/x Брчко 1 и 2 са подземним 35 kV кабловима. Постојећи и новопланирани 35 kV каблови уцртани су у графичком прилогу. Постојећи 35 kV кабал који је положен од ТС 35/10 kV Брчко 1 до ТС 35/10 kV Брчко 3 замјенити новим 35 kV каблом који ће се

положити уз тротоар новопланиране саобраћајнице која је планирана у овом дијелу града.

6.3.4. 10 kV постројења

- 10 kV мрежа

Иако се главне напојне тачке ТС 110/35/10 kV Брчко 1 и 2 налазе у 110 kV систему и гарантују константну испоруку ел. енергије на 10 kV мрежи несигурност у испоруци ел. енергије присутна је због једностраног напајања и због дотрајалости кабловске и далеководне 10 kV мреже. Са циљем веће сигурности у напајању дистрибутивних трафо-станица 10/04 kV потребно је обезбиједити напајање свих трафо-станица из два или више праваца. Значи, потребно је изградити затворену 10 kV мрежу. Надаље, све надземне водове замијенити кабловским 10 kV водовима, који ће напајати постојеће и планиране ТС 10/04 kV у границама обухвата.

Како је један дио постојеће средњенапонске мреже раздвојен на индустријску и мрежу за тзв. широку потрошњу и даље се задржава концепција раздвајања индустријске 10 kV мрежа од 10 kV мрежа широке потрошње. Ово се посебно односи на планирану пословну зону која је предвиђена на површини од око 217 ха, гдје ће се моћи извести раздвајање индустријског напајања широке потрошње.

6.3.5. Улично освјетљење

С обзиром да је јавна расвјета улица у граду изведена разним типовима свјетилки уз врло лошу освијетљеност улица овим планским документом планирана је типизација свјетилки уз побољшање карактеристика освијетљености постојећих и планских саобраћајница.

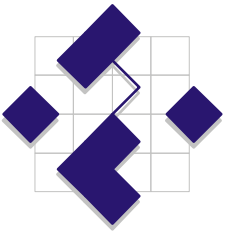
За освјетљење улица потребно је типизирати свјетилке и расвјетне стубове, како за главне, тако и за споредне улице. Код прорачуна освијетљености улица извршити категоризацију истих и на основу категорије улице одредити јачину освијетљености улица у граду. Напајање свјетилки уличног освјетљења извести подземним НН кабловима који ће се полагати између асфалтних површина и регулационих линија.

6.4. Контактна 25 kV мрежа

Постојећа пруга Брчко-Бановићи није електрификована па се овим документом планира електрификација постојеће, напријед наведене пруге. С обзиром да је планирана и пруга Брчко-Бијељина иста се узима у план електрификације.

Предметним ПП предвиђа се обезбјеђење ел. енергије наведених жељезничких пруга из постојеће ТС 110/x kV Брчко 1. Са циљем обезбјеђења напајања постојеће пруге Брчко-Бановићи потребно је у кругу трафо-станице 110/x kV Брчко 1 изградити високонапонско постројење са трансформатором снаге 110/25 kV за потребе жељезнице.

У кругу постојеће ТС 110/x kV предвиђа се изградња наведене трафо-станице 110/25

kV за потребе жељезнице која ће се изградити према конкретним. Наведене услове изградње 110/25 kV трафо-станице пописаће надлежна установа кроз сагласност која се мора обезбиједити у припремном року за електрификацију пруге Брчко-Бановићи.

7. Телекомуникације

7.1. План

Код процјене развоја телекомуникационе инфраструктуре узет је у обзир планирани број становника, степен запослености, национални доходак и број телефонских претплатника.

Мала досадашња улагања у овој области условила су да се у наредном периоду планира знатно бржи развој телефонске мреже и превазилажење досадашњег заостајања.

На основу планиране изградње стамбеног, стамбено-пословног и других пратећих садржаја изградња нове и проширење постојеће инфраструктуре из области телекомуникација намеће се као императив.

У обухвату Урбанистичког плана Брчког, да би се добио задовољавајући просјек телефонских прикључака по стамбеној јединици, планира се проширење капацитета постојеће телефонске централе.

Да би се обезбиједиле што квалитетније телефонске везе, а у складу са потребама, у плану је постављање и додатних истурених телефонских степена (RSS-ова) који би се као приводи спојили са постојећим оптичким каблом.

Удаљеност корисника од RSS-а треба бити у оквиру 1,5 км. За постављање RSS-ова, гдје год је то могуће, користили би се већ постојећи објекти.

Проширење ТТ канализације, као и полагање нових телефонских каблова ће пратити динамику изградње појединих дијелова насеља.

Изградњу ТТ канализације која се планира, као и ТТ окана, изводи се у свему према важећим прописима и препорукама ЗЈ ПТТ из ове области.

Са порастом броја становника и са модернизацијом у свим областима живота на овом подручју, као нужност се намеће потреба за стварање и развој јединственог телекомуникационог саобраћаја.

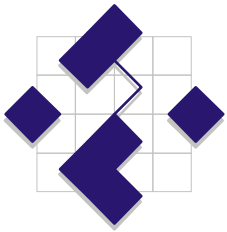
Данашње вријеме доноси са собом значајан пораст захтјева за преносом нових услуга до корисника, као што су истовремени пренос говора и података, брзи интернет, дигитална кабловска телевизија, видео на захтјев и сл.

Да би се прилагодили овим потребама, оператори јавних телефонских мрежа са комутираним услугама морају бити флексибилни, тј. мрежа мора да прихвата хибридна рјешења, чији су путеви засновани на технологији која нпр. по једном оптичком каблу преноси податке из различитих извора, различитим битским брзинама и различитим протоколима (WDM).

Уградњом нпр. опреме за оптичку инфраструктуру која подржава различите топологије мреже (линијску, прстенасту, мјешовиту) и лаган прелаз са једне архитектуре на другу, као и интегрисано управљање мрежом, поред већег капацитета и сигурности може се постићи смањење неискоришћених капацитета и отклањање уских грла у јавним телефонским мрежама.

Осим тога, телекомуникациона мрежа треба да има могућност коришћења ISDN (Integrated Services Digital Network).

Дигитални приступ обезбјеђује брзо успостављање квалитетне везе, мало грешака у преносу, а сам говорни сигнал је без сметњи и шума.

У зависности од тога да ли се ради о базном или примарном ISDN прикључку може се имати двије или тридесет веза у истом тренутку по различитим уређајима.

Инсталисањем савремених дигиталних централа на ширем подручју стварају се широке могућности у говорној комуникацији, преносу података великом брзином те преносу звука за аудиофреквенцију, радио и ТВ пренос.

При планирању, пројектовању и извођењу телефонских инсталација потребно је створити могућност проширења капацитета, како у телефонским кабловима, тако и у кабловима за кабловску телевизију, кабловима за информациони систем и сл.

Другим ријечима, градска мрежа мора прихватати кориснике са различитим саобраћајним захтјевима, омогућити им чак привремене капацитете, нпр. за посебне догађаје, као и подешавање капацитета према добу дана и сл.

За квалитетније покривање предметног подручја, сигналом мобилне телефоније, поред већ инсталисане базне станице потребно је планирати постављање додатних базних станица, а све према мјерењима која изврше овлашћени радиопланери.

За обезбјеђење што квалитетнијег пријема РТВ сигнала у предметном обухвату потребно је планирати кабловску телевизију.

Мрежу планирати тако да се створе могућности прикључења и ванградских подручја.

За систематско рјешење из области телекомуникација у Брчком потребан је друштвени договор да се програм реализације дугорочног плана развоја телекомуникација остварује у етапама и да се тај план подржи мјерама економске политике у складу с програмима и плановима развоја града.

Временске етапе реализације биће зависне од градске експлоатације и условљене могућностима инвестиционих улагања. Етапна проширења претплатничке телефонске мреже треба да се ускладе са средњорочним планом развоја подручја Брчко, јер је у датом приказу третиран дужи плански период, у којем ће динамика реализације појединих планских захвата бити сигурно спорија од предвиђене, али константна уколико буде представљала договор свих заинтересованих фактора за реализацију усвојеног дугорочног плана.

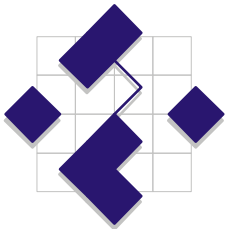
Да би се дошло до планских величина у телефонском саобраћају, пошло се од броја и структуре становништва, нивоа привредне развијености, структуре привреде и перспективе друштвеног развоја, као и осталих услова специфичних за ово подручје.

Како је опште усвојено у савременим методама планирања развоја телефонске мреже у свијету, као полазна величина узет је развој главних телефонских прикључака (GTP-a) на 100 становника.

За дугорочне прогнозе прихватљива је природна законитост развоја, према којој се Брчко налази на доњем дијелу кривуље раста, јер фаза експанзије телефоније у Брчком тек предстоји у наредним годинама, а zasiћење је питање далеке будућности због узајамног утицаја разноврсних фактора у даљем развоју.

На основу напријед изложеног прогнозира се да ће мјесна мрежа Брчко на крају периода планирања имати телефонску густину од 28-30 GTP-a/100 становника. Ова прогнозирана густина даје укупан број телефонских претплатника од 14000-15000.

Од укупног броја телефонских претплатника прогнозира се да ће структура бити 87% за потребе домаћинства, а 13% за потребе привреде и друге друштвене дјелатности.

На основу просторног распореда појединих блокова формирана су кабловска подручја и капацитети главних каблова. На основу просторног размјештаја кабловских подручја одређене су трасе и капацитети кабловске телефонске канализације које су дате на приложеној ситуацији.

У овом елаборату није вршен прорачун оптималног средишта мјесне мреже. Просторни размјештај телефонских претплатника није знатно измијењен у односу на дати у перспективном плану развоја.

С обзиром да на подручју УП-а Брчко егзистира телекомуникациони систем БиХ, то је при ордеђивању капацитета у просторном и инфраструктурном плану за област телекомуникација, потребно узети у обзир укупне планиране потребе.

7.2. Смјернице развоја

Телекомуникациону инфраструктуру на подручју Брчког требаће систематски рјешавати на начин да се потпуно усклади с програмом стамбене изградње и то тако да се већ у часу усељења свим домаћинствима и пратећим садржајима омогуће укупчања телефона, што значи да је неопходно изграђивати телефонску мрежу истовремено с изградњом остале инфраструктуре.

Дугорочним планом развоја телекомуникационе мреже Брчког обухваћене су три развојне фазе и то:

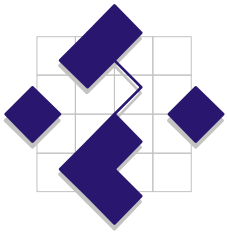
- а) У првој фази развоја сва нова улагања намјенски ће се предвидјети за проширење ТТ мреже, тј. активирање резервних парица на покривеним подручјима, као и на изградњу ТТ мреже на подручјима гдје је изражена већа потреба за телефонима.
- б) У другој фази развоја потребно је изградити пословни простор за потребе телекомуникационог центра и комуникационе опреме, као и главне правце кабловске канализације, а уједно пратеће удовољење изражених захтјева нових телефонских претплатника.
- в) У трећој фази развоја предвиђена је поступна изградња и проширење претплатничке мреже и капацитета АТЦ-а до крајње планираних потреба.

8. Снабдијевање топлотном енергијом

Системом централизованог снабдијевања топлотном енергијом обухваћено је само уже подручје града. Топлотна енергија се производи у више од 33 локалне котловнице (за 33 постоје подаци), при чему је обично на сваку котловницу прикључено по неколико објеката (већина их није у функцији).

Опште карактеристике оваквог начина топлификације града су:

- неекономична производња топлотне енергије ради великог броја запослених радника,
- слабе регулације испоруке топлотне енергије и сл.,

- значајно загађење градске средине (зрака, замљишта и водених токова),
- непоуздано снабдијевање потрошача топлотном енергијом,
- непоуздано снабдијевање горивом и сл.

8.1.Топлотни биланс (стање)

Према урбанистичком плану града из 1982. године на ужем градском подручју је инсталирано 33 локалне котловнице, при чему је 8 котловница коришћено за снабдијевање индустријских потрошача, и 25 за топлификацију стамбених и пословних објеката.

Према поменутом урбанистичком плану укупно топлотни биланс у 1982. години је износио:

• индустријски потрошачи	48.937 MW
• сгамбено-пословни потрошачи	<u>22.722 MW</u>
Укупно:	71.659 MW

Концепција топлификационог система града Брчко

Постојећи начин снабдијевања топлотном енергијом градских потрошача је временски превазиђен ради читавог низа разлога, од којих су они најважнији наведени на почетку текста. Ради тога је у овом, као и у претходном плану, предвиђена нова концепција топлификације града, која би се састојала у слиједећем:

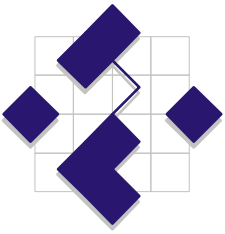
- постојеће котловнице (у индустријској и стамбено-пословној зони града) се расходују или конзервирају (у зависности од стања њихове опреме),
- у објектима постојећих котловница (или у истим или сусједним објектима) инсталирају се топлотне станице, које се прикључују на постојећу топоводну мрежу и преузимају улогу постојећих котловница,
- све подстанице се вежу на градску вреловодну мрежу, која ће радити у температурном режиму 130/70 °C,
- топлотна енергија за снабдијевање свих потрошача (стамбено-пословних и индустријских) производиће се у централној котловници - топлани,
- при изградњи вањске вреловодне и топоводне мреже користиће се начин полагања цјевовода какав најбоље одговара условима терена. При томе треба имати у виду релативно висок ниво подземних вода на подручју града,
- при пројектовању и изградњи унутрашњих инсталација треба тежити ка увођењу таквих система гријања, који омогућавају мјерење потрошње топлотне енергије у сваком стану.

8.2.Топлотни биланс (план)

Планирана стамбена насеља се такође прикључују на градски топлификациони систем. Након изградње ових нових насеља укупни топлотни биланс града (рачунајући објекте који би се прикључили на систем) се процјењује на 165 MW.

8.3.Топлотни извори

Сви потрошачи топлоте ће се снабдијевати топлотном енергијом из једног топлотног

извора (Градске топлане). Локација топлане је уцртана на графичком прилогу. При избору локације аутори су уважили све еколошке, саобраћајне, сигурносне, техничко-технолошке и друге захтјеве. Да ли ће се у Градској топлани производити само топлотна енергија или топлотна и електрична заједно (у комбинованом процесу) одлучиће се касније, на основу детаљне анализе енергетских прилика у Дистрикту. Врста енергента, који ће се користити у топлани, биће накнадно одређена након детаљних техно-економских анализа.

8.4. Дистрибутивна мрежа:

8.4.1. Вреловодна мрежа

Диспозиција вреловодне мреже је приказана на графичком прилогу. Као што се на прилогу види, све постојеће котловнице се замјењују топлотним станицама, које се затим прикључују на градску вреловодну мрежу.

Планиран је рад вреловодне мреже у температурном режиму 130/73 °C.

При избору начина полагања мреже неопходно је користити савремене технике и технологије у складу са европским стандардима и нормама (EN - 253, EN - 448 итд).

8.4.2. Топловодна мрежа

За развод топле воде од топлотних станица до потрошача користиће се постојећа топоводна мрежа. За даљи развој ове мреже требало би такође користити савременија рјешења. Рад топоводне мреже је планиран у температурном режиму 90/70 °C.

8.4.3. Топлотне станице

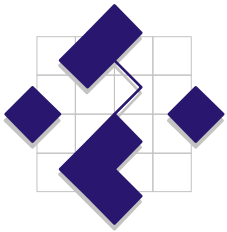
Предложен је индиректни начин прикључења потрошача на градску вреловодну мрежу, ради чега топлотне станице имају измјењиваче топлоте. При избору топлотне шеме типске топлотне станице требао би користити савременија рјешења (нпр. пакетне топлотне станице).

8.4.4. Кућне инсталације

При избору система централног гријања треба тежити ка таквим системима којима се осигурава поуздана регулација температуре загријаваног простора као и могућност штедње и рационалне потрошње топлотне енергије код сваког појединачног потрошача.

8.5. Гасификација

Просторним планом Републике Српске предвиђена је гасификација њеног сјеверног дијела (Сембрија, Посавина, Лијевче-поље, Кнеж-поље). Реализација овог пројекта је већ у току, а њиме је предвиђена изградња магистралног гасовода од Прњавора Мачванског (мјесто прикључења на гасоводни систем Србије) до Новог Града (са главним мјерно-регулационим станицама на улазу у све градове) те изградња дистрибутивних система у свим градовима.

Просторним планом Дистрикта резервисан је коридор за „пролаз“ магистралног гасовода и сличне енергетске инфраструктуре, ширине 120 m, као и простор за лоцирање главне мјерно-регулационе станице за град Брчко.

У оквиру овога плана у потпуности је испоштовано рјешење дато у Просторном плану Брчко Дистрикта. У споменутом коридору могуће је положити гасовод и сличне енергетске објекте (нафтовод, продуктовод и сл.) а коначна траса појединих објеката биће дефинисана планским документима нижег реда (Регулациони планови и Урбанистичко-технички услови).

Дистрибутивну гасну мрежу и локацију мјерно-регулационих станица у самом граду треба дефинисати Студијом гасификације Дистрикта Брчко, а рјешења која ће понудити Студија уграђивати у планове нижег реда.

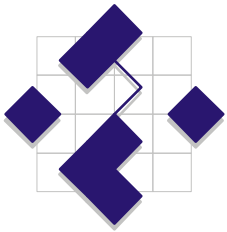
VI ЖИВОТНА СРЕДИНА

Свака привредна експанзија и урбанизација неминовно са собом носе опасности по животну средину и њену деградацију.

Да би се обезбиједио адекватан квалитет животне средине у једној урбаној цјелини неопходно је спровести низ конкретних мјера заштите да би се већ постојећи квалитет одржао или да би се постојећа деградација довела на ниво одрживог.

Међу те мјере могу се сврстати: правно-нормативне мјере, техничко-технолошке, просторно-планске, економске итд., а њихове смјернице би се заснивале у:

- доношењем општих нормативно-правних аката Брчко дистрикта о заштити и унапређењу животне средине у складу са важећим законским прописима, као и програми заштите те поступци и активности, као и критеријуми понашања, а у вези са тим санкциони поступци у случају непоштовања закона;
- израда катастра загађивача и стално ажурирање од стране надлежних при чему је нарочито важно установљивање мјерних пунктова загађивања и услова праћења загађивања;
- забрана и ограничење градње објеката који су потенцијални загађивачи у зонама становања, друштвених, туристичко-рекреативних, просвјетних и других центара активности;
- прилагођавање техничких и производних процеса у индустрији захтјевима и условима заштите од загађења животне средине, како се штетни утицаји не би ширили на околину;
- уградњу, контролу употребе и одржавања инсталација и уређаја за пречишћавање загађених отпадних гасова и вода;
- изградња централне јединице за пречишћавање индустријских и комуналних отпадних вода;
- изградња сепаратног канализационог система и обезбјеђење прикључка на централну јединицу за пречишћавање на цијелом урбаном подручју насеља Брчко;
- правилан избор локације нарочито производних и непроизводних објеката уз поштовање мезо и микроклиматских карактеристика простора;
- формирање санитарних заштитних зона око планиране градске топлане те енергана и главних саобраћајница, при чему ширина заштитних зона зависи од степена могућег загађења;

УРБАНИСТИЧКИ ЗАВОД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, а. д. БАЊА ЛУКА

Ж.Р. 571010000026157 код Комерцијална Банка а.д.; Ж.Р. 551001-00012392-04 код Нова Бањалучка Банка а.д.; Основни суд Бања Лука, регистарски уложак 1-345-00, МБ. 1101790; Дјелатност 74.200; ПИБ 401013220009; ЈИБ 4401013220009; Уписани улог 2.128.077 КМ

- савременим агротехничким мјерама, употребу пестицида, хербицида и вјештачких ђубрива довести у ниво потрошње која ће задовољавати, како потребе у пољопривреди, тако и стандарде у заштити животне средине;
- успостављањем ефикасног система прикупљања чврстог отпада који би функционисао на што већем простору урбаног подручја, а самим тим опслуживао већи број становника;
- извршити санацију привремене депоније на простору индустријске зоне;
- урадити локални акциони план заштите животне средине којим се дефинишу конкретне активности у смислу заштите вода, ваздуха, земљишта и управљања чврстим отпадом;
- мјере фискалне политике, издвајања доприноса из цијене производа и услуга, накнада за коришћење грађевинског земљишта, као и финансирања из новчаних накнада и казни за емитовање штетних продуката преко или у животну средину (из ових извора ће се обезбиједити прибављање материјалних средстава потребних за остаривање циљева заштите и унапређења животне средине).

Спровођење ових и других мјера утицаће на смањење ризика и спречавање загађивања и деградације животне средине, као и на подизање постојећег квалитета животне средине, што ће се одразити и на подизање квалитета живљења уопште.

Заштита земљишта

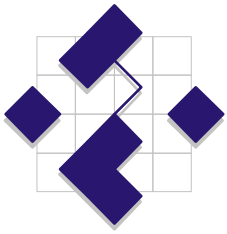
Деградација земљишта може бити посљедица природних и антропогених чинилаца. Узроци антропогене деградације земљишта овог подручја су: биолошки, хемиски и механички утицаји.

Хемијска деградација настаје услед хемијских загађивача који доспијевају у земљу као резултат загађивања ваздуха и ацидификације земље индустријског загађивања водотока, комуналних и пољопривредних отпадних вода, као и неадекватног одлагања чврстог отпада.

Деградација и загађивање земљишта највише је изражена код пољопривредног и грађевинског земљишта, као и при таложењу аероседимената и депоновању отпадака.

Заштита пољопривредног, затим грађевинског и осталог неплодног земљишта ће се постићи спровођењем сљедећих мјера:

- законским регулисањем и заустављањем процеса бесправне градње објеката и тиме заузимања пољопривредног земљишта,
- стручном примјеном пестицида и минералних ђубрива и строгом контролом њихове употребе од стране стручних служби умањиће се њихова штетна дејства на измјене хемијског састава тла;
- регулисањем септичких јама градитељским захватима смањиће се опасност од потенцијалног загађивања тла и подземних вода;
- регулисањем отпадних вода свих загађивача са циљем спречавања промјене хемизма тла и продирања загађивача у подземље;
- одговарајућим техничко-технолошким рјешењима у котларницама (уградњом пречистача отпадних гасова и чађи), реконструкцијом саобраћајне мреже и регулацијом саобраћаја смањиће се аерозагађење, као и таложење чврстих материја из ваздуха на тле;

- извршити регулацију водотока са циљем спречавања плављења околног земљишта.

Уклањање чврстог отпада

С циљем збрињавања чврстог отпада насталог у индустрији, као и комуналног отпада битно је да се у складу са одговарајућим општим и градским прописима уреде све депоније чврстог материјала (угља, пијеска, различитог индустријског отпада, кућног смећа и друго), а нарочито треба да постоји посебан третман опасних материја и анималних остатака.

У складу са "PHARE" пројектом - Стратегија управљања чврстим отпадом у БиХ", рађеним под покровитељством Европске уније, предложени су одређени макролокалитети на нивоу мултицентара у оквиру којих би се организовале санитарне регионалне мултиопштинске депоније.

План прикупљања и депоновања чврстог отпада предвидјети у складу са Планом прикупљања и депоновања чврстог отпада те Просторним планом Брчко дистрикта те ниво покривености урбаног подручја подићи са 60 % на 90 %.

Предузети потребне мјере у смислу набавке и постављања потребног броја предвиђених контејнера запремине 1.1 м³ за прикупљање чврстог отпада, као и одговарајућих посуда за прикупљање чврстог отпада који се може рециклирати. Извршити санацију дивљих депонија као и спријечити настајање нових.

Заштита ваздуха

Основна проблематика код самог планирања намјене површина и извора полутаната је моментално непостојање система управљања квалитетом ваздуха, односно јединствени мониторинг на основу којег се може не само закључити стање квалитета него и управљати са њим, како на подручју овог обухвата, тако и на подручју цијеле територије Дистрикта.

Сагледавањем једног таквог система, потреба које постоје у њему и само лоцирање загађивача би било адекватније, чиме би се обезбиједио још већи квалитет животне средине.

У фази планирања објеката и лоцирања загађивача ваздуха водило се рачуна о адекватној намјени простора која ће моћи обезбиједити адекватан квалитет ваздуха једног савременог урбаног подручја.

Овај урбанистичким план треба бити обухваћен јединственим системом топлификације.

Детаљна анализа топлификационог система и његове организације може се сагледати из посебног дијела који се бавио овом проблематиком, који је обухватио све природне захтјеве и који се налази у овом урбанистичком плану.

Сва постројења која имају намјену обезбјеђења топлотне енергије морају бити у складу са законским прописима и регулативама која прописују начин функционисања тих постројења и условима под којима она могу функционисати. Присуство полутаната на овом урбанистичком плану потиче, углавном од саме диспозиције загађујућих елемената, котларница у саставу појединих привредних субјеката, индивидуалних ложишта и издувних гасова аутомобила са градских саобраћајница.

Са циљем заштите ваздуха неопходо је спровести сљедеће мјере:

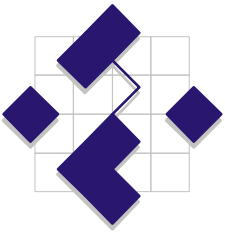
- као гориво за загријевање користити комбинацију: природног гаса, мазута, са спецификованим садржајем сумпора;
- реконструкцију саобраћајне мреже, као и изналагање и реализацију архитектонских, грађевинских и хортикултурних рјешења између саобраћајница, стамбених и радних зона и објеката;
- вршити контролу возила на техничком прегледу сагласно прописима о безбједности саобраћаја у односу на дозвољене количине издувних гасова;
- с циљем боље контроле квалитета ваздуха (имисија), неопходно је направити катастар загађивача, подручја који треба динамички обнављати;
- успоставити мониторинг квалитета ваздуха за праћење основних загађујућих материја (SO и чађ, таложне материје, суспендоване честице, NOx и CO), на читавом урбаном подручју;
- повремено мјерити карактеристичне загађујуће материје из саобраћаја;
- повремено мјерити специфичне загађујуће материје из индустријских и других производних објеката који потенцијално угрожавају ваздух;
- предвидјети максимално озељењавање слободних површина, како јавно, тако и око окућница индивидуалних стамбених објеката;
- за заштиту од индивидуалних гасова, прашине и буке из саобраћаја приликом пројектовања и извођења саобраћајница предвидјети заштитне дрвореде и друге видове чврстих баријера (заштита од буке);
- не смије се дозволити да третман чврстог отпада се обавља спаљивањем при чему ће доћи до емисије штетних гасова који настају сагорјевањем тог отпада;
- обезбјеђење комуналне хигијене;
- успоставити систем даљинског гријања у урбаном дијелу изградњом градске топлане у складу са законским прописима и другим актима са циљем елиминисања негативних утицаја планиране топлане на животну средину.

Заштита вода

Вода је један од основних природних елемената без којег је немогуће замислити живот на земљи. Учествује у процесу кружења материје у природи, биолошки је активна, односно добар је растварач, има велику способност апсорпције, како хемијских супстанци, тако и различитих облика неорганских материја те на основу ових само наведених особина може се донијети и закључак да је такву материју тешко и штитити.

На подручју обухвата овог урбанистичког плана предузеле су се одређене мјере у погледу заштите вода и то би био онај минимум који би се требао испунити да би се испунили захтјеви заштите животне средине прописани, како законским регулативама, тако и свјетским стандардима и прописима.

Једна урбана средина попут ове захтијева обједињавање система за водоснабдијевање и увођење сепарационог комуналног система, чија су рјешења и дата овим урбанистичким планом.

Под сепарационим системом се подразумева одвајање отпадних од падавинских вода које подразумева и праћење њиховог састава.

Одвођење отпадних вода треба да буде покривено канализационом мрежом, односно централним градским канализационим системом те прикључењем на планирану централну јединицу за пречишћавање који укључује и системе и уређаје за пречишћавање.

Одвођење падавинских вода обављаће се преко одговарајућих канала који ће бити саставни дио канализационе мреже, а који морају обезбиједити најкраћи пут одвођења падавинских вода од планираних објеката.

Посебну пажњу треба посветити заштити малих водотока Близна, Дубоки поток, Цигански поток и Брка, а основни вид њихове заштите на нивоу овог плана огледа се у уређењу, спречавању недозвољеног одлагања отпада те стварање што повољнијег амбијента.

Заштита ријеке Саве ће се постићи изградњом централне јединице за пречишћавање те примјеном најбољих могућих технологија приликом процеса рада «Луке Брчко».

VII СИСТЕМ ЗЕЛЕНИХ ПОВРШИНА

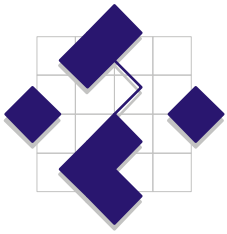
Зелене површине, односно њихово уређење као компонента урбанизације насеља, имају изванредан значај у животу и раду људи па им је потребно дати третман битне инфраструктурне компоненте. Такође, у оквиру индустријских зона зелене површине имају двојак значај и то: заштита околног простора од негативних утицаја технолошких процеса који се одвијају у оквиру поменутих зона и формирање пријатног амбијента за кориснике овог простора уз неспорну позитивну функцију у контексту санитарно-хигијенских услова, амбијенталног осмишљавања својим естетско-декоративним изгледом и регулације микроклимата.

Систем зеленила сваког града представља комплекс просторно повезаних градских и приградских зелених површина свих категорија са одређеном функцијом и намјеном. Неопходно је водити рачуна да се у урбанистичкој концепцији успостави складан однос између архитектонско-грађевинских објеката и зелених површина, а такође, интерполација постојећег зеленила на истим принципима хармоничног јединства.

Подручје обухвата у пејзажном смислу има велику вриједност и потенцијал у контексту постојања пријатног амбијента за живот и рад локалног становништва.

Планским рјешењем задржан је постојећи пејзажни контекст у смислу задржавања амбијента посавске равнице са пољопривредним пејзажима, воћњацима, ливадама и гајевима, углавном храста лужњака и граба, неправилно распоређеним у простору. Развој насеља дефинисан је одрживошћу између планираних садржаја и очувања укупног постојећег здравог животног амбијента.

Класификација зелених површина је једини начин њихове систематизације у зависности од карактера коришћења, анализираће се категорије зелених површина, како по њиховој припадности, подјели групе, тако и по важности у оквиру сваке групе. Подјела је сљедећа:

1. Зелене површине јавног коришћења
2. Зелене површине ограниченог коришћења
3. Зелене површине специјалне намјене
4. Шуме и шумска земљишта
5. Остале зелене површине
6. Зелене површине јавног коришћења

1.1. Градски паркови

Градски парк је најважнији елемент система зеленила, значајан и као мјесто свакодневног одмора и неопходан када је у питању функција задовољења еколошких параметара у урбаним срединама.

Паркови истовремено представљају чворне тачке читавог система зеленила јер су међусобно и са осталим категоријама зеленила повезани дрворедима.

За локацију парка и зелених скверова предвиђени су они простори и дијелови градског ткива који се карактеришу повољним природним условима и присуством постојећих зелених засада, земљиштем погодним за дендроматеријал, воденим површинама и слично, а који не захтијевају спровођење скувих припремих техничких радова.

Будући да су то простори најчешће оивичени саобраћајницама, неопходно је од биљног фонда користити дрвеће волуминозних и разведених крошњи, са богатом лисном масом (платан, јавор, липа и друго). Граничне дијелове према саобраћајницама треба третирати садњом нижег дрвећа и грмља, којима се обезбјеђује компактна зелена завјеса, а садњом трајница и цвјетница обезбјеђује естетски доживљај.

Градски парк је сувише девастиран. Осим оскудног дендроматеријала остали садржаји не постоје.

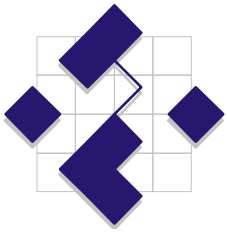
Потребно је извршити реконструкцију парка и осмислити га свим неопходним парковским елементима.

1.2. Скверови и тргови

Скверови су лоцирани око јавних и административних објеката на саобраћајницама и градским улицама. Релативно су добро композиционо осмишљени дрвећем високог бонитета и декоративност. Мапи је број, а посебно их нема у зонама индивидуалног становања гдје би имали вишеструку функцију.

На самом Тргу испред хотела "Посавина" зеленило је изузетно лијепо са врло ријетким врстама и споменик је природне вриједности.

1.3. Дрвореди

Да би се улога везивања свих сегмената градског пејзажа те циљеви заштите и поправљања лошег утицаја саобраћај на околину посредством зеленог медијума могли успјешно ријешити, треба оцијенити двије основне категорије проблема:

- услове под којим вегетација уз саобраћајнице мора обављати функцију заштите, а према томе извршити избор и врсту биљног материјала,
- својства вегетације, односно избор врста чија својства користе заштити.

Историјски и урбанистички град Брчко нема традицију подизања дрвореда, што представља проблем у везивању свих сегмената градског пејзажа, а и умањује могућност накнадних интервенција у том смислу. Једини добро обликован дрворед, старости већој од 80 година. Дуго неодржаван, захтијева озбиљне интервенције, на неким мјестима попуњавање одраслијим садницама. У Улици Хасана Агановића Тача налази се дрворед калемљеног јасена. Тај би дрворед свакако требало сачувати, а стаблима која су притијешњена асфалтом треба отворити околни простор, да би се обезбиједили квалитетни животни услови.

Код даљег планирања неопходно је формирати, тамо гдје је могуће, " зелене траке ", а тамо гдје та могућност не постоји препоручујемо отварање великих простора за групације стабала (решетке са системом за прихрану и залијевање стабала), које би преузеле функцију дрвореда и на тај начин повезале постојеће зелене просторе у граду.

Овим урбанистичким планом, локација на Булевару мира, на којој се налазе квалитетна и вриједна стабла терцијарног реликта ГИНКА (*Ginko Biloba*), планира се ставити под заштиту са циљем очувања ове ријетке и угрожене врсте.

2. Зелене површине ограниченог коришћења

2.1. Спортски паркови

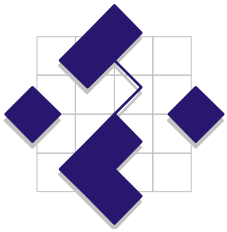
Ови паркови намијењени су активностима физичке културе и спорта и град данас располаже са неколико недовољно пејзажно осмишљених и врло мапо спортских садржаја. Најзначајнији парк је Фицибајер површине 41 - 41 ха. Лоциран је на обали Саве, предност ове локације у томе што са водених површина долази чист ваздух са својим специфичним утицајем на приобалну микроклиму.

Будући да је узводно од насеља и индустријске зоне и потребно је у том правцу спојити са заштитним појасом и водозаштитним зеленилом да би формирали јединствен систем и обезбиједили еколошко биолошку ефективност нивоа озелењености по нормативима за активну рекреацију 11,25 м/становника.

2.2. Слободне површине школских комплекса

Школско двориште представља просторно-архитектонски, естетски и функционално-педагошки објекат. Због тога уређење и одржавање школских дворишта захтијева специфичан приступ.

Општа оцјена за сва школска дворишта у Брчком је да власници немају изграђен и одговоран однос према свом спољном простору. У односу на број ученика, основне школе немају довољно спољног простора да би оствариле све потребне функције, као што су спортске активности, учионице у слободном простору, мањи ботанички и зоо

вртови и слично.

Зеленило око школских објеката не одговара свом задатку малим бројем стаблашица и без композиционе структуре.

Није се водило рачуна да треба задовољити двије функције: стручно огледно и фискултурно рекреативно. Неопходно је гдје техничке могућности дозвољавају, интерполирати зеленило и ријешити ове недостатке.

Због тога препоручујемо израду пројеката за пејзажно уређење тих простора, да би остварили функцију коју имају као дио васпитне установе, али и допринијели квалитету градског пејзажа у цјелини.

2.3. Зелене површине здравствених установа

Ова је категорија зелених површина затвореног типа у својој функцији веома специфична. Основна функција коју зеленило мора остварити када су у питању здравствене установе, посебно болнице, је заштитна, а затим естетска.

Зграда - Медицински центар, као и парк који је окружује, потичу из аустроугарског периода и слиједи стандарде те епохе. У том смислу посебно су вриједна стабла дивљеог кестена, мада је обликовно парк изгубио првобитни склад, који би се малим интервенцијама могао вратити, а то би значило појачавање његове заштитне функције. С обзиром на вриједност парка, потребно је направити пројекат за његову ревитализацију, чија вриједност се не би потрошила у смислу повећања његовог квалитета само у болничком кругу него би знатно оплеменио шири градски простор. С обзиром да се налази између двије прометне саобраћајнице, улагање у освјежење поменутог парка, знатно би повећало степен његовог еколошког утицаја јер би се већи проценат загађења и буке успијевао да амортизује.

С обзиром на већ изречен став о оскудној вегетацији у граду Брчко и већ дате приједлоге о стварању система зеленила, парк Медицинског центра, може бити један од комплекса који квалитетно може да убрза тај процес.

2.4. Зелене површине на подручју стамбених заједница

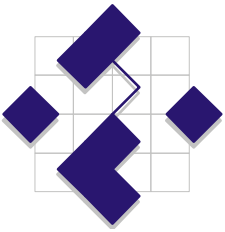
Зелене површине стамбених заједница и блокова су саставни су дио система зеленила и у балансу градских зелених површина оне заузимају водеће мјесто.

У зони индивидуалног становања, уз претпоставку да ће се задржати постојећи фонд зеленила неопходно је успоставити везе са осталим сегментима зеленила у градском ткиву.

У обавезу власника се ставља декоративно уређење предбаште, односно дијела према улици, док се у дијелу иза кућа може формирати воћњак, башта и сл., што правилним распоредом уз одређене хортикултурне детаље може имати висок декоративни израз.

2.4.1. Блоковско зеленило

Под овом категоријом зелених површина подразумијевају се уређени и неуређени простори око друштвених стамбених објеката. Такве површине у Брчком процентуално су мале, у односу на површине окућница индивидуалних стамбених објеката. Оно што је карактеристично за ове просторе је да су у склопу изградње објеката изграђене као

организоване зелене површине (мада пропорционално мале у односу на број станара). Како постоји могућност да се тако изграђене површине вежу за постојеће слободне површине, код даљег планирања препоручујемо уношење потребних садржаја за одмор и рекреацију да би се, на тај начин, створила функционална рекреативна цјелина.

Из тих разлога је уређење насеља не само културни и естетски задатак већ прије свега социјални па је постојећи фонд дендроматеријала одлична матрица за даљу надградњу.

2.5. Зелене површине индустријских зона

Спољни простор индустријских зона треба посматрати првенствено у контексту примјене санационих мјера ради обезбјеђења еколошке заштите. Парковско-обликовна компонента уређења слиједи као посљедица афирмације претходне.

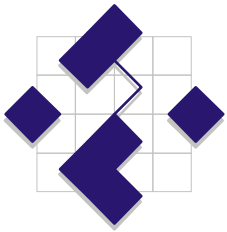
Увидом у постојеће стање, јасно је да је највећи дио изграђених зелених површина у индустријским зонама Брчког новијег датума, али не слиједи савремене стандарде. Код таквих објеката зеленило првенствено мора обезбиједити функцију еколошке заштите што, готово без изузетка, у овим просторима није постигнуто, поготово што је и шири простор еколошки веома сиромашан.

Због свега горе наведеног предлажемо израду идејних рјешења спољног уређења која би ријешила сљедећа питања:

- у примјени биљног материјала који би учествовао у оплемењивању тих простора (узимајући у обзир величину могућих онечишћења, изазваних функционисањем погона), треба се одлучити за врсте које се истичу већим степеном резистентности (као што су: липа, платан, клен, мљеч, црвени храст и друге),
- гдје год постоји могућност, на великим асфалтним површинама отворити, зелене површине" да би се повезале са већ постојећим и повећале иначе сиромашан биљни фонд цијелог простора;
- зеленим појасом око погона извести систем компактних зелених завјеса, чији ће састав и висина зависити од степена загађености фабричког круга с једне стране и околног простора с друге стране;
- на просторима за складиштење сировина обезбиједити да се, садњом одговарајуће зелене масе, закљони технолошки прљав простор;
- саобраћајно-манипулативне просторе треба максимално оплеменити дрворедним дрвећем компактних и волуминозних крошњи;
- постојећи квалитетан биљни фонд сачувати;
- нескладне и трошне објекте, гдје год је могуће, "маскирати" вегетацијом (пузавице, живе ограде и слично);
- у склопу зелених површина (на просторним површинама травњака) планирати вртно-техничке и неке садржаје рекреације и забаве.

Приликом израде урбанистичке документације нижег реда нарочиту пажњу посветити унутрашњем уређењу индустријских кругова. Ту се прије свега мисли на нафтни терминал, гдје се очекује већи промет возила и присуство нафтних испарења па је

неопходно подизање већих четинарских насада.

Приликом избора врста поменутог дендрофонда користити хидрофилне врсте четинара отпорне на специфичне полутанте конкретних индустријских кругова.

Минимална површина уређеног зеленила у виду дендронасада у оквиру индустријских парцела треба да буде 15%.

3. Зелене површине специјалне намјене

3.1. Водозаштитно зеленило

У рационалном коришћењу и заштити водених површина и токова једна од главних мјера је регулисање њиховог протока.

Водозаштитна вегетација има улогу "биошипова" или биолошког армирања тла. Она утиче на то да земљиште интензивније упија падавине, а спорије отиче до водотока чиме се отклањају поплаве.

Зелене површине дуж ријеке Саве, Брке и мањих потока предвиђене су с циљем регулисања водног режима и обезбјеђења високог нивоа уређења приобалних површина.

Водећи рачуна да питање великих ријека, као што је Сава одређене количином воде средњих и мањих водотока, значи да се треба посветити пажња њиховој заштити. Одсуство водозаштитних појасева код мањих текућица (Брка, Кукавица ...) води ка томе да ниво воде у току љета врло опада и да обрастају воденом вегетацијом, а обале подлијежу подлокавању, одроњавању и осипању.

Ширина водозаштитног појаса око водене површине зависи од саме површине воде. Појас од воденог тока до почетка водозаштитних засада не треба да буде мањи од 10 м него га треба задржати под травним покривачем, а на плавним дијеловима са високим нивоом подземне воде или пак са плитким слојем стајаће воде у једном дијелу године.

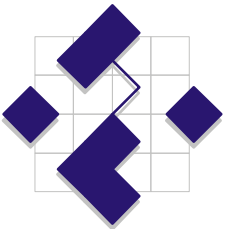
Неопходно је предвидјети садњу хидрофилних врста.

3.2. Зелене површине дуж саобраћајница

Под оваом категоријом зеленила подразумевају се сви насади биљака који се налазе дуж улица између грађевинских линија и ивица коловоза. Они представљају костур у основу зеленила јер повезују све сегменте система и у исто вријеме чине јединствен систем са ванградским зеленим површинама.

Добро укупноновано улично зеленило омогућава продирање свјежих ваздушних маса из ванградских простора и већих површина градског зеленила у све дијелове града.

На тај начин директно и индиректно утиче на побољшање микроклиматских услова у цјелини. У исто вријеме смањује честице прашине, чађи и осталих аерозагађења и јачину буке. Пошто улично зеленило, а првенствено дрвореди нису довољно заступљени, треба планирати нове дрвореди на свим профилима улица, гдје постоје техничке могућности. Постојећи планирани дрвореди везивни су елементи осталих централних јавних зелених површина (парк, трг, рекреација и слично), са периферијом до уже заштитне зоне.

С обзиром да град Брчко има солидан фонд зеленила чију суштину чине индивидуални вртови, а караткер изграђеног простора чини нискоспратност стамбених јединица, а будући да и сама ширина улица диктира садњу дрвореда, предвиђају се средње високе листопадне врсте.

3.3. Зелене површине сакралног карактера

У ову категорију зеленила спадају гробља, мезарја и "паркови тишине" и даље припадају категорији зеленила специјалне намјене. На подручју Брчког у границама урбанистичког плана данас постоји више гробља и мезарја.

Гробља и мезарја која су попуњена, с обзиром да више нису активна треба задржати као "паркове тишине".

Ове површине треба окружити појасом заштитног зеленила према контактним просторима.

Постојећа гробља која су активна потребно је допунити пратећим садржајима сходно конфесији којој припадају и нарочито формирати зелени заштитни појас, како из функционалних, тако и из естетског разлога.

Овим планом предвиђене су и локације нових гробља и мезарја, при чему се код избора локације водило рачуна о природним условима (географским, едафским, хидролошким, климатским, биотичким), створеним условима (демографским, социјалним) и посебним условима.

Нормативи за изградњу гробља 01-02 ха на 1000 становника

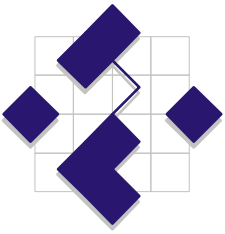
4. Шуме и шумска земљишта

Под шумским земљиштем се сматрају сва она земљишта прекривена шумском вегетацијом, као што су стабла у комбинацији са мање-више ниским растињем, природног поријекла или засађена, у било којем степену развоја. Такође, шумска земљишта су и она земљишта која имају висок потенцијал да постану шумско земљиште, уколико би таква намјена била рационалнија од постојеће.

Према еколошко – вегетационој рејонизацији БиХ, предметно подручје припада ПРЕЛАЗНО ИЛИРСКО-МЕЗИЈСКОЈ области, односно доњедринском подручју. Заузима сјевероисточни дио БиХ и припада подручју са карактеристичном континенталном климом. На падавине у вегетационом периоду отпада око 55% годишњих падавина, а однос падавина и потенцијалне евапотранспирације је веома неповољан, (око 0.82). Вегетациони период траје од 190 – 210 дана.

Са геоморфолошког становишта ово подручје је представљено алувијалном равни са типовима земљишта из одјељења аутоморфних и хидроморфних, чинећи самосталне ареале и земљишне комбинације.

Реална шумска вегетација представљена је састојинама храста лужњака и обичног граба (*Carpino betuli-Quercetum roboris*), који су распоређени мозаично у зависности од орографско-едафских и антропогених утицаја.

Наиме, прекомјерне индустријске сјече у прошлости, каламитети инсеката и гљива, опадање нивоа подземних вода услед подизања насипа, условили су нестајање храстових стабала, тако да данас доста ових шума имају изглед грабових шикара. Мање површине припадају зоналној фитоценози врба и топола са пољским јасеном на рецентним флувисолима и карактеристичним за стално влажне енклаве уз обале водотока.

Покрај естетских ове састојине имају и изузетну заштитну функцију земљишта од испирања и одношења воденим токовима.

На простору обухвата, шуме и шумска земљишта су, углавном са правом власништва, са просјечном залихом дрвне масе која износи 100 м³/ха.

Шумама и шумским земљиштем, на подручју обухвата, управља Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду Владе Брчко дистрикта.

Шуме у зонама урбаних средина имају велики позитиван утицај на животну средину становништва због значајног заштитног и регулаторног утицаја на цијели екосистем. Стога је газдовању шумама око насеља, у контексту прије свега, узгоја и заштите, потребно посветити посебну пажњу.

Као основни циљеви који се односе на уређивање шума у подручју обухвата сматрају се:

- заштита, нега и коришћење шума,
- очување постојећег биодиверзитета,
- хидрогеолошка заштита простора,
- унапређење биоekoлошке функционалности.

Смањење шумских површина вршити само у случају:

- промјене врсте дрвећа, састојинских облика шуме, подизање плантажа или објеката који служе шумској производњи (расадници, шумски путеви, шумске просјеке, грађевински објекти у шумарству, ловни објекти).
- ако се шумско земљиште због општег интереса има привести другој култури.

Власници шумских земљишта у истима морају вршити слjedeће активности са циљем:

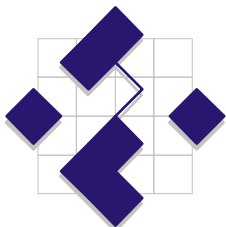
- побољшања састава шума,
- нормализацију производње дрвне масе,
- подстицања природног обнављања,
- повећања продуктивности.

Посебно је потребно извршити заштиту шума и шумских земљишта, чија је функција и та да штити стамбене објекте, путеве и остале објекте од јавног интереса.

5. Остале зелене површине

Партизанско гробље, спомен-паркови као један од градских урбаних елемената, јесу и дио градског пејзажа.

Партизанско гробље у Брчком у обликовном и просторном смислу је било

најосмишљенији дио градског пејзажа. Сада је потпуно запуштено и девастирано, као и споменик и због тога је неопходно израдити детаљан програм ревитализације цијелог комплекса. Вриједно је напоменути да је, и поред очигледне небриге, сачуван добар дио вриједног биљног материјала, који би се брзо могао довести у одговарајуће стање. Стога, чак уколико се у догледно вријеме не буде приступило санацији споменичког дијела комплекса, предлажемо да се парковски садржаји обликују, а квалитетним мјерама његе вегетација освјежи, јер она има непроцјењиву вриједност у систему зеленила Брчког.

Табела 1

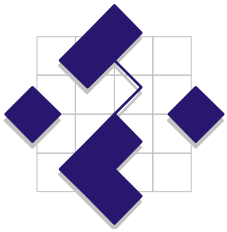
Приказ површина према класификацији зелених површина

	Назив површине	Површина у ха
1	Шуме и шумско земљиште	492.76
2	Зелене површине јавног коришћења	12.68
3	Зелене површине ограниченог коришћења	68.57
4	Зелене површине специјалне намјене	412.72
5	Зелене површине сакралног карактера	56.63
	Укупно (ха)	1 043.36

Од укупне површине обухвата, 18% простора је представљено зеленим површинама, а с обзиром да је за ово подручје пољопривреда доминантна и егзистенцијална дјелатност, може се констатовати задовољавајући однос.

Закључци

1. Будући да у пејзажном обликовању није било осмишљеног и континуираног процеса, код даљег планирања неопходно је све сегменте градског пвсажа повезати међу собом те даље, помоћу заштитних појасева, за пољопривредно земљиште, воћарске и шумске комплексе.
2. Градски јавни простор обогатити објектима вртне архитектуре (тргови, скверови, велике "зелене касете") вишег степена обраде (пејзажно-техничка партерна ограда, интерполација скулптуре, елемената воде и сличних мотива вишег умјетничког утиска).
3. Због недостатка градских дрвореда неопходно је урбанистичко планирања нових гдје год за то постоји могућност, као и формирање зелених простора тамо гдје за дрвореде нема услова.
4. Школска дворишта обогатити потребним садржајима за спортске активности, учионицама у слободном простору, малим ботаничким и зоо вртovima и другим.
5. Зелене површине здравствених установа довести у функцију рекреативног лијечења болесника.
6. Израдити идејна рјешења пејзажног уређења за зелене површине индустријских зона у којима би посебан акценат требало дати заштитним појасевима.
7. За водотокове Брке и Саве кроз Брчко израдити студије које би ријешиле питање пречишћавања вода, уређење комплекса око њих и повезивање у заједничку рекреативну зону.
8. Функционално повезивање простора намијењених рекреацији (шеталиштима на обалама Саве и Брке).

НАПОМЕНА: У овом елаборату нисмо се бавили детаљном валоризацијом појединачних елемената јер би то био предмет валоризационе основе за израду регулационих планова.

VIII ВАЛОРИЗАЦИЈА КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА

Користећи најновија сазнања и искуства градова код нас и у свијету на плану заштите историјских подручја, јавља се потреба да се усагласи савремени приступ заштити постојећих урбаних цјелина и нова схватања архитектуре и урбанизма.

Правилан однос према споменичким цјелинама, односно савремене идеје о њиховој заштити већ је својим ставовима обухватала Атинска повеља (1931.), да би посебно поглавље посветила томе Венецијанска (1964.), те Амстердамска декларација (1976.) и Варшавска конвенција (1976.), али заправо тек су на Тринаестом конгресу Међународне уније архитеката у Регуу 1978. године биле јасно дефинисане.

Том приликом донесена Повеља «Machu Picchu», подвлачи потребу поштовања историјског континуитета изградње средина гдје свака зграда за себе не може бити изоловани објекат, него саставни елемент континуитета који тражи контакт са осталим елементима, да би заокружила свој властити изглед.

Нагласак на континуитету урбаног ткива темељи се на поновној интеграцији грађевине са градом и пејзажом. Полазећи од поставки Повеље у којој се каже да је неопходно дјеловање у области конзервације и ревитализације, тако да се историјско језгро и архитектонски објекти вежу за развојне процесе града, долази се до закључка да је то једино могуће рјешење њихове судбине. Њихова регенерација је могућа, али у обиму цијелог градског организма и то не само оних служби које се баве заштитом, него првенствено оних који се баве урбанизмом.

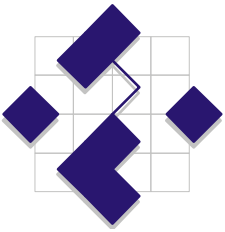
Тако урбанистички приступ добија на важности, а најопштија искуства доказују, да се судбина историјских подручја рјешава у првом реду на пољу урбанизма узетог у цјелини.

Очување историјских подручја је сложен задатак, посебно оних која су дугим процесом деградације изгубила дио свог идентитета.

Циљ ревитализације је истицање сваке вриједности, природних елемената, карактеристика архитектуре и стила, не само појединачних примјерака неке старе епохе него и оних новијег датума, као значајних елемената градитељско-урбанистичког континуитета.

Судећи према историјским изворима и грађи може се закључити да се Брчко развијало од насеља уз скелу на Сави у XVI вијеку до модерног европског трговачког центра у XIX и XX вијеку. Историјски ток, уз географске посебности које су диктирале и привредну оријентацију, одређивао је основне урбанистичке карактеристике града. Може се слободно рећи да су историјско урбано језгро Брчког и његове најрепрезентативније грађевине заправо директан одраз, овдје укратко описаних, историјских прилика, трговачке оријентације у привреди града и заслуга економске моћи и европски изграђеног укуса грађанског staleжа.

Методолошки приступ обради задатка

Рекогносцирање, евидентирање и анализа простора и објеката, уз претходно изучавање архивских докумената и историјске грађе, техничке и фотодокументације, геодетских карата и планова била је основа за методолошки приступ обраде овог комплексног задатка. На основу тога извршена је хронолошка идентификација свих вриједних објеката, што је приказано картом - хронолошка припадност. Утврђене су сљедеће временске дистанце:

- 1) објекти изграђени до 1882. године;
- 2) објекти изграђени од 1882. -1918. године;
- 3) објекти изграђени од 1918. -1945. године;
- 4) објекти изграђени после 1945. године.

1) Објекти изграђени до 1882. године

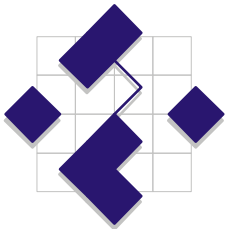
Ова временска дистанца односи се на вријеме прије доласка Аустроугарске, прецизније прије геодетског снимања које је аустроугарска власт извршила у Босни и Херцеговини у периоду између 1880. и 1884. године, а које је за град Брчко извршено 1882. године.

На том снимку, званом "аустројска карта", видљива је урбанистичка структура и објекти настали прије аустроугарске окупације или за прве четири године нове власти.

При поређењу глобалне савремене урбанистичке слике Брчког са стањем на "аустројској карти", уочљиво је да је град умногоме задржао основне форме још из предаустројског времена. С обзиром да Брчко никад није имало форму медијевалног утврђеног града, то ни његово градско језгро није обликовано као град унутар зидина, већ је настајало око ушћа Брке у Саву и тако добијало љевкасту форму. У целокупној слици града значај оријентално-исламске традиције. Још средином и у другој половини XIX вијека, прије аустроугарске окупације, Брчко се трансформише према захтјевима новог, трговачко-пословног грађанског сталежа, прецизније речено, према потребама великих трговачких породица, на чије име су у грунтовницу уписани велики трговачко-пословни објекти уцртани на "аустројској карти". Правац уз десну обалу Брке до тог времена није био значајније изграђен. На лијевој обали Брке сачувала се донекле оријентална структура, у којој улица није дефинишући елеменат, већ елеменат који прати неправилно обликовано насеље. Тако на овом простору града сплет улица и данас понавља стање затечено 1882. године. Оне вијугају између објеката који слиједе морфологију терена, без ортогоналне шеме, не подлијежући геометријским правилима регулације. То су данашње улице Панте Пантелића, Ислахијет, Ризаха Штетића, Данила Киша, Суљагића сокак, Омербашића, Браће Требињчевића, Васифа Х. Зајчиревића и А. Бранка Шимића, при чему правац Улице Кантарџића прати ток Брке.

На десној обали Брке, на сјеверном дијелу овог потаза, у карту из 1889. уцртано је неколико објеката од дрвета или бондрука, од којих два изразито великих подужних габарита заузимају мјесто посљедњих стамбено-пословних зграда у Улици Коначко брдо. Нешто јужније на истом потезу, на мјесту великих стамбено-пословних објеката у данашњој Улици Босне сребрне, у »аустројску карту" су, такође уцртани објекти подружне диспозиције од бондрука. Данас нема трага неколицини зиданих објеката који су на геодетском снимку из 1882. године уцртани на простору данашњег занатског центра у Улици Коначко брдо те отприлике на простору данашњег Трга младих. Од осам масивних објеката унесених у »аустројској карти" на потезу Улице Коначко брдо

до данас се сачувало пет.

Потез паралелан са током ријеке Саве у источном дијелу историјског језгра Брчког, већ прије 1882. године, имао је модерне, европске урбанистичке обресе.

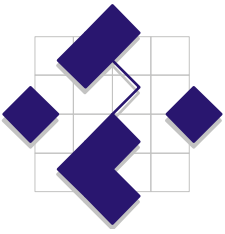
У "аустријску карту" уцртан је правац данашње Улице Вука Караџића већ тада изграђене масивним објектима, као и улица која на њу излазе под отприлике правим углом - Јеленке Воћкић, Посавске, Исидоре Секулић, Душана Васиљева и Мирослава Мике Антића. Наведане улице су заправо продори из главног правца (В.С.Караџића) према Сави. На источном дијелу овог простора на "аустријској карти" су уцртани правци данашњих улица Јована Дучића и Светог Саве, окомити на главни потез (В.С.Караџића) али са јужне стране. Они заокружују простор око православне цркве у чијој порти је објект парохиског дома. Правци данашњих улица Јеленке Воћкић и Мирослава Мике Антића (Младена Маглова) на аустријском геодетском снимку продужавају се јужно од раскрсница са правцем данашње Улице В.С.Караџића те заједно са поменутих потезима данашњих улица Дучићеве и Светог Саве чине отприлике ортогоналну мрежу, која се веже на правац данашњег Булевара мира. За разлику од сјеверног дијела овог простора, који је према документацији из 1882. године густо изграђен, јужни дио, као и читав правац данашњег Булевара мира сасвим су неизграђени. Мрежа улица на простору уз Саву уцртаних на карти из 1882. године, источно од православне цркве, дословно се поклапа са данашњом (улице Томе Максимовића, Јосипа Панчића, Илије Милосављевића - Коларца и Змај-Јове Јовановића) и показује, такође густу изграђеност, углавном објектима од бондрука.

Геодетски снимак из 1882. године потврђује да су прије ове године, а највјероватније средином или у трећој четвртини XIX вијека, већ били изграђени стамбено-пословни објекти у Улици В.С.Караџића те у Улици Исидоре Секулић, Улици Јеленке Воћкић, Улици Душана Васиљева, Дучићевој и Јована Скерлића. Ради се, углавном о објектима блоковске диспозиције, који излазе лицем на главни потез (В.С.Караџића), а крилима на бочне улице, формирајући тако унутрашње економско двориште у које се најчешће обезбјеђује улаз из два или из сва три крила зграде (Јеленке Воћкић, тј. В.С.Караџића, В.С.Караџића, односно Исидоре Секулић или В.С.Караџића. Сличну диспозицију са унутрашњим двориштима имају и угловнице - В.С.Караџића, као и масивна зграда у Улици Јеленке Воћкић.

У архитектонском смислу ради се, углавном о зградама мале спратности - то су висока приземља са подрумима, а стилски сви припадају еклектичком духу неоренесансе и неокласицизма. У овом градском простору, који се због искључиво српског власништва над поменутих објектима, уписиваним у грађевинску књигу након 1888. године и данас зове Српска варош, у преаустријском времену саграђено је и неколико објеката кубичних форми, са приземљем и спратом те четвоространим кровом. Уцртани су у карту из 1882. године на мјесту данашњих објеката у улицама Исидоре Секулић и В.С.Караџића. Диспозицију са "аустријског плана" понављају и приземнице у Улици Исидоре Секулић, Улици В.С.Караџића, Ј. Скерлића и Томе Максимовића те једносратница у Улици В.С.Караџића .

2) Објекти изграђени од 1882. до 1918. године

У аустроугарском периоду Брчко је доживјело трансформације које су га, од града претежно оријенталног концепта, у којем су се, додуше, већ у току XIX вијека јављали појединачни архитектонски европски облици и, у сјевероисточном дијелу града, ортогонална, европска урбанистичка шема улица, преобликовале у модеран градски

центар.

Парцелација простора је у аустријском периоду уочљиво другачија од претходне, оријенталне.

Богате парцеле, са кућама повученим с улица у дубину башти, замијењене су, у највећем дијелу града, густом грађевинском структуром објектима који се нижу у регулационој линији.

На тај начин обликовали су се ембрионални елементи будућих градских блокова, унутар којих је укрштање саобраћајница увијек наглашено угловним објектима, било еркером, било цилиндричним формама.

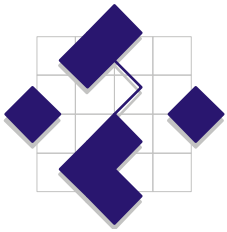
Настајање репрезентативних јавних објеката, као што су Вијећница или Хотел "Посавина" утицало је на формирање градског трга, будући да су архитектонском формом, габаритима или позицијом послужили као почетни елементи урбанизације. Изградња стамбено-пословних објеката или стамбених, породичних или јавних зграда, интензивно се одвијала у времену аустријске управе, што је још више поспјешивало градитељске активности у средишту града.

Мора се примјетити да у урбанистичком смислу Брчко није знатније измијенило физиономију интервенцијама у аустроугарском периоду. Уочава се интензивна градња до тада неизграђених потеза на десној обали Брке, посебно данашње Улице Босне сребрне и Булевара мира, док се приземна градња у дрвету и бондруку на потезу данашње Улице Коначко брдо замјењује масивним једносратницама пословно-стамбене намјене. Са тим у вези је и чврста изградња и коначно обликовање потеза данашњих улица Сафвет- бега Башагића и Абдулаха Буквице.

На лијевој обали Брке изградња у аустроугарском периоду прати затечену, неправилну мрежу улица, али објекти, до тада, углавном постављени слободно у парцели и окружени окућницом, излазе на линију улице и, наравно, доживљавају трансформацију из дрвених и бондрук система у масивне зидане конструкције са подрумом, приземљем и спратом.

Архитекти Грађевинског одјељења Земаљске владе граде у Брчком, као и у другим градовима Босне и Херцеговине, по узору на средњоевропске градове, аплицирају све историјске стилове. Примјењују неоренесансу, неокласицизам, али и сецесија напази мјесто у овој архитектури, како у декоративном, тако и у органском смислу. Жељу за прилогођавањем амбијенту ови архитекти задовољавају псеудомаварским маниром, да би потом уносили у своје пројекте и елементе наслијеђене архитектуре.

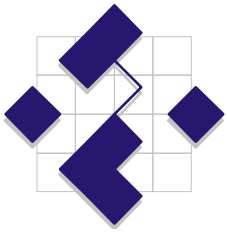
Зграду општинске болнице аустроугарске окупационе власти саградиле су према типском пројекту 1886. године, како је то било уобичајено, изван градског језгра, са пространим парковским окружењем. Хотел "Посавина" из 1891. године, великих габарита, са симетричном концепцијом у којој бочна крила спратом надвисују централни једносратни блок и годину дана млађа зграда Вијећнице, постављена у равни са "Посавином", сличних габарита и спратности, до краја су дефинисале сам центар града (на данашњем Тргу младих. Премда, настала готово истовремено, ова два здања сасвим су различитих стилских карактеристика - Хотел "Посавина" носи мирне, скромно украшене неоренесансне одлике, док је архитекта Витек Вијећницу пројектовао у кићеном псеудомаварском слогу. Ипак, невелики парк испред ова два репрезентативна здања заокружио је их је у компактну урбанистичку микроцјелину. Псеудомаварски стил примијењен је на још неким стамбеним зградама овог времена, као на примјер на објекту на углу улица Кантарџића и Мујдановача.

Међу најрепрезентативније примјере неоренесанских, необарокних и здања са елементима сецесионог украса на потезу данашњег Трга младих, која је у периоду између 1878. и 1918. године преузела функцију главне градске улице су: пословно-стамбени једносратни објект на броју 5, уписан у грађевинску 1918. године, зграда исте спратности и намјене, симетричне диспозиције са централним улазом, балконом и мансардним истаком, уписана у грађевинску 1888. године те угловница која дужом фасадом излази на Улицу Јеленке Вођкић, а бочним крилима на Булевар мира. Истих одлика су и приземница у Улици Ислахијет, уписана у грађевинску 1888. године, као и једносратница, уписана у грађевинску 1894. године. Једносратница на парној страни данашњег Трга младих (преко пута Хотела "Посавина"), чије је приземље сасвим огољело и девастирано накнадно избијеним отворима, а спрат у потпуности чува неоренесансни украс и ритам отвора, такође припада овом периоду. Објекти у истој улици би, према диспозицији, спратности, ритму отвора и траговима украса, такође могли припадати овом периоду, али су због значајних девастација изгубиле своју архитектонску вриједност и у урбанистичком смислу данас се могу валоризовати само као дио јединственог потеза пословног центра града.

У аустроугарском периоду у Српској вароши богате трговачке породице граде неколико нових репрезентативних објеката, углавном са архитектонским концептом и фасадним украсом у духу сецесије, уклапајући их у већ постојећу структуру улице изграђене прије 1882. године неоренесанским здањима пространих габарита. Свакако треба истаћи зграде у Улици Вука Караџића, власништво Ристе Параноса и Пере Уљаревића, судећи према стилу грађене почетком вијека, свакако на мјесту старијих здања, будући да је власништво уписано у грађевинску још 1888. године; неокласицистичка једносратница уписана у грађевинску 1888. године на име Алексе Цвијетића, приземница блоковске диспозиције чији се скромни неоренесансни украс сачувао само на фасади која излази на Улицу Исидоре Секулић, док је фасада приземнице, власништво Милеве Констатиновић из истог времена готово сасвим изгубила свој првобитни неоренесансни украс; приземница са поткровљем и богатом фасадном декорацијом, уписана у грађевинску 1888. године на име Љубомира Јефтића, као и приземница, власништво Нике Крсмановића; потез завршавају приземнице, прва са скромним класицистичким, а друга са богатим сецесијским украсом, уписане у грађевинску 1888. године на имена Косте Јовичића и Јована Јакшића (ова друга свакако је грађена касније, почетком XX вијека). Приземница са профилацијама на фасади и тријемом на стубовима у истој улици, уписана у грађевинску, такође 1888. године на име Николе Маринковића, вјероватно је из овог периода. У Улици Јеленке Вођкић уписано је у грађевинску на име Саве Ђеловића 1890. године здање које је до данас у потпуности сачувало своју китњасту сецесијску декорацију. Из овог периода су и угловница која излази на улице В.С.Караџића и Мирослава Мике Антића, са сачуваном декорацијом у штуку и оригиналном столаријом; приземница на углу улица В.С.Караџића и Светог Саве, уписана у грађевинску 1888. године на име Јове Укропине и двије приземне стамбене куће скромног украса у Улици Светог Саве.

Католичка црква у Брчком саграђена је 1883. године, на самом крају потеза на десној обали Брке еkleктичког духа, са асиметрично постављеним звоником. Приземни и једносратни објекти малих габарита, стилски недефинисани и углавном стамбено-пословне намјене који и данас, веома девастирани, окружују дуж два улична низа, простор католичке цркве, настајапи су вјероватно током аустроугарског периода и касније, будући да нису учртани у карту из 1882. године.

Аустроугарском периоду вјероватно припада и неколико вила слободно постављених на пространијим парцелама, ван ужег центра града. То је прије свега вила у Његошевој улици, разуђене приближно крстолике основе, са мансардама и фасадом која је на спрату украшена рустиком и флоралним мотивима (лист храста) око отвора, те само дјелимично сачуван сусједни објекат сличне фасадне декорације. Елементе сецесије у фасадној декорацији има и веома оштећена приземница у Улици Мирослава Крлеже, а овом периоду вјероватно припада и вила квадратне основе са мансардним прозорима и кровним украсима у истој улици. Највјероватније је из аустроугарског периода и данас напуштен и оштећен лонгитудинални објекат евангелистичке цркве, са фасадама украшеним плитким слијепим лучним нишама, у истој улици.

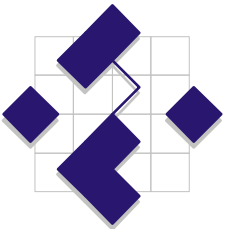
Премда не располажемо подацима о времену градње, на основу изразито неоренесанских стилских одлика, које уопште карактеришу архитектуру аустроугарског периода, могуће је претпоставити да је у овом времену саграђена и једносpratница на данашњем Булевару мира, са доста фасадног украса и балустрадом.

Вјероватно су (судећи по диспозицији и стилским одликама) из аустроугарског периода и стамбени објекти у Улици Клостерска и то приземна са мансардом и фасадом украшеном рустиком, приземница, са скромним украсом око отвора и хоризонталним вијенцем те са лучним оквирима око прозора и профилисаним кровним вијенцем. Велики једносpratни објекат у истој улици у којем је данас смјештен Радио Брчко дистрикта БиХ, кубичних габарита и четверосливног крова, са правилним ритмом правоугаоних прозора, без украса, својим изгледом, такође упућује на могућност настанка негдје у периоду аустроугарске окупације. На исти начин би вјероватно требало датирати и једносpratну зграду данашњег Хрватског културног центра «Напредак» на крају непарне стране Улице Босне сребрне. Појединачни објекти из аустроугарског периода, углавном стамбене намјене, малих габарита и приземни, без архитектонских амбиција и украса изузев кровних вијенаца и најједноставније профилације око отвора, сачували су се још понегдје изван ужег центра Брчког, као на примјер онај у Улици Јове Јовановића Змаја на чијој фасади се налази спомен-плоча која свједочи да је у овој приземници 1919. године одржана сједница Социјалдемократске радничке партије.

3) Објекти изграђени од 1918. до 1945. године

Структура града и његова урбана морфологија настале у периоду аустроугарске управе биће основа за цјелокупан даљи развој Брчког, посебно у времену између два свјетска рата. Овај период у историји урбанизма у Брчком није донио већих промјена у структури градске цјелине. Растер улица, тргова, паркова и градских четврти у Брчком није се у периоду између 1918. и 1945. године мијењао у односу на форме настале у претходном периоду. Најужи центар града, на данашњем Тргу младих добио је своју коначну физиономију градњом велике и раскошне необарокне угловнице која дужим дијелом излази на Трг, а краћим на Улицу Лазе Костића. Уписана у грађевинску књигу 1924. године, ова зграда, као и репрезентативни објекат до ње, на Тргу младих, постаће један од визуелних репера у средишту града и свакако допринијети коначном обликовању потеза данашње улице. Необарокна концепција ових палата није стилски потпуно чиста, будући да се у декорацији фасада појављују и елементи сецесије. У еклектичком, неоренесансном духу саграђена је 1923. године и зграда Трговачке академије у данашњем Булевару мира, великих габарита, монументална

двоспратница, одмјерене декорације. И у Српској вароши се у овом периоду гради поново здање у стилу с краја претходног вијека, као на примјер објекат китњасте сецесијске декорације у Улици Јеленке Воћкић, уписан у грунтовнику 1925. године на име Милке Уљаревих.

Појава неостилова, еклектицизма, у архитектури двадесетих и тридесетих година овог вијека је анахрона, а доминантан архитектонски израз ове епохе у развоју града Брчког ипак је дух баухауса, равне линије функционализма и модерне. Најљепши примјерци ове архитектуре налазе се у данашњем Булевару мира броју 10 и даље према истоку у истој улици данашња зграда Шумарије. Неколико стамбено-пословних зграда у духу модерне, инкорпорираних у низ главне трговачке улице формиране у аустроугарском периоду (данашња Улица Босне сребрне) се према стилским одликама, такође може датирати у период између два свјетска рата. Међу њима се по архитектонској вриједности истичу објекти. Симетрична стамбено-пословна зграда у овој улици на броју 24, стилски на размеђу између класичне диспозиције и ритма отвора истака и забата неокласицистичких фасада и сведеног равнолинијског украса функционализма, такође би се могла датирати у овај период. Готово истих одлика, али нешто масивнија и биће спратности (П + 2) је и стамбено-пословна зграда на Тргу младих (на углу са Улицом др Абдулаха Буквице).

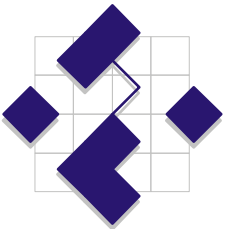
У овом периоду Брчко је добило и један монументалан сакрални објекат - цркву Успења Богородице, задужбину Јове Хаџи-Танацковића, трговца из Брчког, саграђену 1932. године, како изричито стоји у натпису уклесаном у лунету од бијелог мермера над западним порталом. То је једнобродна грађевина са полукружним олтаром, пресведена полуобличастим сводом, са високим звоником надвишеним елегантном куполом на западном прочељу. Грађена је опеком и малтерисана, фасаде су украшене плитким удвострученим или утрострученим полуобличастим нишама на подужним зидовима. На централном травеју су трифоре, на звонику окулуси, док су остали отвори на храму и на куполи звоника једноставни, издужени полуоблично завршени. Ова складна неовизантијска грађевина је данас реконструисана.

4) Објекти изграђени после 1945. године

У периоду од 1941. до 1995. године Брчко је дјелимично изгубило дио свог урбаног идентитета и сврстало се у ону групу градова код којих је дошло до дисконтинуитета у просторном и градитељском развоју. Уништавању историјских вриједности је допринио и онај приступ урбанизацији града који је, након II свјетског рата, подстицао бржу изградњу стамбених блокова и индустријализацију унутар градског подручја, без поштовања урбанистичке и архитектонске традиције. Брчко је прије Другог свјетског рата имало свега неколико стотина индустријских радника, углавном сезонских, запослених у двије циглане, двије пилане, једној фабрици шпирита, парном млину и погону Индустрије обуће "Бата". После 1945. године град је добио неколико погона дрвне индустрије, текстилни комбинат, нове млинове и силос, уљару, клаоницу, хладњачу.

Не треба изгубити из вида ни саобрајну важност Брчког, како за ријечни, тако и за жељезнички саобраћај. Сви наведени индустријски погони, те лука и жељезница, проузроковали су и пораст градског становништва и потребу за већом стамбеном градњом.

Глобално гледано, историјско језгро Брчког доживјело је послејератном изградњом релативно мали степен девастације.

Индустријски и саобраћајни објекти лоцирани су, углавном на источној и југоисточној периферији, а модерна стамбена насеља ницала су у тангентним зонама које се наслањају на старо градско средиште углавном по његовим јужним рубовима. Највећи дио објеката саграђених после 1945. године је умјерене спратности (до П + 4/5) те на тај начин не угрожавају основне визуре у градском језгру.

Ужи центар града, на десној обали Брке, обиљежен је нешто масовнијом приватном стамбеном градњом, са објектима мале спратности (углавном П + 1) са невеликим окућницама (примјер – Улица др Абдулаха Буквице). Ове куће су највјероватније само замијениле старије објекте на истим парцелама, будући да се у модерној урбанистичкој шеми тог дијела Брчког препознаје слободни, "меандрирани" сплет улица видљив на аустријској карти из 1882. године. Готово идентична у урбанистичком смислу су дешавања на лијевој обали Брке. На непарној страни Улице Коначко брдо, у залеђу приземница које прате историјски формиран низ улице, обликовао се сасвим непримјерен занатски центар, неправилног растера на платоу који се спушта према десној обали Брке.

У Српској вароши, у којој се још у предаустријској епохи формирала нека врста ортогоналне урбанистичке шеме, са објектима који су фасадом излазили на улицу и диспозицијом пратили њену линију, изградња после Другог свјетског рата довела је до неких поремећаја. На бројним парцелама (Улица Вука Караџића) новоизграђени објекти повучени су унутар парцеле и тако пореметили улични низ формиран још у другој половини XIX вијека. Најгрубља урбанистичка грешка у овој историјској зони је постављање два објекта великих габарита и спратности (П + 4) у иначе уједначен низ Улице Вука Караџића, на раскршћу са Улицом Младена Маглова.

Остали модерни објекти на простору који с југа тангира Српску варош не угрожавају значајније ни визуелно ни у концепцији простора старо језгро.

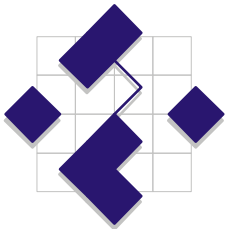
Некадашња унутрашња дворишта репрезентативних стамбено-пословних зграда на данашњем главном градском потезу - Трг младих - Улица Босне сребрне - постале су простор за неконтролисану градњу приземних објеката, киоска и других недефинисаних градитељских форми видљивих са правца Булевара мира.

Објекти великих неправилних габарита на Булевару мира - хотел, робна кућа, салон намјештаја - представљају модерно рјешење примјерено широкој саобраћајници уз коју су постављени у слободној диспозицији и својом ситуацијом и изгледом не угрожавају неколико објеката архитектонске и амбијенталне вриједности на парној страни овог булевара. Исто се може рећи и за зграду Владе Брчко дистрикта БиХ на сјеверном крају овог потеза, непосредно уз мост на Сави.

Неколико објеката интерполираних после 1945. године у Улици Босне сребрне својим ненаметљивим архитектонским изразом, малим габаритима и спратношћу не ремете овај историјски формиран улични низ. Посебно квалитетну интерполацију и у погледу диспозиције и према архитектонским одликама представља стамбено пословни објекат на Тргу младих који у једном дијелу има четири, а у другом шест етажа, у духу функционалне архитектуре, са коректним респектом према затеченим објектима и цјелокупној композицији Трга и његовој љевкастој форми.

Валоризација објеката

На основу анализе постојећег стања као и коришћења историјске грађе и фотодокументације извршена је валоризација простора и свих вриједних објеката. Унутар границе задатка утврђене су четири зоне заштите и извршена је валоризација са категоризацијом појединачних објеката. Тако су утврђене основне категорије:

- Објекти споменичких вриједности

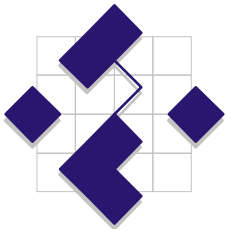
У ову категорију сврставају се они објекти за које је извршена валоризација, односно проглашење спомеником или дато рјешење о претходној заштити на основу његових историјских, архитектонских, стилских и других карактеристика:

1. Зграда Вијећнице, пројекат архитекте Витека из 1892. године

Објекти архитектонских вриједности

Ту су увршћени они објекти који представљају успјешна архитектонска остварења зрелијих стилских и пропорцијских односа као представници одређеног периода:

1. Објекат у Улици Вука Стефановића Караџића 2,
2. Објекат у Улици Вука Стефановића Караџића 4,
3. Објекат у Улици Вука Стефановића Караџића 6,
4. Објекат у Улици Вука Стефановића Караџића 11,
5. Објекат у Улици Вука Стефановића Караџића 13,
6. Објекат у Улици Вука Стефановића Караџића 10,
7. Објекат у Улици Вука Стефановића Караџића 12,
8. Објекат у Улици Вука Стефановића Караџића 16,
9. Објекат у Улици Вука Стефановића Караџића 18,
10. Објекат у Улици Вука Стефановића Караџића 20,
11. Објекат у Улици Вука Стефановића Караџића 22,
12. Објекат у Улици Вука Стефановића Караџића 24,
13. Објекат у Улици Вука Стефановића Караџића 31,
14. Хотел "Посавина" из 1891. године, Трг младих ,
15. Објекат у Улици Јеленке Воћкић 8,
16. Објекат у Улици Јеленке Воћкић 7,
17. Објекат у Улици Јеленке Воћкић 3,
18. Објекат у Улици Јеленке Воћкић 1,
19. Објекат у Улици Јована Дучића 2,
20. Објекат православне цркве у Улици Јована Дучића 6
21. Православна црква «Успења Богородице» у кругу фабрике намјештаја "Мајевица"
22. Зграда Трговачке академије (1923), Булевар мира 14,
23. Зграда Шумарије, Булевар мира,
24. Објекат на Булевару мира 32,
25. Објекат у Улици Ислахијет 8 ,
26. Прва пошта, Улица Ислахијет 9 на углу са Данила Киша,
27. Објекат у Улици Ислахијет 11 и 13,
28. Објекат у Улици Ислахијет број 1-објекат Дома младих ,
29. Објекат на углу Улице Кантарџића и Пере Марјана,
30. Објекат на Тргу младих, парна страна, П+1,
31. Објекат на Тргу младих, парна страна П+1
32. Објекат на Тргу младих, парна страна П+1
33. Објекат у Улици Босне сребрне 9,

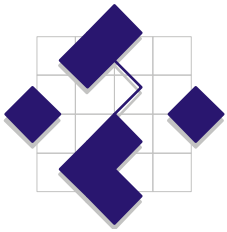

34. Објекат у Улици Босне сребрне 3,
35. Објекат на углу улица Босне сребрне и Лазе Костића,
36. Објекат на углу Трга младих и Лазе Костића,
37. Објекат у Улици Јове Јовановића Змаја 27,
38. Споменик српским добровољцима у Првом свјетском рату,
39. Земаљска банка, Улица Кантарџића 2,
40. Објекат у Улици Коначко брдо (бројеви од 2 до 8) и Сафвет-бега Башагића,
41. Објекат у Улици Коначко брдо 10,
42. Објекат у Улици Ризаха Штетића 34, угао са Улицом Мујдановача

Објекти амбијенталних вриједности

Представљају остварења карактеристична за одређено подручје или улице за које су дио идентитета са усклађеним основним карактеристикама (габарити, отвори, пропорције, материјали):

1. Објекат у Улици Коначко брдо 12,
1. Објекат у Улици Коначко брдо 14,
2. Објекат у Улици Коначко брдо 16,
3. Објекат у Улици Коначко брдо 23,
4. Објекат у Улици Коначко брдо 25,
5. Објекат у Улици Коначко брдо 27,
6. низ објеката у Улици Коначко брдо, од степеништа до шеталишта
7. Објекат у Улици Вука Стефановића Караџића 17,
8. Објекат у Улици Вука Стефановића Караџића 19,
9. Објекат у Улици Вука Стефановића Караџића 23 и 25,
10. Објекат у Улици Вука Стефановића Караџића 35,
11. Објекат у Улици Вука Стефановића Караџића 40,
12. Објекат у Улици Вука Стефановића Караџића 47,
13. Објекат у Улици Томе Максимовића 3,
14. Објекат у Улици Исидоре Секулић 1,
15. Објекат у Улици Исидоре Секулић 3,
16. Објекат у Улици Светог Саве 9,
17. Објекат у Улици Светог Саве 13,
18. Објекат у Улици Светог Саве 17,
19. Објекат у Улици Мирослава Мике Антића 1,
20. Католичка црква из 1883. године,
21. Општа болница из 1886. године,
22. Објекат у Улици Мусала 2,
23. Руждија, на углу улица Реиса Џемалудина Чаушевића и С.С. Крањчевића
24. Објекат на Тргу Пере Марјана,
25. Објекат на Тргу Пере Марјана,
26. Објекат на Тргу Пере Марјана,
27. Објекат у Улици Босне сребрне 23,
28. Објекат у Улици Босне сребрне 5-7,
29. Објекат у Улици Босне сребрне 4,
30. Објекат у Улици Босне сребрне,
31. Вила у Улици браће Ћускића,
32. Објекат у Улици браће Ћускића,
33. Евангелистичка црква у Мирослава Крлеже 43,
34. Објекат у Мирослава Крлеже 33,

УРБАНИСТИЧКИ ЗАВОД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, а. д. БАЊА ЛУКА

Ж.Р. 571010000026157 код Комерцијална Банка а.д.; Ж.Р. 551001-00012392-04 код Нова Бањалучка Банка а.д.; Основни суд Бања Лука, регистарски уложак 1-345-00, МБ. 1101790; Дјелатност 74.200; ПИБ 401013220009; ЈИБ 4401013220009; Уписани улог 2.128.077 КМ

35. Објекат у Улици Данила Киша 6-4,
36. Објекат у Улици Данила Киша 1,
37. Објекат на Булевару мира 20,
38. Објекат на Булевару мира 28,
48. Објекат на углу Булевару мира 30,
49. Објекат у Улици Клостерској 2, на углу са Босне сребрне 23,
50. Објекат у Улици Клостерској 14,
51. Објекат кубичног габарита са четверосливним кровом, П + 1, Ул. Клостерска 20 објекат Радио-Брчког,
52. Објекат у Улици др Абдулаха Буквице,
53. Објекат у Улици др Абдулаха Буквице,
54. Објекат у Улици др Абдулаха Буквице,
- 55.
56. Стамбено-пословна зграда на Тргу младих (на углу са Улицом др Абдулаха Буквице),
57. Објекат у Улици Сафвет-бега Башагића 2,
58. Објекат у Улици Ислахијет 2 ,
59. Објекат у Улици Ислахијет 4,
60. Објекат у Улици Ислахијет 3,
61. Објекат у Улици Ислахијет 5,
62. Објекат у Улици Ислахијет 5/1,
63. Објекат у Улици Ислахијет 5/2,
64. Објекат у Улици Ислахијет, ковачка радионица
65. Објекат у Улици Кантарџића 19,21,
66. Објекат у Улици Кантарџића 23,
67. Објекат у Улици Кантарџића 27,
68. Објекат у Улици Кантарџића 37,
69. Објекат у Улици Кантарџића 41,
70. Објекат у Улици Кантарџића 43,
71. Објекат у Улици Кантарџића 12.

Појединачни споменици:

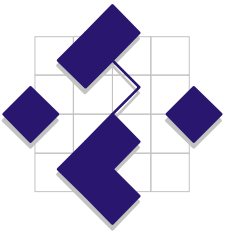
1. Џедид Бијела џамија,
2. Атик Савска џамија,
3. Хаџи-пашина џамија,
4. Дрвена џамија у Колобари,
5. Црква Успења Богородице,
6. Медреса.

Споменици и сомболи

Споменици и симболи, који су постављени на јавним површинама до 1992. године постављени су у складу са законом уз обавезу очувања њиховог аутентичног облика и садржаја и то:

Спомен-гробља

Спомен-гробље у Брчком,

Спомен-бисте у Брчком

У спомен-гробљу:

- Ахмета Кобића, Хасана Бурића, Мирка Филиповића и Пере Ћускића.

У граду Брчком:

- Милана Маринковића, Хариза Суљића и Ивице Ђермановића, у парку испред Хотела Гранд-Посавина;
- Бранка Кисића, испред зграде Владе Брчко дистрикта;
- Браце Салихоџића, испред зграде Шипада;
- Вељка Лукића-Курјака, у кругу Основног суда;
- Јеленке Воћкић, испред Прве основне школе;
- Тамаре Беговић, испред Четврте основне школе;
- Заима Мушановића, испред Треће основне школе;
- Борише Ковачевића, испред Економске школе;
- Милана Остојића-Шубаре, код «Интерплета».

Спомен-обилежја у Брчком:

- на ушћу Брке у Саву, обилежено паљење шлепера натоварених за Њемачку;
- на Савском мосту, обилежено стријељање Срба, Јевреја и других антифашиста;
- на кући Гојка Секулића у Улици Славка Башића, обилежено одржавање састанака Мјесног комитета КПЈ Брчко и одржавање везе са Среским и Обласним комитетом КПЈ, а да веза није откривена у току цијелог рата;
- на дијелу зграде у Улици Ј. Ј. Змаја, обилежено одржавање Друге конференције Социјалистичке радничке партије (комуниста) на којој су изабрани делегати за Други конгрес у Вуковару, а то су: Мехо Ахметовић, Михајло Хајдук и Филип Филиповић;
- у Грчици, спомен-обилежје браћи Ћускић.

- Објекти који су у нескладу са околином

У ову категорију сврставају се она остварења која одударају од простора габаритом, изгледом, материјалом и архитектуром. Ову категорију чине нови стамбени индивидуални објекти који су интерполирани у стара језгра, односно потезе улица, те дворишни објекти и гараже.

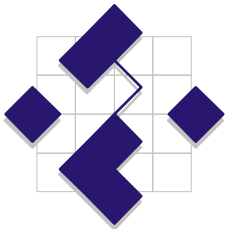
- Објекти који деградирају амбијент

Представљају насилне интервенције у простору, грубо га нарушавајући, разбијајући његов континуитет, силуету и изглед. Ову категорију чине нови велики стамбено-пословни објекти, недореченог модерног стила и израза, а који својом масом грубо нарушавају старо језгро и потезе улица, односно амбијент.

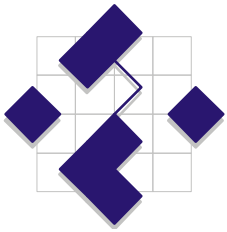
Од напријед наведених, објекти под заштитом (по редоследу са званичног сајта Комисије за очување националних споменика БиХ) су:

01. Амбијентална цјелина Српска варош

Локација - Брчко

02. Црква Успења Богородичиног
Локација - Брчко, Улица Јована Дучића
03. Дом младих
Локација - Брчко, Улица Ислахијет бр.1
04. Хотел Посавина
Локација - Брчко, Трг младих број 2
05. Кућа у улици
Локација - Брчко, Булевар мира број 32
06. Кућа у улици
Локација-Брчко, Улица Кантарџића број 55
07. Кућа у улици
Локација - Брчко, Ул. Мирослава Крлеже број 33
08. Објекат
Локација - Брчко, Ул. Ислахијет
09. Посавска банка
Локација - Брчко
10. Пословни објекат
Локација - Брчко, Булевар мира број 16
11. Пословни објекат
Локација - Брчко, Улица Босне сребрне 5-7
12. Главна пошта
Локација - Брчко, Улица Ислахијет број 9
13. Стамбени објекат
Локација - Брчко, Улица Мусала број 1
14. Стамбено-пословни објекат
Локација - Брчко, Трг младих
15. Стамбено-пословни објекат
Локација - Брчко, угао Улице Босне сребрне и Улице Лазе Костића
16. Стамбено-пословни објекат
Локација - Брчко, Улица Ризаха Штетића број 2
17. Стамбено-пословни објекат
Локација - Брчко, Ул. Ислахијет број 3
- 18.Трговачка академија

Локација - Брчко, Булевар мира број 14

19. Вила у Његошевој улици бр. 3
Локација - Брчко, Улица Његошева број 3

20. Земаљска банка
Локација - Брчко, Улица Кантарџића број 2

21. Зграда са мансардом
Локација – Брчко Трг младих

22. Зграда у Улици
Локација - Брчко, Улица Босне сребрне број 4

Објекти проглашени националним споменицима Бих у обухвату Плана

Комисија за очување националних споменика, на основу члана 5, став 4 Анекса 8 Опшег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини и члана 39, став 1 Пословника о раду Комисије за очување националних споменика, на сједници одржној од 6. до 10. јула 2004. године, донијела је Одлуку о проглашењу националних споменика БиХ, на простору Брчког.

- 1. Мјесто и остаци градитељске цјелине Савска (Атик) џамија у Брчком проглашава се националним спомеником Босне и Херцеговине,**
- 2. Историјска грађевина Вијећница у Брчком,**
- 3. Кућа Кочића у Брчком.**

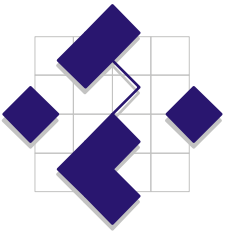
- 1. Мјесто и остаци градитељске цјелине Савска (Атик) џамија у Брчком проглашава се националним спомеником Босне и Херцеговине.**

Савска Атик џамија се налази у центру града, у архитектонској цјелини Коначког брда, Улица Браће Ћускића бр. 20. Ситуирана је у непосредној близини ушћа ријеке Брке у ријеку Саву, са десне стране пута који из града води према мосту на ријеци Сави који води у Републику Хрватску. Била је изграђена на земљишту означеном као к.ч. број 33/1 и 33/2, к.о. Брчко 1, власништво Меџлиса Исламске заједнице у Брчком, Брчко дистрикт БиХ, Босна и Херцеговина.

Историјски подаци

Брчко је у континуитету настањено од праисторије па све до данашњих дана. Као доказ овој тврдњи иду у прилог пронађени остаци римских гробница и предмета од стаклене пасте на мјесту око Атик џамије. Ти налази упућују на постојање људских станишта и у времену другог вијека нове ере. Међутим, никад није извршена њихова научна обрада, тако да је податке о Брчком у периоду скоро немогуће пронаћи. Као топоним Брчко се по први пут помиње по једном извору 1548. године (*Благо на путевима Југославије, 1983., стр. 274*), а по другом 1620. године, у једном од описа Босанског пашалука (1). Развој Брчког у периоду између 1620. и 1716. године био је интензивнији. Тада су саграђене двије јавне бање, једна кула, џамија и више

стамбених објеката (*Хаџимухамедовић, 1989.*).

У отоманском периоду Брчко се развило у пет насеља: Атик, Џедид, Варош, Каранфил и Колобара. Вријеме изградње месџида на мјесту најстарије Атик џамије није могуће с тачношћу утврдити, иако је познато да је постојала прије 1651. године. Осим ње, саграђене су у каснијем периоду још три џамије: Џедид џамија, Хаџипашина и Хаџидиздарова, од којих је посљедња срушена након Другог свјетског рата. Већ по самом имену Атик, што на турском значи стари, може да се закључи да је ријеч о најстаријој џамији у Брчком. Према неким подацима подигнута је још 1600. године (*Крешевљаковић, 1951.*). Првобитно је била направљена од дрвета и временом је проширивана, због повећања броја вјерника у граду. Непосредно уз џамију налазило се мезарје, које је прекопано приликом изградње брчанске зелене пијаце. На аустријском геодетском снимку из 1882. године, објекат џамије је уцртан заједно са радњама које су га окруживале са сјеверозападне и сјевероисточне стране. На јужном дијелу парцеле налазио се објекат непознате намјене, али се претпоставља да је то могао да буде мектеб. Приликом више реконструкција саобраћајница уз џамију, дошло је подизања њиховог нивоа, а самим тим и околних објеката, тако да објекат џамије изгледа као да је утонуо у терен.

Џамија је у цјелини срушена 17. јула 1992. године.

Опис добра

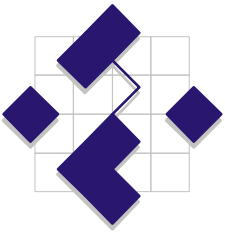
Савска - Атик џамија припадала је типу једнопросторних џамија наткривених четвороводним кровом. По неким својим карактеристикама, првенствено по концепцији простора и употреби грађевинским материјалима, била је врло слична Атик џамији у Бијељини и Чаршијској џамији у Тузли.

Спољне димензије џамије, мјерено на основу катастарског плана, износиле су 11,50 x 16,00 м. Са сјеверозападне стране објекта налазио се тријем димензија 11,50 x 4,50 м. Централни молитвени простор је имао квадратичну основу димензија 11,50 x 11,50 м.

Џамија је у цјелини била озидана комбинацијом цигле аустријског формата и камена. Дебљина зидова је износила најмање 100 цм. У посљедњој интервенцији из 1987. године зидови су са обје стране били омалтерисани продужним цементним малтером. *Улазни тријем* се састојао од три стуба квадратичног пресека, међусобно повезана луковима. Бочне стране су, такође биле повезане са централним дијелом објекта са по једним луком, који је имао ширину централног лука тријема. Стубови и лукови тријема су били изграђени од цигле аустријског формата и камена, као и зидови централног дијела објекта. Изнад тријема су се налазиле три мање куполе, које су биле омалтерисане и окречене у бијело. На тој површини није било никаквих сликаних декорација нити калиграфских натписа. Начин конструкције купола није познат (2).

Централни молитвени простор је заузимао површину од око 81 м². Џамија је имала махвил на који се приступало степеништем на коме се на висини од око 50 цм налазио мањи подест са кога се улазило у мунару. Махвил је био урађен од армираног бетона и био је ослоњен на спољње зидове објекта и два армирано бетонска стуба кружног пресека. Ограда махвила је била дрвена, са машински обрађеним елементима и накнадно бојена безбојним лаком.

Михрабска ниша је била утиснута у спољњи зид објекта. Са предње стране је из равни зида била избачена за око 20 цм. У горњем дијелу су се налазили украси у виду сталактита у седам хоризонталних појасева.

Мимбер је био урађен од чврстих грађевинских материјала, највјероватније камена. Лук који се налазио изнад улаза на мимбер је по пропорцији подсјећао на улазни лук тријема џамије.

Џамија је имала и ћурс који се налазио у сјевероисточном углу објекта. Био је, као и мимбер, изграђен од чврстих грађевинских материјала, споља омалтерисан. Горња плоча је била од бијелог мермера.

Карактеристика ове џамије је да је, као и Бијела џамија у Брчком, имала неку врсту подрумских просторија смјештених испод централног молитвеног простора, а које су служиле да спријече продор подземних вода у објекат. Конструктивни систем којим је овако велики распон био ријешен изворно се састојао највјероватније од система стубова и греда постављених у оба правца (3). Касније је ова конструкција замијењена бетонском (4).

Фасада џамије је била хоризонтално рашчлањена низом фасадних отвора и фасадним вијенцима. Први фасадни вијенац се налазио на половини висине зиданог дијела објекта, док је други био испод саме стрехе објекта.

Прозорски отвори су били постављени на свакој од фасада у два низа. Са фотографије џамије која је снимљена са Савског моста, видљиво је да су на сјевероисточној фасади била постављена по три прозора у обје зоне, док су се на југоисточној страни налазила два прозора у горњој зони. Прозорски отвори у доњој зони југоисточне стране нису видљиви због високе вегетације која заклања поглед на њу. Може се претпоставити да је југозападна страна била ријешена симетрично, као и сјевероисточна. Сјеверозападна - улазна фасада је имала по два прозорска отвора у обје зоне. Прозорски отвори су имали правоугаони облик и били су лучно завршени. Њихове димензије нису познате. Са спољне стране прозорских отвора је изведена декорација у малтеру.

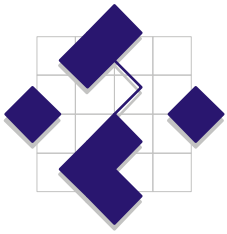
Мунара џамије је имала двије шерефе и била је озидана циглом аустријског формата, са спољне стране омалтерисана и обојена. Доњи дио мунаре имао је квадратичну основу, док је основа горњег дијела била осмостранична. Мунара је имала неколико нивоа са декорацијама, од којих се први налазио испод самог крова. Други низ се налазио испод шерефе, док је трећи био у средини тијела мунаре. Посљедњи ниво се налазио у нивоу стрехе и представљао је наставак кровног вијенца. Све декорације су биле изведене у малтеру и бојене другачијим тоном од основног тона фасаде (у овом случају зелена боја). Освјетљење је у степениште мунаре било доведено преко осам издужених, лучно завршених отвора. Ограда мунаре била је од кованог гвожђа.

Око џамије се налазио харем, чији је дио ексхумиран приликом изградње пијаци у Брчком. Приликом изградње саобраћајнице уз Саву 1990. године, било је могуће видјети да харем има више слојева и велики број врло старих утонулих нишана.

Џамија је у дворишту имала и бунар, дубок 6 - 7 м који је служио за узимање абдеста.

Досадашња законска заштита

Џамија се не налази на Привременој листи националних споменика, нити је неким ранијим актом била стављена под заштиту.

За џамију је дана 10. фебруара 2003. године од стране Центра за исламску архитектуру БиХ поднесена петиција, односно приједлог за доношење одлуке за проглашење националним спомеником.

Истраживачки и конзерваторско-рестаураторски радови

Посљедњи радови на рестаурацији џамије извршени су 1985. и 1987. године без пројекта и стручног надзирања службе заштите. Радове је одобрио Општински завод за урбанизам, геодетске и имовинско-правне послове Брчко, априла 1987. године. Том приликом је урађено :

- замијењен стари цријеп и извршено постављање новог,
- скинут стари малтер са фасаде и извршено поновно малтерисање,
- извршено уређење улазног дијела у објекат,
- замијењен лим на џамији и мунари.

Садашње стање добра

Џамија је у потпуности срушена 17. јула 1992. године.

Примјењујући Критеријуме за проглашење добара националним спомеником, Одлука је заснована на сљедећим критеријумима:

- временско одређење,
- историјска вриједност,
- симболичка вриједност,
- сакрална вриједности и
- традиционална вриједност.

2. Историјска грађевина Вијећница у Брчком

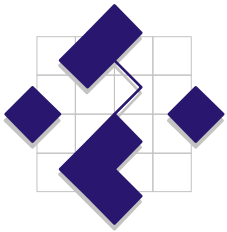
Успостављање аустроугарске власти за Брчко је значило бржи развој и снажан уплив европског начина живота и грађења. Будући да су границе на Сави окупацијом престале постојати, трговина је почела још јаче цвјетати, а то је значило и бржи напредак. На већ споменутом аустријском геодетском снимку, уочава се нови концепт организације града, са ортогонално постављеним градским улицама које замјењују спонтано обликоване цјелине насеља и вароши.

Оно што Брчко носи у својој слици дуговјеког града није надовезивање и упоредно постојање историјских слојева на уобичајен начин са додирним подручјима преклапања, него потпуно преклапање, мијешање, потирање старих слојева новијим и исправљање планских основа.

У градској матрици не могу се читати досљедности нити једног од присутних трагова, историјских праваца стварања слике града.

Град је и просторно и функционално био усмјерен на обе ријеке и од свог зачетка развијао се око ушћа. Докази о преклапању различитих планских основа упућују на стално нарушавање физичког континуитета, условљен посебним географским положајем.

С обзиром на неповољну истуреност на граници и важан геостратешки положај, бивале су честе провале и пустошења освајачких војски. С обзиром на несигурност географског положаја Брчко врло касно добија прве карактеристике градске

физиономије.

Градска вијећница налази се у архитектонској цјелини Градске вијећнице са парком. Границе ове цјелине протежу се Улицом Браће Ћускић, уз Коначко брдо, и завршавају се зградама Хотела Посавина и зградом Вијећнице. Ова два објекта представљају завршне структуре у слици града.

Окомити акценат у тој структури представљала је Савска џамија (Атик џамија) (3). На џамију се, уз брдо, настављала композиција улице - вароши, са низом радњи који својим пласманом наглашавају морфологију терена.

Првобитна градска матрица указује на постојање низа радњи између џамије и ријеке, али се тај простор временом, регулацијом тока ријеке Брке и просијецањем нових саобраћајница, изгубио. Радње који су се одржали до данас су приземни, са двоводним крововима, чије кровне плохе, са врло малим стрехама или без стреха, са кровним вијенцима, падају према улици.

Обрада продајних простора, њихова величина, положај према улици и међусобно надовезивање поновно говоре о јединству двију различитих, по много чему опречних, култура које се сусрећу на овим просторима. Просторни распоред и однос према функцији осликавају оријентални начин трговања - ситне мануфактурне производње. Архитектуралност објеката, чврста препознатљивост појединачних фасада, висине пословних простора, кровишта без стреха и обиље орнаментације и остале пластике на фасади осликавају европски начин мишљења и односа према грађевини.

Сликовита композиција радњи кулминира волуминозно раскошним и разведеним грађевинама Палате Палестина, Хотела Посавине и Вијећнице.

Ради се о грађевинама које представљају уклапање градитеља у европске архитектонске токове.

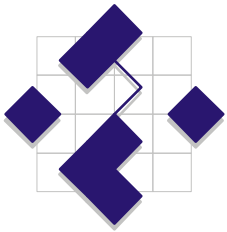
Палата Палестина је неоренесансна грађевина, грађена по принципу ренесанских палата са унутарњим двориштем, са трговином, занатима и угоститељством у приземљу, становањем на спрату. Хотел Посавина саграђен је 1891. године. С обзиром на обликовне особености и положај у граду може се сврстати у грађевине рађене у псеудомаурском маниру." (*Хаџимухамедовић 1989.*)

Изградња зграде Вијећнице у Брчком започела је 1890. године и сви радови на објекту завршени су 1892. године. Њена изградња трајала је укупно 14 мјесеци и осамнаест дана. Пројектант Вијећнице је Ћирил Метод Ивековић (4), који је од 1890. године радио као архитекта у Земаљској влади у Сарајеву.

Повјеравање посла службеном архитекти Земаљске владе, који ће касније пројектовати и Вијећницу у Сарајеву, довољно говори о значењу развоја Брчког у политици тадашњих власти. Чињеница да се у Брчком 1892. године завршава тако репрезентативан објекат градске куће, прије него што је у Сарајеву и почела његова изградња, и уз то га пројекује реномирани архитекта, говори у прилог стратегијском, политичком и трговачком значају Брчког у новој покрајини Аустроугарске монархије. Архитектонске вриједности објекта, његов значај у урбаном миљеу Брчког и у миљеу босанскохерцеговачке градитељске баштине, стилске особености, предодређују однос према том објекту као према споменику архитектуре (*Хаџимухамедовић, 1989.*)

2. Опис добра

Објекат Вијећнице у Брчком спада у једно од највриједнијих остварења изграђених у псеудомаурском маниру (5) у Босни и Херцеговини. Цијела композиција објекта компонована је по принципу строге симетрије са средишњим, јаче избаченим ризалитом и два мања угаона ризалита.

На овај начин, осим хоризонталне, присутна је и подјела површина фасаде по вертикалној оси. Пројектант Вијећнице Ђирил Ивековић овим принципом, осим симетрије као једне од одлика класичног градитељства или касније неоренесансе, сугерише уобичајену рашчлањеност габарита османско-турске архитектуре сложенијег програма, коју још више развија на објекту травничке медресе (*Курто, 127.*).

Основу објекта представља правилан правоугао димензија 37,50 x 14,45 м. Димензије бочних ризалита износе 5,00 x 5,00 м, док ширина средњег ризалита износи 11,20 м. Средњи ризалит је избачен 1,20 м из равни зида, док су бочни избачени по 45 цм. Средњи ризалит је по вертикали подијељен на три једнака појаса у чијим се осовинама налазе прозорски отвори, истовјетни прозорским отворима који се налазе на бочним ризалитима. Бочни ризалити су завршени кровом у виду потковичасте куполе.

Објект Вијећнице има сутеренске просторе, приземље и спрат.

У *сутерену* су изворно биле смјештене споредне просторије и оставе за огрев, оставе за домара, као и магацини за лампе и петролеј (6). Спољни улази у сутеренске просторије објекта су смјештени са сјеверне стране - из простора економског дворишта, док је унутрашња и топла веза остварена преко централног степеништа. У средини етаже налази се ходник, који се протеже у смјеру исток - запад.

Његова ширина износи 1,65 м. Просторије сутерена су засведене полуобличастим сводовима од опеке. Дебљина конструктивних зидова у сутерену је различита и креће се од 0,90 м у централном дијелу, до 0,70 м у осталим дијеловима објекта. Спољно освјетљење и провјетравање просторија сутерена омогућено је великим бројем прозорских отвора, од којих је већина (10) оријентисана на сјеверну, док је један мањи број (8) оријентиран на јужну страну. По један сутеренски прозор се налази са источне и западне стране објекта. Због нагиба терена, ниво сутерена се са сјеверне стране налази у нивоу околног терена.

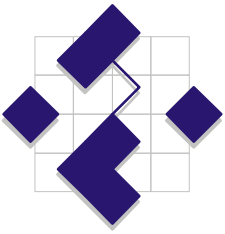
Приземље објекта се налази се на висини од приближно 2,50 м од нивоа терена, мјерено са његове јужне стране. Савлађивање ове висине на врло кратком простору омогућено је помоћу два степеништа од којег се прво налази ван објекта, док је друго смјештено одмах иза улазних врата у објекат.

Главна двокрако степениште са подестом се налази у централном дијелу објекта, и оријентисано је према дворишту (сјеверној страни). Укупна ширина степенишних кракова износи 4,00 м. Степениште је освјетљено спољном свјетлошћу која улази кроз прозорски отвор у виду трифоре, смјештене у висини првог спрата. Степенишни елементи су урађени од камена, док је ограда од кованог жељеза са дрвеним рукохватима.

Приступ бочним крилима зграде и осталим просторијама омогућен је централним коридором, који се, попут коридора у сутерену, протеже смјером исток - запад. Централни коридор је у овом случају ширине 1,90 м, због нешто мањих дебљина носивих зидова. Из централног коридора се улази у сваку од просторија Вијећнице. Поједине просторије су и међусобно повезане. Главне просторије објекта су оријентисане према југу, док споредне, укључујући кухињу, степениште, санитарне чворове и архивске просторије имају сјеверну оријентацију.

Спрат објекта Вијећнице има сличну организацију као и приземље. Централну просторију објекта представља сала за сједнице. Димензије сале износе 9,70 x 6,80 м. Зидови и стропна конструкција су украшени богатом цвијетном декорацијом, с тим што је строп осликан, док су по зидовима полијеplене тапете. Раван зида је подијељена са по четири вертикална полустуба. Пиластри су постављени на високу базу и завршени су једноставним капителом који придржава профилисани хоризонтални

вијенац просторије. Сала је потпођена дрвеним паркетом.

Комплетан објекат Вијећнице је озидан опеком аустријског формата и касније омалтерисан продужним цементним малтерем. Доње зоне приземља, које су у непосредној вези са тереном, урађене су каменом (до висине од 45 цм), док је остали дио омалтерисан.

Дебљине појединих зидова су различите: дебљина вањских зидова централног ризалита износи 0,75 м, док је дебљина зидова споредних ризалита 0,60 м. Преградни зидови су дебљина најчешће 0,30 и 0,45 м. Све профилације су изведене у фином цементном малтеру који је касније дотјеран уз помоћ профилисаних лимених шаблона и дрвених вођица.

Посебну вриједност објекта представља његова јужна фасада на снажно наглашеним хоризонталним утиском, наглашеним равномјерним низом прозора, јако наглашеним спратним вијенцима и опонашање алтернираних слојева камена и опеке у његовој обради. У средишњој осовини приземља објекта налази се главни портал са лучним завршетком, омеђен паром стубова и два пара полустубова постављених на високом постаменту који се стубасто увлаче у зидну масу објекта и то представља главни акценат јужне фасаде.

Стубови и полустубови су кружног пресјека и завршени су богато декорисаним капителима на које су ослоњене двије конзоле које додатно наглашавају главни улаз у објекат.

Ова композиција је завршена у висини спратног вијенца са два фрагмента у виду камених лопти постављених на постаменте. Ширина улазног портала износи 2,70 м. Са јужне стране објекта се налазе још два портала са завршетком у виду потковичастог лука. Ови портали нису наглашени нити декорисани попут главног портала. Њихова ширина износи 1,60 м.

Прозорски отвори приземља Вијећнице завршени су потковичастим луком са наизмјенично бојеним сегментима. Доње - парапетне зоне су декорисане геометријским мотивима са кружним медаљоном у средини композиције.

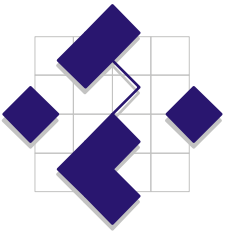
Објекат је по висини рашчлањен хоризонталним вијенцем, који фасаду дијели на горњи и доњи појас. Овај вијенац је декорисан само на дијелу који се налази изнад главног портала. Истоветна декорација је примијењена на завршном - кровном вијенцу објекта.

Горњи појас - спрат објекта, дјелује много лакше од приземљаа. На фасадном платну појављује се низ отвора у форми бифора са розетама. То је нарочито изражено на централном ризалиту, односно на мјесту на коме се налази главна сала Вијећнице. Геометријски орнамент у розетама често се сусреће у исламској архитектури на сјеверу Африке и на југу Шпаније. На бочним ризалитима розете су затворене - слијепе, а на централном ризалиту су отворене и застакљене разнобојним стаклом.

Док су на јужној фасади доњи и горњи прозори различити, на осталим фасадама је та разлика изгубљена, тако да се и наспрату, као и у приземљу објекта, јављају прозори са завршетком у виду преломљеног лука. На парапетним дијеловима фасаде приземља појављује се декорација са кружним медаљонима, док су на спрату декорације изведене у виду ромбова. На централном ризалиту, са сјеверне стране, се уз већ споменути трифору, кроз коју је остварено освјетљење стубишта, јављају и три правоугаона прозорска отвора којима је освјетљен простор тавана.

Објекат Вијећнице је завршен врло широким вијенцем изнад кога се налази јаче избачен кров и луковичасте куполе на угловима. Раније су на угаоним ризалитима, у зони широког вијенца, били постављени градски сатови (*Бжић, 1988*). Вијенци ризалита се разликују од вијенца осталог дијела објекта. По хоризонтали су подијељени у два појаса, доњи чини бесконачни низ биљних орнамената (у овом

случају стилизованих љиљана) док је горњи појас састављен од низа конзола које "придржавају јако наглашену стреху објекта. Сви ови декоративни елементи - луковичасте куполе изнад бочних ризалита, потковичасти лукови изнад прозора, бесконачни рељефни орнамент испод кровног вијенца - представљају препознатљиве елементе укупности израза грађевина рађених у псеудомаурском маниру у периоду историцизма у БиХ. Преузимају се најчешће према афинитету архитекте и то из различитих фаза развоја исламске умјетности и њених регионалних центара. Како је европски школованим архитектурама била најбоље позната сјеверноафричка и шпанска маурска архитектура, то су њени елементи и били највише заступљени (*Курто, стр. 36*).

Објекат Вијећнице је покривен поцинчаним лимом. На крову су уочљиви димњачки завршеци са великим и посебно декорисаним димњачким капама.

У току вођења истражног поступка за доношење одлуке о проглашењу добра националним спомеником, на темељу сонде урађене на јужној и источној фасади, установљено је да су поједини дијелови фасаде били боје терацоте.

Вијећница у Брчком представља изузетно успио примјер интерполирања једне монументалне грађевине аустроугарске архитектуре, а резултат таквог једног потеза не одише нескладом, диспропорцијом и непристајањем на законитости постојећег ткива. Слободни простор-парк испред Вијећнице и Хотела је постао неодвојиви дио амбијента (*Хаџимухамедовић, 1989.*).

2. Досадашња законска заштита

На Привременој листи националних споменика Комисије за очување националних споменика, Вијећница у Брчком је уписана под редним бројем 129.

3. Истраживачки и конзерваторско-рестаураторски радови

На објекту нису рађени никакви конзерваторско-рестаураторски радови, изузев радова техничког одржавања.

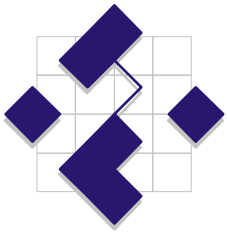
Осамдесетих година прошлог вијека извршени су кровопокривачки и радови на фасадама. Том приликом су употријебљене боје које ни по тону ни по осталим карактеристикама (састав боје) нису одговарале аутентичним бојама.

4. Садашње стање добра

Дана 10. децембра 2003. године извршен је увид у стање угроженог споменика Градске вијећнице у Брчком.

На лицу мјеста установљено је :

- спољна фасадна платна су тешко оштећена услед неповољних атмосферских утицаја и неодржавања објекта, односно непостојања исправног система одвода падавинске воде са крова објекта,
- оштећења су највећа на сјеверној страни објекта гдје је дошло до одвајања читавих плоха малтера заједно са бојеним слојем све до опеке,
- услед задржавања воде у малтеру ,дошло је до оштећења малтера у спојницама између опека, тако да је на појединим мјестима дошло до испадања одломљених комада опеке и осипања,
- на неколико мјеста су прозорски отвори потпуно разбијени и на њихово мјесто је постављена привремена заштита у виду пвц фолије, која је такође дотрајала,
- са сјеверне стране, гдје се налази улаз у сутерен објекта, налазе се врата која

се не закључавају и пред којима је смеће,

- кров је реконструисан,
- у ентеријеру је, у једној просторији библиотеке, на спрату, дошло до колапса међуспратне конструкције, тако да је комплетан под пропао у приземље,
- у ентеријеру су видљива оштећења настала дјеловањем влаге, а нарочито су видљива на строповима и горњим зонама зидова,
- у ентеријеру су, такође видљива оштећења у доњим парапетним зонама настала дјеловањем воде,
- цијели систем водовода, канализације, струје и гријања је у лошем стању и услед великих количина воде у зидовима постоји велика могућност да дође до пожара у објекту.

Примјењујући Критеријуме за проглашење добра националним споменицима, Одлука је утемељена на сљедећим критеријумима:

- Временско одређење (добра настала од праисторије до краја XX стољећа)
- Историјска вриједност (веза грађевине, цјелине или подручја са историјском личношћу или значајним догађајем у историји)
- Читљивост (документарна, научна, образовна вриједност)
- Свједочанство о одређеном типу, стилу или регионалном маниру
- Амбијентална вриједност:
  - однос облика према осталим дијеловима цјелине
  - значење у структури и слици града

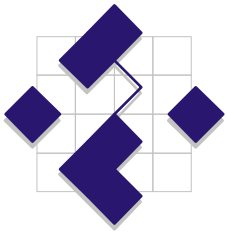
3. Кућа Кочића у Брчком

Стамбени објекат - Кућа Кочића, типолошки одговара аустроугарској вили. Грађена је у истом еклектичком и псеудомаурском изразу, као и Градска вијећница у Брчком по пројекту архитекте Александра Витека. (Према наводима др Неџада Бећиревића пројекат за Кућу Кочића је, такође израдио архитекта Александар Витек). Тај израз карактерише употреба богате орнаментике и декоративно - пластичних елемената на фасадама, за који су узор тражени најчешће на сјеверу Африке и у Шпанији маурског доба. Објекат је био завршен 1907. године и та година је исписана изнад улазних врата објекта.

То је слободностојећи објекат, чија југоисточна фасада има излаз на двориште. Основа стамбеног објекта Куће Кочића је правоуглог облика, димензија 12.00 x 14.30 м. Спратност је приземље и спрат.

Основни конструктивни елементи су зидови, а коришћени грађевински материјал је опека. Међуспратна конструкција је дрвена. Кров је четвороводни са класичном дрвеном конструкцијом, а покров је цријеп. Кров је стрмог нагиба. Зидови су грађени од опеке дебљине 50 цм, а завршна обрада је малтер. Степениште је камено док је степенишна ограда жељезна.

На фасади су видљиве изразите масивне плоче са наизмјенично постављеним свијетлим и тамним појасевима, што је карактеристично за готово све објекте еклектичког израза. Фасада је подужним кордон-вијенцем подијељена на два дијела - приземље и спрат. Једнодјелни дрвени прозорски отвори приземља су правоуглог облика са једнокрилним дрвеним прозорима и завршени су равним натпрозорником. Прозорски отвори на спрату завршавају се потковичастим луком, што представља чест елеменат псеудомаурског израза. Улазни портал се налази на средини југоисточне фасаде (улазна фасада према Улици Мусала). Са обје стране портала су симетрично постављени прозори приземља. Портал је правокутни, има двокрилна

дрвена врата од масивног дрвета и натсвјетло, а завршава се равним надвратником. Димензије портала су: ширина је 1.30 м, а висина 3.30 м.

Карактеристика еклектичког израза видљива је у примјени профилација око прозора и портала. Лукови изнад прозора спрата су у зидној равни, док се пластика и профилације око прозора појављују ван те равни. Са стране прозора су уочљиви мањи пиластри лучно завршени. Прозорски отвор, пиластри и профилација дјелују као цјелина. Фасадом преовладава симетрична подјела. Изнад улазног портала се налази балкон чија је носива конструкција од жељезних профила, а ограда је израђена од декоративног кованог жељеза.

Диспозиција станова је ријешена на начин карактеристичан за стамбене објекте тог времена. То су два четворособна стана који имају потпуно исту диспозицију. У собе и остале просторије се улази из ходника који нема природно освјетљење. Собе су окренуте према улици. Кухиња је била најважнија просторија.

Купатила се налазе уз степениште и то је било готово уобичајено да се водоводне и канализационе вертикале постављају уз зид од стубишта. Висина приземља износи 3.30 м, а висина спрата је 3.70 м. Подови су били дрвени, плафони и зидови су били малтерисани и бојени посном бојом. У кухињи и купатилу зидови су бојени масном бојом. У салону су рађени штукатурни елементи и декорације на зидовима и плафонима. Будући да се објекат сада налази у лошем стању, није могуће установити детаље ентеријера.

1. Досадашња законска заштита

Нема података да је објекат био заштићен или валоризован.

2. Истраживачки и конзерваторско-рестаураторски радови

Конзерваторско-рестаураторски радови нису вршени, изузев мањих поправки од стране корисника у унутрашњости и на крову.

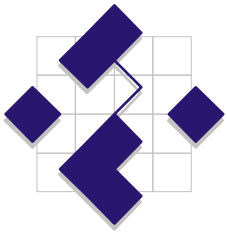
3. Садашње стање добра

Објекат је у лошем стању. До јануара 2001. године у објекту су била смјештена расељена лица, када је објекат враћен власнику. Кров објекта и олуци су оштећени, што је проузроковало пропадање зидова и конструкције услед временских утицаја. Малтер и пластичне зидне декорације су оштећене. На фасадама се само могу дјелимично видјети остаци декоративних елемената. Носива конструкција има велика оштећења, а кровна и међуспратна конструкција су дјелимично урушене.

Примјењујући Критеријуме за доношење одлуке о проглашењу добра националним спомеником (Службени гласник БиХ", бр. 33/02 и 15/03), Комисија је донијело одлуку као у диспозитиву.

Одлука је утемељена на сљедећим критеријумима:

- Временско одређење,
- Умјетничка и естетска вриједност
  - Пропорције,
  - Композиција,
  - Вриједност детаља,

- Читљивост
  - Свједочанство о одређеном типу, стилу или регионалном маниру
- Изворност
  - Облик и дизајн,
  - Материјал и садржај,
  - Положај и смјештај у простору.

Валоризација простора са категоризацијом

На основу прихваћене валоризације и категоризације простора и објеката која је дата у поглављу Методолошки приступ обраде задатка може се констатовати да постоје сљедеће категорије простора:

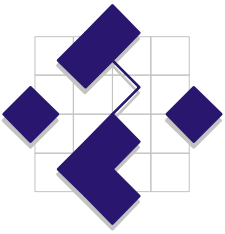
1. Прву категорију према нормативима методолошког приступа има простор око објеката Вјећнице и Хотела Посавина те дио Улице Босне сребрне и простор улица Ислахијет, Пане Пантелића и Хасана Агановића Тача.
2. Другу категорију имају сљедећи простори улица: наставак Улице Босне сребрне, Улице Коначко брдо, Сафвет-бег Башагића и десна страна Улице Хасана Агановића Тача, те простор Српске православне цркве Успеније Св. Богородице и Католичке цркве Срце Исусово.
3. Трећу категорију имају простори Улица В.С.Караџића, Улици Јеленке Вођкић, десна страна Булевара мира, простори око Улице Пере Марјана и старе Опште болнице.

Приједлог мјера заштите и ревитализације за објекте

- за објекте споменичких, архитектонских и амбијенталних вриједности извршити рестаурацију према аутентичној техничкој и фото документацији;
- за све интерполирана објекте који деградирају амбијент, приликом будућих интервенција тражити сагласност надлежне установе за простор Брчко дистрикта, за заштиту културно-историјског и природног наслеђа;
- код објеката који су сачували аутентичност све будуће интервенције ускладити са мјерама заштите уз сагласност надлежних институција за заштиту културно-историјског и природног наслеђа;
- уклонити доградње, гараже и шупе стварајући чиста затворена залеђа појединих блокова и објеката;
- извршити рестаурацију свих вриједних ограда, а реконструкцију оних које су нестале, односно изградити нове по угледу на постојеће зависно од амбијента гдје се оне налазе;
- нову градњу прилагодити постојећој структури настојећи постићи хомогеност у изгледу простора.

Зоне са мјерама заштите

Утврђују се сљедеће зоне заштите са мјерама:

1. прва зона заштите обухвата

У овој зони не дозвољава се нова градња осим рестаурације валоризованих вриједних објеката уз враћање њиховог аутентичног изгледа, а према архивској, фото и техничкој документацији те детаљних пројеката по условима заштите. Предвиђа се хортикултурно уређење са циљем да се врати некадашњи изглед овом простору. У првој зони заштите уклањају се објекти који су у колизији са изгледом тог простора.

Све интервенције у првој зони заштите захтијевају елаборат истраживања, детаљне мјере заштите, те сагласност надлежне установе за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Брчко дистрикта на пројектну документацију.

2. друга зона заштите обухвата

У овој зони заштите дозвољава се рестаурација вриједних објеката уз поштовање њиховог аутентичног изгледа, архитектонског склопа, диспозиције, конструкције и материјапа, те њихове примјерене ревитализације. У овој зони прописује се, такође уклањање свих непланских импровизованих рјешења која нарушавају изглед тог простора. Овим степеном заштите дозвољава се и нова изградња, али поштујући висине, габарит и опшу модуларну координацију са постојећом структуром, по систему интерполације (поштујући висине вијенаца постојећих вриједних објеката) те грађевинског материјапа, нагиба крова и кровни покривач.

Интервенције у другој зони заштите захтијевају мјере заштите и сагласност надлежне установе за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Брчко дистрикта на пројектну документацију.

3. трећа зона заштите обухвата

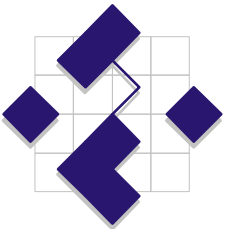
Трећа зона заштите обухвата све остале просторе. У овој зони поред рестаурације вриједних објеката и њихове ревитализације, те одређених интервенција прилагођавања појединих објеката амбијенту дозвољава се и нова градња са више слободног приступа, али и даље са поштовањем основних карактеристика околних простора као и визура и обезбјеђењем цјеловитости са осталим зонама. Нова градња у овој зони треба да тежи уједначености свих елемената структуре истичући вредније просторе.

Интервенције у трећој зони заштите захтијевају консултације са службом заштите.

Мјере заштите и ревитализације

На основу валоризације дате су мјере заштита за утврђене категорије појединих простора и за појединачне објекте. Мјере заштите за просторе утврђују се одређивањем сљедећих зона заштите:

- У првој зони заштите забрањује се било каква изградња објеката који су чинили идентитет тог простора на основу фотодокументације. У првој зони заштите уклањају се сви објекти који су у колизији са изгледом тог простора, врше се интервенције, мање и веће рестаурације објеката споменичког значаја, на основу проучавања и грађе те детаљних пројеката по условима заштите.

- Друга зона заштите односи се на просторе у којима се дозвољава рестаурација вриједних објеката уз поштовање њиховог аутентичног изгледа диспозиције, архитектонског склопа, конструкције и примјерене ревитализације. У овој зони, такође се пописује уклањање свих непланских импровизованих рјешења која нарушавају изглед тог простора. Овим степеном заштите дозвољава се и нова изградња, али поштујући висине, габарит и општу модуларну координацију са постојећом структуром интерполације, (поштујући висине вијенаца постојећих вриједних објеката) те грађевинског материјала, нагиба крова и кровни покривач.
- У трећој зони заштите поред рестаурације вриједних објеката и ревитализације, те одређених интервенција прилагођавања амбијенту дозвољава се и нова изградња уз поштовање габарита, висина, вијенаца постојећих вриједних објеката, нагиба крова и материјала природних карактеристика терена и постојеће структуре. Ту се, такође прописује уклањање оних објеката који грубо нарушавају амбијент.
- У четвртој зони заштите поред рестаурације и ревитализације вриједних објеката дозвољава се и нова градња са више слободног приступа, али и даље са поштовањем основних карактеристика околних поостора, са поштовањем визура и обезбјеђењем цјеловитости са осталим зонама.

Природно наслеђе

Подручје дистрикта Брчко налази се претежно у равничарској котлини, захватајући обронке Мајевице и има климатске услове који омогућавају производњу свих ратарских култура. На обронцима Мајевице су предјели који спадају у највредније шљиварске рејоне на територији бивше Југославије.

На подручју дистрикта Брчко и околине заступљени су алувијално и подзолосто земљиште. Потенцијална плодност алувијалног земљишта је висока, а ефективна прилично ниска.

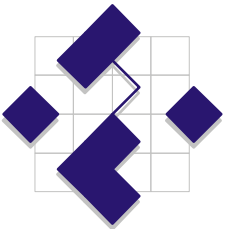
Рељеф подручја дистрикта Брчко може се подијелити на три дијела: први дио представљају равничарски предјели уз ријеку Саву и њене притоке, други су брежуљкасти терени са надморском висином од око 180 м и трећи дио су брдски терени који обухватају, углавном подручје на обронцима Мајевице, надморске висине изнад 200 м.

Због утицаја континенталне климе са сјевера и планинске с југа, подручје дистрикта Брчко има претежно континенталну климу.

Подаци о праћењу падавина показују да је распоред падавина по појединим мјесецима доста уједначен, знатнија одступања у том погледу запажају се једино у граду – гдје су годишње падавине и падавине у вегетационом периоду знатно мање. Главни годишњи максимум падавина јавља се у мају и јуну, а споредни у октобру и новембру.

Земљишне површине Брчког и околине испресијецане су низом ријека, од којих је најважнија Сава на сјеверу, а од њених притока Тиња, Брка и Лукавац, које дјелимично дотичу подручје дистрикта Брчко. Корита ових ријека су претежно плитка и замуљена, са врло малим падом, што доводи до тога да не могу да спроведу сувишну воду те често долази до плавлјења околног земљишта. Ријека Сава се за вријеме

високих водостаја излива у појасеве до заштитних насипа, а воденим масама успорава ток притока и тако, посредно, преко њих, плави један дио површина у доњим токовима.

Рељеф, клима, састав земљишта и хидрографске прилике показују да на овом подручју постоје повољни природни услови за развој пољопривредне производње. У сагледавању односа методологије урбанистичког планирања и заштите човјекове околине, елементи пејзажа на подручју града нису добили одговарајући значај. Због тога је важно сагледати одређене проблеме зелених површина и њихов третман у просторним, урбанистичким и регулационим плановима јер су зелене површине главнина "природе" у градском простору.

Значи, од статуса тих површина у методологији планирања и пројектовања зависи да ли ће та категорија човјекове околине одговорити задатој улози или ће бити схваћена само као декоративни додатак, а управо је опасно третирати медиј зеленила само као естетски садржај.

Код планирања је неопходно обезбиједити могућност спровођења система прожимања свих садржаја медијем природе. Појам квалитетног зеленила у третману планирања, према функцији заштите и стварања повољне околине, обухвата:

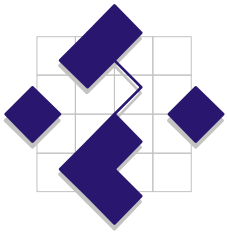
- мотив природе у градском пејзажу повољним психофизичким дјеловањем (биоеколошки статус)
- заштиту од буке, гасова, прашине и слично
- поправљање локалних (градских) климатских услова
- смањење дефицита кисеоника у појединим градским подручјима
- обликовно-естетску категорију везану у првом реду за хуманизацију градског простора да би се могло извршити планирање будућег пејзажа, неопходно је направити вапоризацију "природе".

Будући да се у архитектонском смислу осјећа велика стилска неуједначеност условљена историјским развојем, тако се и у пејзажном обликовању градског простора Брчког не може говорити о континуираном и осмишљеном приступу. Због тога град нема неопходну везу свих сегмената градског пејзажа с једне стране те њихову даљу повезаност путем заштитних појасева са пољопривредним земљиштем, воћарским и шумским цјелинама са друге стране.

С обзиром да код валоризације природних вриједности вријеме и историја нису једини критеријуми вредновања, него сваки и најмањи дио "природе" има своју вриједност, то и кроз нашу анапизу желимо сачувати и унаприједити.

Елементе природе у Брчком сврставали смо у сљедеће категорије:

1. Јавно зеленило
  - 1.1. Улица Пере Марјана –код Бијеле џамије
  - 1.2. Путно зеленило на Булевару мира
  - 1.3. Парк на Тргу младих
  - 1.4. Градски парк
2. дрвореди
3. блоковско зеленило

3.1. Еш насеље

4. зелене површине васпитних установа
5. зелене површине здравствених установа
  - 5.1. Медицински центар
6. зелене површине индустријских зона
7. водене површине
8. рекреативне површине
  - 8.1. Стадион
  - 8.2. Шеталиште "Фицибајер"
  - 8.3. Базен
  - 8.4. Простор меандра Брке
9. остале зелене површине

1. Јавно зеленило

Та категорија градског пејзажа обично настаје у склопу централне градске зоне или пак јавних садржаја, са већим интензитетом коришћења па у ту сврху представља објекте вртне архитектуре вишег степена обраде. У њима би требало да су наглашено присутне обликовно-естетске компоненте уређења градског простора (пејзажно-техничка партерна обрада, интерполација скулптуре, елемената воде и сличних мотива).

С обзиром да су то простори најчешће оивичени саобраћајницама, неопходно је од биљног фонда користити дрвеће волуминозних и разведених крошњи, са богатом лисном масом (платан, јавор, липа и друго). Граничне дијелове према саобраћајницама треба третирати садњом нижег дрвећа и грмља, којима се обезбјеђује компактна зелена завјеса, а садњом трајница и цвјетница обезбјеђује естетски доживљај.

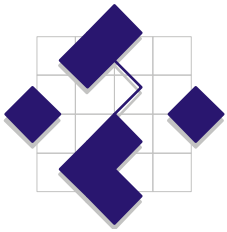
Град Брчко, нажалост, нема таквих простора. У ову категорију могу се сврстати зелене површине - парк на Тргу младих. Сви ти простори у обликовном и у еколошком смислу су запуштени и недоречени. Због тога је неопходно да се израде пројекти њиховог пејзажног уређења. С обзиром да се ради о кључним површинама у најужем центру града иначе сиромашног вегетацијом, тај посао у урбанистичком смислу треба сматрати приоритетним.

Изузетак у пејзажном обликовању градског језгра чини путно зеленило на Булевару мира, које је новијег датума. Код новог планирања градског простора неопходно му је обезбиједити континуитет, односно обезбиједити његову природну везу са осталим зеленим површинама у граду.

2. Дрвореди

Да би се улога везивања свих сегмената градског пејзажа те циљеви заштите и поправљања лошег утицаја саобраћај на околину посредством зеленог медијума могли успјешно ријешити, треба оцијенити двије основне категорије проблема:

- услове под којим вегетација уз саобраћајнице мора обављати функцију заштите, а према томе извршити избор и врсту биљног материјала,
- својства вегетације, односно избор врста чија својства користе заштити.

Историјски и урбанистички град Брчко нема традицију подизања дрвореда, што представља проблем у везивању свих сегмената градског пејзажа, а и умањује могућност накнадних интервенција у том смислу. Једини добро обликован дрворед у Брчком, старости већој од 80 година. Дуго неодржаван, захтијева озбиљне интервенције, на неким мјестима попуњавање одраслијим садницама. У Улици Хасана Агановића Тача налази се дрворед калемљеног јасена. Тај би дрворед свакако требало сачувати, а стаблима која су притијешњена асфалтом треба отворити околни простор, да би се обезбиједили квалитетни животни услови.

Код даљег планирања неопходно је формирати, тамо гдје је могуће, " зелене траке ", а тамо гдје та могућност не постоји препоручујемо отварање великих простора за групације стабала (решетке са системом за прихрану и заљевање стабала), које би преузеле функцију дрвореда и на тај начин повезале постојеће зелене просторе у граду.

3. Блоковско зеленило

Под овом категоријом зелених површина подразумевају се уређени и неуређени простори око друштвених стамбених објеката. Такве површине у Брчком процентуално су мале, у односу на површине окућница индивидуалних стамбених објеката. Оно што је карактеристично за ове просторе је да су у склопу изградње објеката изграђене као организоване зелене површине (мада пропорционално мале у односу на број станара). Како постоји могућност да се тако изграђене површине вежу за постојеће слободне површине, код даљег планирања препоручујемо уношење потребних садржаја за одмор и рекреацију да би се, на тај начин, створила функционална рекреативна цјелина.

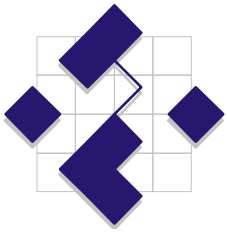
4. Зелене површине васпитних установа

Школско двориште представља просторно-архитектонски, естетски и функционално-педагошки објекат. Због тога уређење и одржавање школских дворишта захтијева специфичан приступ.

Општа оцјена за сва школска дворишта у Брчком је да власници немају изграђен и одговоран однос према свом спољном простору. У односу на број ученика, основне школе немају довољно спољног простора да би оствариле све потребне функције, као што су спортске активности, учионице у слободном простору, мањи ботанички и зоо вртови и слично. Због тога препоручујемо израду пројеката за пејзажно уређење тих простора, како би остварили функцију коју имају као дио васпитне установе, али и допринијели квалитету градског пејзажа у цјелини.

5. Зелене површине здравствених установа

Ова је категорија зелених површина затвореног типа у својој функцији веома специфична. Основна функција коју зеленило мора остварити када су у питању здравствене установе, посебно болнице, је заштитна, а затим естетска.

Зграда Медицински центар, као и парк који је окружује, потичу из аустроугарског периода и слиједје стандарде те епохе. У том смислу посебно су вриједна стабла дивљеог кестена, мада је обликовно парк изгубио првобитни склад, који би се малим интервенцијама могао вратити, а то би значило појачавање његове заштитне функције. С обзиром на вриједност парка, потребно је направити пројекат за његову ревитализацију, чија вриједност се не би потрошила у смислу повећања његовог квалитета само у болничком кругу, него би знатно оплеменио шири градски простор. С обзиром да се налази између између двије прометне саобраћајнице, улагање у освјежење поменутог парка, знатно би повећало степен његовог еколошког утицаја, јер би се већи проценат загађења и буке успијевао да амортизује.

С обзиром на већ изречен став о оскудној вегетацији у граду Брчко и већ дате приједлоге о стварању система зеленила, парк Медицинског центра може бити један од комплекса који квалитетно може да убрза тај процес.

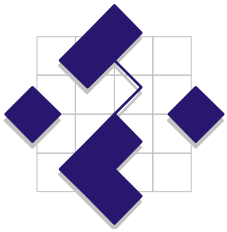
6. Зелене површине индустријских зона

Спољни простор индустријских зона треба посматрати првенствено у контексту примјене санационих мјера ради обезбјеђења еколошке заштите. Парковско-обликовна компонента уређења слиједи као посљедица афирмације претходне.

Увидом у постојеће стање, јасно је да је највећи дио изграђених зелених површина у индустријским зонама Брчког новијег датума, али не слиједи савремене стандарде. Код таквих објеката зеленило првенствено мора обезбиједити функцију еколошке заштите што, готово без изузетка, у овим просторима није постигнуто, поготово што је и шири простор еколошки веома сиромашан.

Због свега горе наведеног предлажемо израду идејних рјешења спољног уређења која би ријешила сљедећа питања:

- у примјени биљног материјала који би учествовао у оплемењивању тих простора (узимајући у обзир величину могућих онечишћења, изазваних рункционисањем погона), треба се одлучити за врсте које се истичу већим степеном резистентности (као што су: липа, платан, клен, мљеч, црвени храст и друге),
- гдје год постоји могућност, на великим асфалтним површинама отворити "зелене површине" како би се повезале са већ постојећим и повећале иначе сиромашан биљни фонд цијелог простора;
- зеленим појасом око погона извести систем компактних зелених завјеса, чији ће састав и висина зависити од степена загађености фабричког круга с једне стране и околног простора с друге стране;
- на просторима за складиштење сировина обезбиједити да се, сађењем одговарајуће зелене масе, закљони технолошки прљав простор;
- саобраћајно-манипулативне просторе треба максимално оплеменили дрворедним дрвећем компактних и волуминозних крошњи;
- постојећи квалитетан биљни фонд сачувати;
- нескладне и трошне објекте, гдје год је могуће, "маскирати" вегетацијом (пузавице, живе ограде и слично);
- у склопу зелених површина (на просторним површинама травњака) планирати вртно-техничке и неке садржаје рекреације и забаве.

7. Водене површине

Водене површине, као саставни дио градског пејзажа и у еколошком и у естетском смислу представљају категорију која даје посебан квалитет животу у граду. Урбаном подручју града Брчког, по својој природној атрактивности, посебну вриједност, када су у питању водене површине, дају ријеке Сава и Брка.

Ријека Брка се пружа од југа ка сјеверу кроз град и условно га дијели на два дијела. Обале и водоток Брке су запуштени, односно није искоришћено ништа од оног што би једна таква ријека могла да пружи градском амбијенту, освјежавајући га и оплемењујући. У том смислу неопходно је да се што прије изradi биолошка студија која подразумева испитивање свих битних својстава ове ријеке, степен њене угрожености у градским условима, али и приједлог за регулацију и уређење водотока и обала Брке (проширења, слапишта, пјешачки мостићи, покривна вегетација на косинама, шеталиште са алејама и другим садржајима). На основу налаза таквог истраживања, урбанисти би требало да дају Брки третман који она као природно добро, апи и урбани елеменат заслужује.

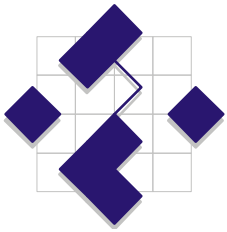
Мада је Брчко једна од највећих станица на пловном путу ријеке Саве, град готово да не живи са својом ријеком. Велики дио обала Саве у урбаном центру није доступан становницима јер лука и индустријски објекти заузимају саме обале. И онај дио који није окупиран таквим садржајима, није доступан, јер обале нису уређене. Свијест о економском значају ријеке Саве за Брчко, које се у историји и помиње понајвише као трговачко средиште, не може спријечити модерне урбанисте да пронађу рјешења која би помирила економске и захтјеве квалитета живота у Брчком. Стога предлажемо израду студије која би ријешила на који начин Брчко може заиста да изиђе на своју ријеку. Посебно је значајно и са становишта заштите природе проналажење начина да се у урбанистичком смислу обезбиједи функционална веза тока Брке и Саве и, управо у том простору, направи атрактиван рекреативни комплекс.

8. Рекреативне површине

Ту категорију градских простора треба третирати као дио градског пејзажа. Брчко нема осмишљену, просторно повезану и организовану ту функцију, иако има довољно квалитетних простора за ту намјену, који се могу повезати у значајну просторно-функционалну целину. То се прије свега односи на повезивање шеталишта "Фицибајер", комплекса базена, стадиона, средњошколског центра - све до Партизанског гробља. Повезивањем тих простора обезбиједио би се квалитетан комплекс, садржајно осмишљен за рекреацију и одмор свих категорија становништва.

Још један простор високих еколошких вриједности изузетно квалитетан за остваривање функције одмора и рекреације јесте простор који формира велики меандар ријеке Брке. Повезујући обапе Брке са тим простором, градска зона би се на најбољи начин еколошки и пејзажно обогатила, а становништву обезбиједили квалитетни садржаји за одмор и рекреацију.

У том смислу неопходно је заштитити обале ријеке Саве и Брке од сваке градње, а системом шеталишта повезати те двије рекреативне зоне Брчког у целину.

9. Остале зелене површине

Партизанско гробље, спомен-паркови као један од градских урбаних елемената, јесу и дио градског пејзажа.

Партизанско гробље у Брчком у обликовном и просторном смислу је било најосмишљенији дио градског пејзажа. Сада је потпуно запуштено и девастирано, као и споменик и због тога је неопходно израдити детаљан програм ревитализације цијелог комплекса. Вриједно напоменути да је, и поред очигледне небриге, сачуван добар дио вриједног биљног материјала, који би се брзо могао довести у одговарајуће стање. Стога, чак уколико се у догледно вријеме не буде приступило санацији споменичког дијела комплекса, предлажемо да се парковски садржаји обликују, а квалитетним мјерама његе вегетација освјежи, јер она има непроцјењиву вриједност у систему зеленила Брчког.

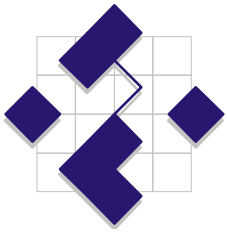
На простору бивше касарне: То је категорија зелене површине затворенг типа, са доста квалитетног и добро одржаваног биљног материјала те стога значајно обогаћује простор урбаног дијела Брчког. Парк у дворишту брчанске касарне један је од примјера добро организованог затвореног парковског простора и у том смислу предлажемо његово унапређење и очување.

Закључци

1. Како у пејзажном обликовању није било осмишљеног и континуираног процеса, код даљег планирања неопходно је све сегменте градског пејзажа повезати међу собом те даље, помоћу заштитних појасева, за пољопривредно земљиште, воћарске и шумске комплексе.
2. Градски јавни простор обогатити објектима вртне архитектуре (тргови, скверови, велике "зелене касете") вишег степена обраде (пејзажно-техничка партерна ограда, интерполација скулптуре, елемената воде и сличних мотива вишег умјетничког утиска).
3. Због недостатка градских дрвореда неопходно је урбанистичко планирања нових гдје год за то постоји могућност, као и формирање зелених простора тамо гдје за дрвореде нема услова.
4. Школска дворишта обогатити потребним садржајима за спортске активности, учионицама у слободном простору, малим ботаничким и зоо вртovima и другим.
5. Зелене површине здравствених установа довести у функцију рекреативног лијечења болесника.
6. Израдити идејна рјешења пејзажног уређења за зелене површине индустријских зона у којима би посебан акценат требало дати заштитним појасевима.
7. За водотокове Брке и Саве кроз Брчко израдити студије које би ријешиле питање пречишћавања вода, уређење комплекса око њих и повезивање у заједничку рекреативну зону.
8. Функционално повезивање простора намјењених рекреацији (шеталиштима на обалама Саве и Брке).

НАПОМЕНА: У овом елаборату нисмо се бавили детаљном валоризацијом појединачних елемената јер би то био предмет валоризационе основе за израду регулационих планова.

Д. ОДЛУКА О СПРОВОЂЕЊУ ПЛАНА

Границе урбаног подручја

- а. Границе урбаног и ужег урбаног подручја дистрикта Брчко одређене су на карти бр. 3 графичког дијела Плана, у мјерилу 1:10000.

Границе грађевинског земљишта

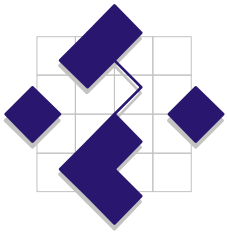
- 2.1. Као грађевинско земљиште сматра се сво земљиште у границама урбаног подручја, осим земљишта која су одређена као вриједно пољопривредно земљиште.
- 2.2. У складу с претходном тачком, границе грађевинског земљишта одређене су на карти бр. 3 графичког дијела Плана.
- 3.3. Као грађевинско земљиште сматра се и земљиште на којем су легално изграђени грађевински објекти и земљиште потребно за њихову редовну употребу у смислу Закона о грађевинском земљишту.
- 4.4. Регулационим планом може се дефинисати и друго грађевинско земљиште ван границе грађевинског земљишта из тачка 2.2., ако је то у општем интересу.

Значај Плана

- 1.1. План је основни развојни и дугорочни плански докуменат за урбано подручје дистрикта Брчко.

План представља основу за израду планских докумената оперативног карактера регулационих планова.

Када Законом о просторном уређењу («Сл. гласник Брчко дистрикта БиХ «број 9/03,23/03 и 15/04), у даљем тексту: Закон, или овом одлуком за одређене дијелове урбаног подручја није одређена обавеза доношења регулационог плана, План представља и основу за:

- а) доношење урбанистичког пројекта, у складу са наведеним Законом,
- б) издавање урбанистичке сагласности у складу са наведеним Законом.

Обавезност Плана

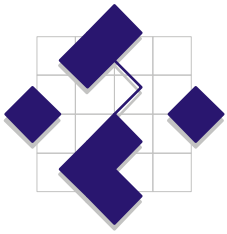
- 4.1. План је обавезан за све субјекте.
Обавезност Плана односи се на све активности којима се планирају или непосредно одобравају интервенције у урбаном подручју, тј. на активности:
  - а) израде регулационих планова и урбанистичких пројеката,
  - б) издавање урбанистичке сагласности (тачка 3.1., став 3 под б).
- 4.2. Регулациони планови, урбанистички пројекти (тачка 3.1., став 3 под а) и урбанистичке сагласности (тачка 3.1., став 3 под б) морају бити у сагласности с Планом.
- 4.3. Сматра се да су документи из тачке 4.2. у сагласности с Планом ако су испуњени сљедећи услови:
  - а) да намјена простора одговара намјени која је одређена Планом,
  - б) да инфраструктурна рјешења одговарају основној концепцији инфраструктуре која је одређена Планом,
  - в) да обим и степен заштите животне средине нису мањи од оних који произилазе из прописа или Плана,
  - г) да су задовољени посебни услови (урбанистички, технички и др.) који су утврђени прописима или Планом за простор, објекте или активности на које се документи из тачке 4.2. односе.
- 4.4. Сматра се да намјена простора одговара намјени простора која је одређена Планом (тачка 4.3. под а):
  - а) ако је таква намјена Планом изричито утврђена или
  - б) ако је таква намјена у Плану посредно саджана, односно подразумијевана, као допунска или пратећа у односу на основну намјену (нпр. објекти јавних служби /здравство, образовање, култура, социјална заштита, снабдијевање и сл./ у стамбеним и радним зонама, угоститељски објекти у зонама за рекреацију, итд.).

Начин спровођења Плана

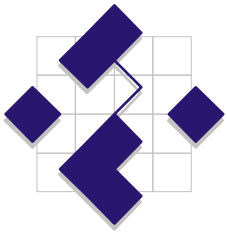
- 5.1. План се спроводи:
  - а) доношењем регулационих планова и урбанистичких пројеката усклађених са Планом,
  - б) издавањем урбанистичких сагласности (тачка 3.1., став 3 под б) у сагласности с Планом,
  - в) забраном и спречавањем грађења и других интервенција у простору урбаног подручја које нису у складу с Планом,
  - г) доношењем општинских прописа којима се уређују поједина питања у области уређења простора урбаног подручја у сагласности са Планом.

Смјернице за даље планирање

- 6.1. Као даље планирање, у смислу ове одлуке, сматрају се:

- а) измјене, допуне и ревизија Плана,
б) израда и доношење планова из тачке 5.1. под а)
- 6.2. Измјене и допуне Плана врше се с циљем континуираног усклађивања Плана са достигнутим степеном урбаног развоја, новим околностима, потребама и могућностима или са плановима ширих (регија, Република) или сусједних подручја.
- 6.3. Обимније измјене и допуне Плана врше се у дужим временски интервалима, у облику ревизије Плана. Обавезна ревизија Плана врши се најмање сваких 5 година.
- 6.4. Регулациони планови доносе се за мање просторне цијелине границама урбаног подручја, на којима непосредно предстоји изградња објеката или други радови на уређењу простора.
- 6.5. Као просторне цјелине из претходног става сматрају се дијелови урбаног подручја који представљају природне цјелине ограничене природним границама, урбанистичке цјелине ограничене саобраћајницама, границама намјена површина и сл. технолошке цјелине одређене технолошким потребама одређених корисника простора или друге цјелине које се могу дефинисати на основу елемената који су од значаја за планирање.
- 6.6. Као просторна цјелина за коју се доноси регулациони план може се одредити и појас дуж постојећег или планираног објекта линијске инфраструктуре (путеви или друге саобраћајнице, велики колектори или цјевоводи, вреловоди, топоводи, гасоводи, канали и сл.), а нарочито у случају када тај објекат пролази кроз више просторних цјелина за које се истовремено не донесу регулациони планови.
Као просторна цјелина, у смислу претходног става, може се одредити и појас дуж водотока, с циљем јединственог дефинисања услова за уређење обала и приобалног појаса.
- 6.7. Обавезно је доношење планова нижег реда за све просторе у границама урбаног подручја, осим за површине које се, према тачки 2.1. ове одлуке, не сматрају грађевинским земљиштима.
- 6.8. За просторе у границама урбаног подручја, за које, по тачки 6 ове одлуке, није обавезно доношење регулационог плана, нити је он донесен, доносе се планови нижег реда ако је то потребно ради обезбјеђења планске основе за издавање урбанистичке сагласности за грађење или за извођење других радова за које је по Закону о просторном уређењу или по прописима Брчко дистрикта БиХ потребна урбанистичка сагласност.
- 6.9. Надлежни орган може одлучити да се и за поједине просторе из тачке 6.8. донесе регулациони план.
- 6.10. Као приоритетни простори за које је потребно донијети планове нижег реда одређују се:
- а) простори намијењени за централне садржаје,

- б) дио простора намијењених за изградњу породичних стамбених зграда (индивидуално становање),
- в) простор изворишта воде Плазуље.

6.12. Ради обезбјеђења неопходног квалитета и техничке исправности докумената из тачке 5.1. под а) и б) ове одлуке, ти документи морају се радити на ажурним геодетским картама, овјереним од надлежног државног органа за премјер и катастар некретнина, у мјерилу 1:500 или 1:1000, а само изузетно у мјерилу 1:2500.

7. Однос према постојећим објектима

7.1. Статус постојећих објеката и однос према њима уређују се документима из тачке 5.1. под а) ове одлуке, у правилу на сљедећи начин:

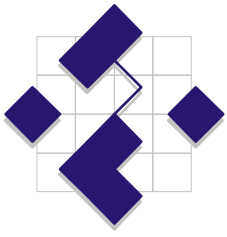
- а) Легално изграђени објекти, који одговарају намјени површина и осталим условима који су одређени тим документима, трајно се задржавају и за њих се дефинишу грађевинска парцела, максимални хоризонтални и вертикални габарити, могућност промјене намјене, прикључци на пут и на инфраструктурне водове и инсталације, положај и намјена помоћних објеката или просторија и остали услови потребни за нормалну употребу тих објеката.
- б) Објекти изграђени без одобрења за грађење, који одговарају намјени површина и осталим условима који су одређени тим документима трајно се задржавају, под условом да њихови власници прибаве урбанистичку сагласност и одобрење за грађење у року који буде одређен у тим документима или у пропису који ће Скупштина Брчко дистрикта БиХ донијети по одредбама Закона.
- в) Објекти изграђени без одобрења за грађење, који не испуњавају услове из претходне тачке, привремено ће се задржати, до привођења земљишта трајној намјени, у складу са прописом који ће Скупштина Брчко дистрикта БиХ донијети по одредбама Закона.

Завршне одредбе

8.1. Посебним прописима Скупштине Брчко дистрикта БиХ уређују се:

- а) легализација објеката (у складу са Законом о легализацији),
- в) по потреби, друга питања из области уређења простора која нису уређена важећим прописима.

8.2. Ова одлука представља саставни дио Плана и важи од дана ступања на снагу одлуке о доношењу Плана.

УРБАНИСТИЧКИ ЗАВОД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, а. д. БАЊА ЛУКА

Ж.Р. 551001-00012392-04 код Нова Бањалучка Банка а.д.; Ж.Р. 5620990000060440 код Развојна Банка Југоисточне Европе; Основни суд Бања Лука, регистарски уложак 1-345-00, МБ. 1101790; Дјелатност 74.200; ПИБ 401013220009; ЈИБ 4401013220009; Уписани улог 2.128.077 КМ